



Beroepsonderwijs en -opleiding in Belgique

Korte beschrijving



Beroepsonderwijs en -opleiding in België

Korte beschrijving

Vermeld deze publicatie als volgt:

Cedefop. (2024). *Beroepsonderwijs en -opleiding in België: korte beschrijving*. Bureau voor publicaties van de Europese Unie. .

<http://data.europa.eu/doi/10.2801/517737>

Er is veel aanvullende informatie over de Europese Unie beschikbaar op het internet.

Deze is toegankelijk via de Europa-server (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2024



© Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding (Cedefop), 2024.

Creative Commons Attribution 4.0 International.

Except otherwise noted, the reuse of this document is authorised under a Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) licence (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). This means that reuse is allowed provided appropriate credit is given and any changes made are indicated. For any use or reproduction of photos or other material that is not owned by Cedefop, permission must be sought directly from the copyright holders.

PDF

ISBN 978-92-896-3717-6

doi:10.2801/517737

TI-02-24-318-NL-N

Het Europees Centrum voor de ontwikkeling van de
beroepsopleiding (Cedefop) is het referentiecentrum
van de Europese Unie voor beroepsonderwijs en -opleiding,
vaardigheden en kwalificaties.

Wij bieden informatie, onderzoek, analyses en bewijsmateriaal
over beroepsonderwijs en -opleiding, vaardigheden en kwalificaties
voor beleidsvorming in de EU-lidstaten.

Cedefop werd oorspronkelijk in 1975 opgericht door Verordening
(EEG) nr. 337/75 van de Raad. Dit besluit werd ingetrokken
in 2019 door Verordening (EU) 2019/128 tot oprichting van
Cedefop als een agentschap van de Unie met een vernieuwd mandaat.

Europa 123, 570 01 Thessaloniki (Pylea), GRIEKENLAND
Post: Cedefop, Service Post, 570 01 Thermi, GRIEKENLAND
Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020
E-mail: info@cedefop.europa.eu
www.cedefop.europa.eu

Jürgen Siebel, *Uitvoerend Directeur*
Mario Patuzzi, *Voorzitter van de Raad van Bestuur*

Voorwoord

België bekleedt in de eerste helft van 2024 het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie. Zijn prioriteiten zijn het versterken van de Europese Unie en vooruitgang boeken op verschillende strategische gebieden, zoals klimaatverandering, economische groei en sociale cohesie. De nadruk qua onderwijs en opleiding zal liggen op empirisch onderbouwd onderwijs, mobiliteit, een leven lang leren en digitaal onderwijs.

Beroepsonderwijs en -opleiding zijn cruciaal voor de visie van de Europese Unie op een dynamisch, concurrerend en sociaal inclusief Europa. In een snel veranderend wereldwijd landschap gaat het belang van beroepsonderwijs en -opleiding verder dan louter het verwerven van vaardigheden. Het is een katalysator voor individuele empowerment, economische welvaart en regionaal concurrentievermogen. De Europese Unie zet zich in voor een op kennis gebaseerde en innovatieve samenleving en erkent de cruciale rol van een goed functionerend stelsel voor beroepsonderwijs en -opleiding bij het overbruggen van de kloof tussen onderwijs en de arbeidsmarkt.

België is een federale staat die bestaat uit drie gewesten (Vlaanderen, Wallonië en Brussel) en drie Gemeenschappen (de Vlaamse, Franstalige en Duitstalige) en biedt burgers toegang tot drie verschillende stelsels voor beroepsonderwijs en -opleiding: die van de Vlaamse Gemeenschap, het Franstalige gedeelte en de Duitstalige Gemeenschap. Brussel is een uniek geval, omdat hier zowel Franstaligen als Vlamingen wonen. Ook al zijn er verschillende autoriteiten die toezicht houden op onderwijs, opleiding en werkgelegenheid en zijn er verschillende stelsels voor beroepsonderwijs en -opleiding, er bestaat politieke consensus over specifieke kwesties, zoals de leerplichtige leeftijd. Bij beleid voor beroepsonderwijs en -opleiding op alle niveaus zijn de sociale partners betrokken via een traditie van sociale dialoog. De complexiteit van het beheren van uiteenlopende regionale en taalkundige identiteiten is een uniek facet dat beroepsonderwijs en -opleiding positief beïnvloedt, maar ook op de proef stelt, bijvoorbeeld door de interregionale mobiliteit van lerenden en leerkrachten te beperken.

Hoewel het Belgische stelsel voor beroepsonderwijs en -opleiding robuust is, staat het voor verschillende uitdagingen die aandacht en strategische oplossingen vergen. Een grote discrepantie tussen vraag en aanbod van vaardigheden en tekorten op de arbeidsmarkt gaan gepaard met een hoge jeugdwerkloosheid.

Bovendien zijn programma's voor beroepsonderwijs en -opleiding, die bedoeld zijn om de inzetbaarheid te vergroten, niet in alle Gemeenschappen een aantrekkelijke keuze. Terwijl de Duitstalige Gemeenschap een populaire traditie van duaal leren heeft, blijven negatieve percepties in de andere regio's bestaan. De huidige hervormingen zijn erop gericht de kwaliteit van beroepsonderwijs en -opleiding te verbeteren en zo de algehele aantrekkelijkheid ervan te vergroten.

Deze beknopte beschrijving biedt waardevolle inzichten in de specifieke kenmerken, uitdagingen en successen van het Belgische stelsel voor beroepsonderwijs en -opleiding. Inzicht in beroepsonderwijs en -opleiding binnen de nationale context vergemakkelijkt beleidsleren, bevordert verbindingen tussen verschillende nationale stelsels voor beroepsonderwijs en -opleiding en bevordert de mobiliteit van lerenden en leerkrachten. Deze publicatie kan dienen als informatiebron voor onderzoekers, beleidsmakers, aanbieders van beroepsonderwijs en -opleiding en lezers zowel binnen als buiten Europa. Ze maakt deel uit van een serie van Cedefop voor EU-landen die het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie bekleden ⁽¹⁾. Dat dit verslag mag dienen als inspiratiebron voor dialoog, samenwerking en innovatie op het gebied van beroepsonderwijs en -opleiding, en bijdragen tot de gedeelde visie van een vaardig en veerkrachtig Europa.

Jürgen Siebel
Uitvoerend directeur

Loukas Zahilas
*Hoofd van de afdeling
Beroepsonderwijs en -opleiding en
Kwalificaties*

⁽¹⁾ Naast deze korte beschrijving worden voor elk land dat het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie bekleedt, de folder *Spotlight on VET (Cedefop, 2024)* en een animatievideo over het nationale stelsel voor beroepsonderwijs en -opleiding gepubliceerd.

Dankwoord

Deze publicatie werd opgesteld door Cedefop, afdeling Beroepsonderwijs en -opleiding en Kwalificaties, onder toezicht van Loukas Zahilas. Silke Gadji, beleidsassistent van Cedefop, was verantwoordelijk voor de publicatie.

Cedefop dankt Anna Karno van Bruxelles Formation en ReferNet Belgium partners van Actiris, ADG, *Bruxelles Formation*, *Fédération Wallonie-Bruxelles*, IAWM, IFAPME, *Le Forem*, *Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens* (Ostbelgien), SFPME/EFP, SPW – *économie emploi formation recherche*, VDAB, *Vlaamse Gemeenschap – Departement Onderwijs en Vorming*, *Vlaamse Gemeenschap – Departement Werk en Sociale Economie*, zonder wie deze publicatie niet mogelijk zou zijn.

De publicatie werd intercollegiaal getoetst door Dmitrijs Kulss, deskundige van Cedefop.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Dankwoord	7
België.....	11
1. Externe factoren van invloed op beroepsonderwijs en -opleiding	12
1.1. Demografie.....	13
1.2. Economie en arbeidsmarktindicatoren.....	15
1.2.1. Economische structuur.....	16
1.2.2. Werkgelegenheid en werkloosheid	18
1.2.3. Beroepsregels	21
1.3. Opleidingsniveau.....	22
1.4. Werkgelegenheidsbeleid van invloed op beroepsonderwijs en -opleiding	25
2. Verstrekking van beroepsonderwijs en -opleiding	27
2.1. Overzicht van het onderwijs- en opleidingsstelsel	31
2.2. Door de overheid gereguleerd beroepsonderwijs en -opleiding.....	33
2.2.1. Voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding bovenbouw	34
2.2.2. Tweede fase voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding	41
2.2.3. Hoger beroepsonderwijs en -opleiding.....	43
2.2.4. Volwasseneneducatie.....	45
2.3. Andere opleidingsvormen	46
2.4. Beheer van beroepsonderwijs en -opleiding	48
2.5. Financiering van beroepsonderwijs en -opleiding	51
2.6. Leerkrachten en opleiders op het gebied van beroepsonderwijs en -opleiding	53
2.6.1. Initiële lerarenopleiding	53
2.6.2. Opleiders in een werkomgeving	57
2.6.3. Bij- en nascholing van leerkrachten en opleiders.....	58
3. Vormgeving van kwalificaties voor beroepsonderwijs en -opleiding	60
3.1. Anticiperen op behoeften aan vaardigheden	61
3.2. Het ontwikkelen van kwalificaties.....	63
3.3. Erkenning van eerdere leerervaringen.....	65
3.4. Kwaliteitsborging	70
4. Bevordering van de deelname aan beroepsonderwijs en -opleiding	73
4.1. Stimulansen voor lerenden	74

4.2. Stimulansen voor leerbedrijven.....	79
4.3. Begeleiding en advies	82
4.4. Uitdagingen en ontwikkelingsmogelijkheden	86
4.4.1. Het naast elkaar bestaan van drie officiële talen.....	87
4.4.2. Tekorten op de arbeidsmarkt en discrepanties tussen vraag en aanbod van vaardigheden aanpakken	87
4.4.3. Versterking van relevantie en participatie aan een leven lang leren	88
4.4.4. Duaal leren aantrekkelijker maken om jeugdwerkloosheid te bestrijden	89
4.4.5. Digitale transformatie	90
Afkortingen	92
Referenties	97
Andere informatiebronnen	102
Wetgeving.....	102
Websites en databases	103

Tabellen en figuren

Tabellen

1. Cijfers internationale immigratie en emigratie en internationale migratiebalans in België 2017-2022	14
2. Aantal geboorten, overlijdens en natuurlijke balans in België 2017-2022	14

Figuren

1. Demografische voorspelling naar leeftijdsgroep en afhankelijkheidsratio van ouderen	15
2. Reële bbp-groei ten opzichte van het voorgaande jaar (procentpunten) .	16
3. Werkloosheidspercentage (15-24 jaar en 25-64 jaar) op basis van opleidingsniveau in 2012-2022.....	20
4. Arbeidsparticipatie van afgestudeerden in beroepsonderwijs en -opleiding (20-34 jaar, ISCED-niveaus 3 en 4).....	21
5. Bevolking (25-64 jaar) naar hoogst behaalde opleidingsniveau in 2022..	22
6. Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding in 2013-2022	24
7. Deelname aan een leven lang leren in 2011-2022.....	25
8. Beroepsonderwijs en -opleiding in het Belgische onderwijs- en opleidingsstelsel (BE-VL) in 2023/2024	28
9. Beroepsonderwijs en -opleiding in het Belgische onderwijs- en opleidingsstelsel (BE-FR) in 2023/2024	29
10. Beroepsonderwijs en -opleiding in het Belgische onderwijs- en opleidingsstelsel (BE-DE) in 2023/2024.....	30
11. Aandeel initiële leerlingen in initieel beroepsonderwijs en -opleiding van alle leerlingen voortgezet onderwijs bovenbouw (ISCED-niveau 3), 2021	35

België



© boreala/stock.adobe.com

Omvang	30 688 km ² ⁽²⁾
Hoofdstad	Brussel
Regeringsstelsel	België is een federale constitutionele monarchie. De koning is het staatshoofd, en de premier is het regeringshoofd in een meerpartijenstelsel. De beslissingsbevoegdheden zijn verdeeld over drie bestuursniveaus: de federale overheid, drie op taal gebaseerde Gemeenschappen (Vlaamse, Franse en Duitstalige) en drie gewesten (Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). ⁽³⁾
Bevolking (1 januari 2023)	11 697 557 ⁽⁴⁾
Reëel bbp per hoofd van de bevolking (2022)	36 860 EUR ⁽⁵⁾
Wetgevende macht	Federaal parlement ⁽⁶⁾

⁽²⁾ [Belgium.be](https://belgium.be) [geraadpleegd op 10 juli 2023].

⁽³⁾ Europese Unie ([landprofiel: België](#)) [geraadpleegd op 10 juli 2023].

⁽⁴⁾ [Statbel](#) [geraadpleegd op 10 juli 2023].

⁽⁵⁾ [Eurostat, SDG_08_10](#) [geraadpleegd op 10 juli 2023].

⁽⁶⁾ [Belgium.be](https://belgium.be) [geraadpleegd op 10 juli 2023].

HOOFDSTUK 1.

Externe factoren van invloed op beroepsonderwijs en -opleiding



1.1. Demografie

België had begin 2023 een bevolking van 11 697 557 inwoners (de op zeven na grootste in de EU-27) en bestrijkt een gebied van 30 688 km² (het op vier na kleinste in de EU-27). België bevindt zich in het hart van Europa (grenzend aan Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland) en heeft drie gewesten: het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ⁽⁷⁾. Op 1 januari 2023 was de bevolking van het Vlaamse Gewest het hoogst met 6 774 807 inwoners, gevolgd door het Waalse Gewest met 3 681 575 inwoners en vervolgens het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waar 1 241 175 mensen woonden. De Duitstalige Gemeenschap, die in Wallonië ligt, telde 79 383 inwoners ⁽⁸⁾.

Op 1 januari 2022 had België een gemiddelde bevolkingsdichtheid van 377 inwoners per km², die sterk varieerde van 25 inwoners in Daverdisse tot 23 234 in de gemeente Sint-Joost-ten-Node in Brussel. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest had 7 528 inwoners/km² ⁽⁹⁾ en kende de laatste jaren een sterke bevolkingsgroei, voornamelijk als gevolg van een sterke positieve internationale migratiebalans.

In 2022 nam de bevolking toe met 0,98 % als gevolg van een positieve migratiebalans (tabel 1), die de negatieve natuurlijke balans van het verschil tussen het aantal geboorten en overlijdens compenseerde (tabel 2). In dat jaar immigrerden 233 629 mensen naar België, deels als gevolg van de oorlog in Oekraïne; een veel hoger aantal dan in voorgaande jaren. Deze hoge immigratie compenseerde de emigratie van 117 085 inwoners (tabel 1) en leidde tot een positief internationaal migratiesaldo (+116 544) ⁽¹⁰⁾. De natuurlijke balans bedroeg -2 787 personen in 2022; dit is een vrij hoog negatief cijfer voor België, als gevolg van een aanzienlijk oversterfte in de zomer met uitzonderlijk warme weersomstandigheden en sterke griepvirussen. Een negatieve natuurlijke balans is uitzonderlijk in België en kwam recentelijk alleen voor in 2020, toen het sterftecijfer zeer hoog was als gevolg van de COVID-19-pandemie.

⁽⁷⁾ Statbel. *Focus op de arbeidsmarkt*.

⁽⁸⁾ Statbel. *Structuur van de bevolking*.

⁽⁹⁾ Statbel. *Bevolkingsdichtheid*.

⁽¹⁰⁾ Statbel. *Structuur van de bevolking*.

Tabel 1. Cijfers internationale immigratie en emigratie en internationale migratiebalans in België 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Internationale immigratie	163 918	166 894	174 591	144 169	165 634	233 629
Internationale emigratie	119 382	116 714	119 560	102 413	107 416	117 085
Internationale migratiebalans	44 536	50 180	55 031	55 031	58 118	116 544

Bron: Statbel. *Loop van de bevolking* [geraadpleegd op 10 juli 2023].

Tabel 2. Aantal geboorten, overlijdens en natuurlijke balans in België 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Geboorten	119 102	117 800	117 103	113 739	117 914	113 593
Overlijdens	109 629	110 645	108 745	126 850	112 291	116 380
Natuurlijke balans	9 473	7 155	8 358	-13 111	5 623	-2 787

Bron: Statbel. *Loop van de bevolking* [geraadpleegd op 10 juli 2023].

In 2023 bestond 65,5 % van de bevolking uit Belgen met een Belgische achtergrond, 21 % uit Belgen met een buitenlandse achtergrond⁽¹¹⁾ en 13,4 % uit niet-Belgen ⁽¹²⁾. Sinds 2009 is het aantal buitenlanders dat in België woont met meer dan 500 000 toegenomen. In 2023 hadden in totaal meer dan 1,57 miljoen personen (ongeveer 13 %) die in België woonden, een buitenlandse nationaliteit ⁽¹³⁾. De meeste migranten zijn afkomstig uit de lidstaten van de EU-27: Frankrijk (170 324), Nederland (159 319), Italië (155 696) en Roemenië (105 358) ⁽¹⁴⁾.

De Belgische bevolking vergrijst; begin 2023 bedroeg de afhankelijkheidsratio van ouderen 31 %, maar deze zal naar verwachting stijgen tot 48 % in 2070 (figuur 1). In 2023 was 16,5 % van de bevolking jonger dan 14 jaar, 63,8 % in de werkende leeftijd van 15 tot 64 jaar en 19,7 % ouder dan 65 jaar. Tegen 2070 zal de bevolking van 65 jaar en ouder zijn toegenomen tot 28 %.

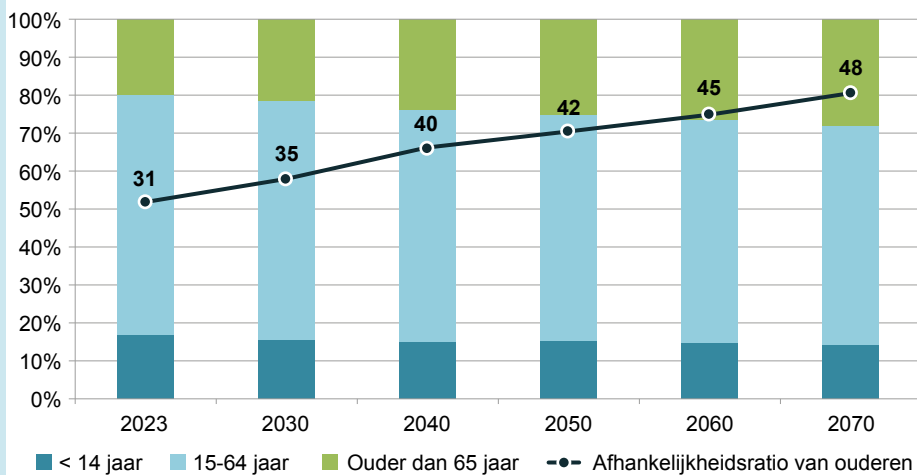
⁽¹¹⁾ Belgen met een buitenlandse achtergrond zijn inwoners met een niet-Belgische eerste nationaliteit en inwoners met een Belgische eerste nationaliteit maar met minstens één ouder met een buitenlandse eerste geregistreerde nationaliteit.

⁽¹²⁾ Statbel. *Herkomst*.

⁽¹³⁾ Statista. *Population of Belgium, from 2009 to 2023, by origin* [Bevolking van België, van 2009 tot 2023, naar herkomst].

⁽¹⁴⁾ *Foreign population of Belgium in 2020, by origin* [Buitenlandse bevolking van België in 2020, naar herkomst].

Figuur 1. Demografische voorspelling naar leeftijdsgroep en afhankelijkheidsratio van ouderen



Bron: Eurostat, tps00001 en proj_23ndbi [gegevens van 12 juni 2023].

1.2. Economie en arbeidsmarktindicatoren

Het Belgische bruto binnenlands product is sinds 2010 gestaag gegroeid, hoewel het in 2020 als gevolg van de COVID-19 pandemie drastisch daalde met -5,36 procentpunten (figuur 2). In 2021 herstelde de Belgische economie zich opnieuw, tot 6,29 procentpunten, het hoogste groeipercentage sinds 2012. Vervolgens vond in 2022 een groei van 3,25 procentpunten plaats ⁽¹⁵⁾.

Het herstel van het land na de pandemie was iets sneller dan het EU-27-gemiddelde, hoewel de crisis een onevenredig effect had op jongeren, laaggeschoolden en arbeidsmigranten, wat leidde tot een ongelijk herstel. De oorlog in Oekraïne heeft de risico's voor de handel en toeleveringsketens vergroot en daardoor het vertrouwen van bedrijven en consumenten doen afnemen.

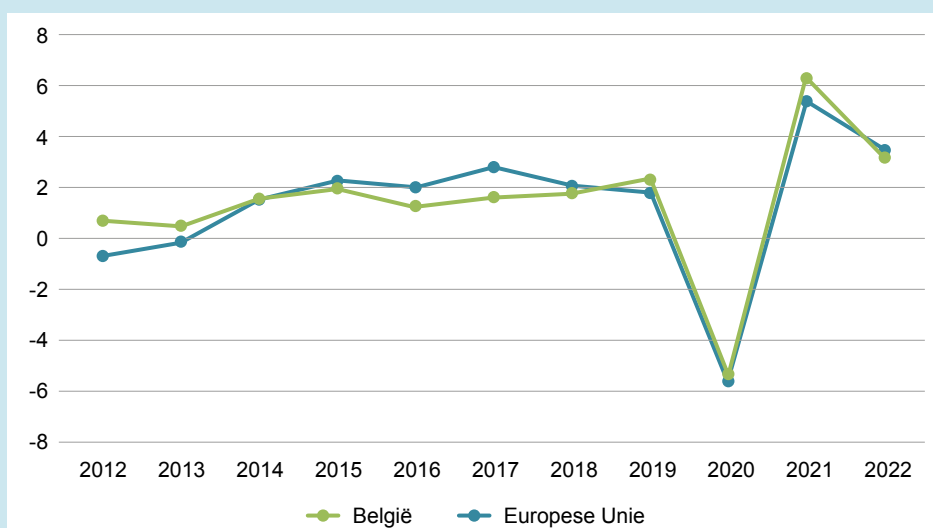
De inflatie steeg van 3,2 % in 2021 tot 10,3 % in 2022 (Europese Commissie, 2023a). Volgens het economisch onderzoek van België van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) wordt het steeds belangrijker dat het land nu hervorming doorvoert om de arbeidsmarktparticipatie,

⁽¹⁵⁾ Worldometer. [Belgium GDP](#) [Belgisch bbp].

de productiviteitsgroei en de dynamiek van het bedrijfsleven te stimuleren en te zorgen voor sterke en duurzame overheidsfinanciën ⁽¹⁶⁾.

In het eerste kwartaal van 2023 was de gemiddelde vacaturegraad ⁽¹⁷⁾ hoog (4,68 %), met name voor kleine ondernemingen (6,43 %) ⁽¹⁸⁾, wat wijst op de noodzaak van relevante beleidsmaatregelen (rubriek 4.4.2).

Figuur 2. Reële bbp-groei ten opzichte van het voorgaande jaar (procentpunten)



Bron: Eurostat, tec00115 [gegevens van 12 juli 2023].

1.2.1. Economische structuur

België heeft een op diensten gerichte economische structuur en in 2021 bedroeg het aandeel van het bbp in de tertiaire sector (dienstensector) 68,8 %. Het

⁽¹⁶⁾ OESO. *Belgium must continue reforms to sustain recovery and future growth* [België moet doorgaan met hervormingen om het herstel en de toekomstige groei te ondersteunen].

⁽¹⁷⁾ Onder vacature wordt verstaan een bezoldigde functie die nieuw wordt gecreëerd, onvulbaar is of op het punt staat vrij te komen en waarvoor de werkgever:

- (a) daadwerkelijk stappen onderneemt en bereid is verdere stappen te ondernemen om een geschikte kandidaat buiten de betrokken onderneming te vinden, en
- (b) voornemens is deze onmiddellijk of binnen een bepaalde termijn in te vullen.

Meer informatie: Eurostat. *Vacaturegraad*.

⁽¹⁸⁾ Statbel. *Vacatures op de arbeidsmarkt: toename van het aantal vacatures in loondienst*.

aandeel in de secundaire sector (vervaardiging) bedroeg 19,6 % en het aandeel in de primaire economische sector (grondstoffen) bedroeg slechts 0,7 % ⁽¹⁹⁾.

In februari 2023 had België een negatieve handelsbalans van 677 miljoen EUR, waarbij 32,5 miljard EUR meer werd besteed aan invoer van goederen dan aan uitvoer (31,9 miljard EUR). Sinds februari 2022 is zowel de invoer als de uitvoer respectievelijk met 1,03 % en 1,86 % gedaald.

De belangrijkste uitvoerproducten waren farmaceutische producten, minerale brandstoffen, minerale oliën en producten, auto's, tractoren, vrachtwagens, onderdelen en accessoires, edelstenen, parels en metalen, en machines, mechanische toestellen en onderdelen daarvan. De belangrijkste invoerproducten zijn dezelfde als de uitvoerproducten (behalve edelstenen, parels en metalen), maar omvatten ook elektrische machines en elektronica. De uitvoer ging voornamelijk naar Frankrijk, Duitsland, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten; de invoer was afkomstig uit Frankrijk, Duitsland, Ierland, Nederland en de Verenigde Staten ⁽²⁰⁾.

België staat op de 16e plaats van de EU-27 in het verslag van 2022 over de index van de digitale economie en samenleving (DESI). Gezien het uitgangspunt is de relatieve groei van het land op digitaal gebied een van de laagste in de EU (Europese Commissie, 2022a). Het land is echter koploper wat betreft het aantal bedrijven dat gebruikmaakt van interne elektronische informatie-uitwisseling, namelijk 53 % tegenover 36 % gemiddeld in de EU (Europese Commissie, 2022a). Op de arbeidsmarkt van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een grote en toenemende vraag naar digitale vaardigheden. Het aandeel onlinevacatures waarvoor geavanceerde ICT-vaardigheden (bijvoorbeeld analyse, codering, gegevensbeheer of programmering) vereist zijn, steeg van een maandelijks gemiddelde van 25 % in 2018 tot 31 % in 2022, sneller dan in andere Belgische steden en grootstedelijke gebieden van de OESO. Als antwoord op deze toenemende behoefte aan digitale vaardigheden werden verschillende maatregelen geïntroduceerd (afdeling 1.4 en rubriek Digitale transformatie).

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft een van de hoogste percentages groene banen in vergelijking met andere OESO-gebieden. In 2021 werd 26 % van alle banen in het gewest als groen geclassificeerd, tegenover 19 % in 2011. Evenzo bedroeg in het Vlaamse en Waalse Gewest het aandeel groene banen 21 % in 2021 ⁽²¹⁾. Het banenaanbod zal naar verwachting toenemen in de dienstensector, de circulaire economie en de bouwsector. In andere sectoren

⁽¹⁹⁾ Statista. *Distribution of gross domestic product across economic sectors from 2012 to 2022*
[Verdeling van het bruto binnenlands product over de economische sectoren van 2012 tot 2022].

⁽²⁰⁾ OEC. *Belgium*.

⁽²¹⁾ OESO (2023).

zal het aantal banen naar verwachting echter teruglopen, onder meer in de verwerkende industrie, de winningsindustrie, de logistiek en het vervoer, en de land- en bosbouw en visserij.

1.2.2. Werkgelegenheid en werkloosheid

De politieke verantwoordelijkheid voor de werkgelegenheid wordt gedeeld door de federale regering, de gewesten en de Duitstalige Gemeenschap. De federale regering creëert een kader dat de optimale ontwikkeling van de werkgelegenheid bevordert en ervoor zorgt dat alle burgers gelijke kansen en rechten hebben. Het is de verantwoordelijkheid van de gewesten en de Gemeenschap om iedereen optimale voorwaarden te bieden voor toegang tot en deelname aan de arbeidsmarkt.

De meeste werknemers werken in de dienstensector (tertiaire sector), waaronder handel, vervoer, horeca (belangrijkste gebieden), maar ook openbaar bestuur, onderwijs en zakelijke dienstverlening. De meest voorkomende beroepen in België zijn daarom kantoormedewerkers, winkelmedewerkers, huishoudhulpverleners, onderhoudspersoneel in kantoren, hotels en andere bedrijven, alsook leerkrachten. Veel mensen pendelen naar het werk vanuit andere gewesten, voornamelijk vanuit Vlaanderen en Wallonië naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waar er meer banen zijn dan werknemers. Sommige ingezetenen pendelen de grens over naar een van de buurlanden ⁽²²⁾. Eind 2022 telde België 230 536 particuliere kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) met minder dan 250 werknemers. Hiervan waren 191 849 micro-ondernemingen met minder dan tien werknemers (83,2 %). Meer dan de helft van alle kmo's (57,4 %) bevindt zich in het Vlaamse Gewest ⁽²³⁾.

In 2022 waren ongeveer 293 000 mensen (5,6 %) in België werkloos, een van de laagste percentages in de afgelopen tien jaar, met verschillen tussen de gewesten. Het laagste werkloosheidspercentage was in het Vlaamse Gewest met 3,9 %, terwijl in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sprake was van 12,5 %, het hoogste werkloosheidspercentage van de gewesten. De werkgelegenheid in Brussel wordt gekenmerkt door hoge opleidingseisen, waarbij een aanzienlijk deel van de banen wordt ingevuld door forenzen. Deze situatie draagt bij tot de paradox in Brussel van hoge werkloosheidscijfers en een overvloed aan beschikbare banen, waarvoor niet voldoende arbeidskrachten beschikbaar zijn ⁽²⁴⁾. België kent ook een hoog niveau van inactiviteit onder oudere werknemers

⁽²²⁾ EURES. *Informatie over de arbeidsmarkt: België*.

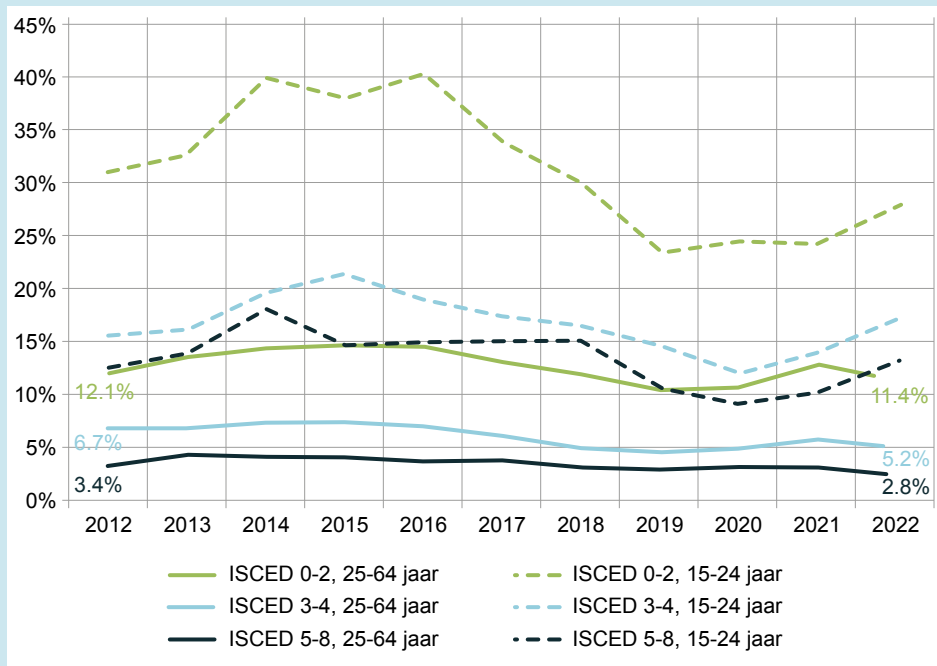
⁽²³⁾ Meer informatie: Economie. *Tewerkstelling in kmo's*.

⁽²⁴⁾ Statista. *Rate of unemployment in Belgium from 2008 to 2022, by region* [Werkloosheidspercentage in België van 2008 tot 2022, naar gewest].

en kansarme groepen, zoals mensen met een laag opleidingsniveau, een migratieachtergrond en een handicap, wat een aanzienlijke uitdaging vormt voor het land (Europese Commissie, 2023a) (rubriek 4.4.2).

Zoals blijkt uit figuur 3, varieert het werkloosheidspercentage per opleidingsniveau. In 2022 was dit percentage voor personen in de leeftijd van 25 tot en met 64 jaar 11,4 %, wat lager was dan in 2021 (12,9 %) maar hoger dan in 2019 en 2020, toen het 10,4 % en 10,7 % bedroeg. Over het algemeen geldt dat hoe hoger het opleidingsniveau in deze leeftijdsgroep, hoe lager het risico werkloos te zijn. Zo is slechts 2,8 % van de 25- tot 64-jarigen met een ISCED-kwalificatie (internationale standaardclassificatie van het onderwijs) van niveau 5-8 werkloos. Dit cijfer is bijna verdubbeld (5,2 %) voor personen met kwalificaties op ISCED-niveau 3-4, met inbegrip van de meeste afgestudeerden in beroepsonderwijs en -opleiding. Het hoogste risico op werkloosheid lopen mensen zonder een diploma voortgezet onderwijs onderbouw (ISCED-niveau 0-2), en voor de leeftijdsgroep van 15 tot 24 jaar is het risico op werkloosheid voor alle opleidingsniveaus hoger.

Figuur 3. Werkloosheidspercentage (15-24 jaar en 25-64 jaar) op basis van opleidingsniveau in 2012-2022



NB: Gegevens gebaseerd op ISCED 2011; onderbrekingen in de tijdreeksen.

ISCED 0-2 = voortgezet onderwijs onderbouw of minder

ISCED 3-4 = voortgezet onderwijs bovenbouw en tweede fase voortgezet onderwijs

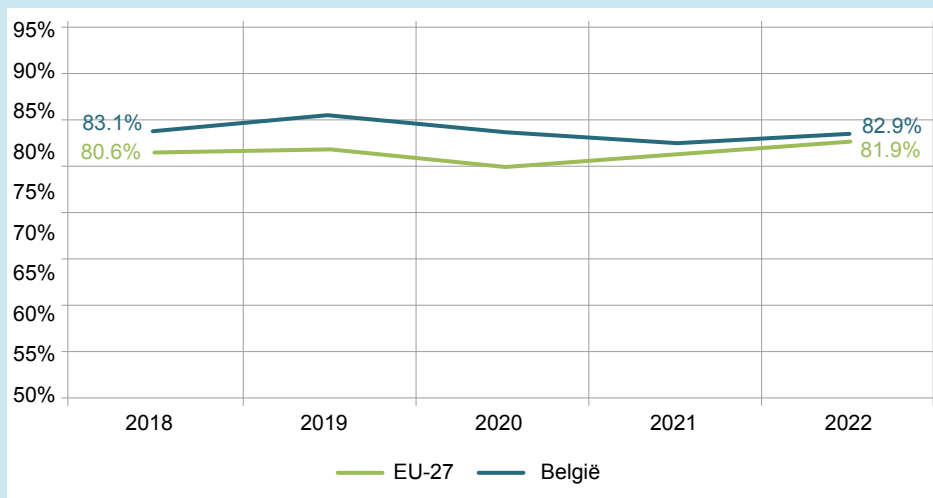
ISCED 5-8 = hoger onderwijs

Bron: Eurostat, Ifsa_urgaeed [gegevens van 12 juni 2023].

In het tweede kwartaal van 2023 had 71,4 % van de mensen in de leeftijdsgroep van 20 tot 64 jaar een baan: voor vrouwen was dat 67,7 %, minder dan voor mannen met 75,2 % ⁽²⁵⁾. De arbeidsparticipatie van afgestudeerden in beroepsonderwijs en -opleiding tussen 20 en 34 jaar met een kwalificatie op ISCED-niveaus 3 en 4 (figuur 4) bedroeg in 2022 82,9 %, wat iets hoger is dan het EU-gemiddelde van 81,9 %.

⁽²⁵⁾ Statbel. *Werkgelegenheid en werkloosheid*.

Figuur 4. Arbeidsparticipatie van afgestudeerden in beroepsonderwijs en -opleiding (20-34 jaar, ISCED-niveaus 3 en 4)



NB: Gegevens gebaseerd op ISCED 2011; onderbrekingen in de tijdreeksen.

ISCED 3-4 = voortgezet onderwijs bovenbouw en tweede fase voortgezet onderwijs

Bron: Eurostat, edat_ifse_24 [gegevens van 12 juni 2023].

1.2.3. Beroepsregels

Bepaalde beroepen in België zijn gereguleerd, wat betekent dat alleen wie aan specifieke voorwaarden voldoet, die beroepen mag uitoefenen. Op federaal niveau zijn de beroepen van vertaler en tolk en apotheker bijvoorbeeld gereguleerd. De reglementering van beroepen kan per gewest verschillen, zoals de beroepen van schipper en kapper, die alleen in Wallonië als gereguleerde beroepen worden beschouwd ⁽²⁶⁾.

De categorie vrije beroepen omvat een aantal dienstverlenende intellectuele beroepen, die onder een bijzondere regeling vallen. Dit betreft bijvoorbeeld vastgoedmakelaars, accountants en fiscalisten of psychologen. Andere vrije en intellectuele beroepen vallen onder de bevoegdheid van de Federale Overheidsdienst Justitie of de nationale gezondheidszorg (bijvoorbeeld voornamelijk juridische, medische en paramedische beroepen).

Voor het uitvoeren van een ambulante handelsactiviteit of een kermisactiviteit is een vergunning nodig van een éénloketsysteem (OSS). Ondernemers (bijvoorbeeld in de bouw) moeten voldoen aan een aantal voorwaarden met betrekking tot technische bekwaamheid, financiële draagkracht en professionele

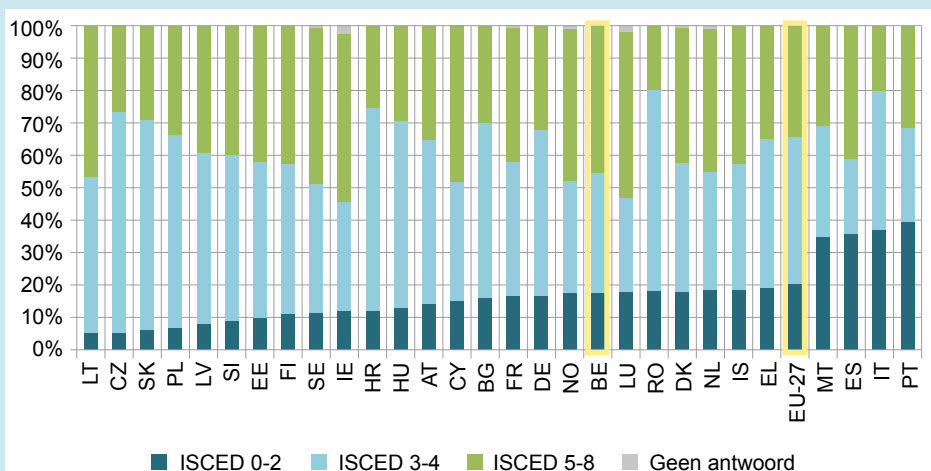
⁽²⁶⁾ List of regulated professions (Lijst van gereguleerde beroepen).

integriteit om geregistreerd te worden; dit is een kwaliteitskeurmerk dat de nodige garanties biedt dat het bedrijf over de juiste vaardigheden beschikt om de specifieke werken uit te voeren ⁽²⁷⁾.

1.3. Opleidingsniveau

In 2022 had 17,6 % van de Belgische bevolking tussen 25 en 64 jaar een lage of geen kwalificatie (ISCED 0-2), wat lager was dan het EU-27-gemiddelde (20,5 %) (figuur 5). Mensen met een middelhoge kwalificatie (ISCED 3-4), onder wie de meeste afgestudeerden in beroepsonderwijs en -opleiding, waren slechts goed voor 36,7 %, wat bijna 9 procentpunten lager was dan het EU-27-gemiddelde (45,2 %). Het percentage mensen met een afgeronde opleiding op ISCED-niveau 5-8 was het hoogst (45,8 %), meer dan 11 procentpunten hoger dan het gemiddelde in de EU-27 (34,2 %).

Figuur 5. Bevolking (25-64 jaar) naar hoogst behaalde opleidingsniveau in 2022



NB: Gegevens gebaseerd op ISCED 2011.

Lage betrouwbaarheid voor "geen antwoord" in Tsjechië en Letland.

ISCED 0-2 = voortgezet onderwijs onderbouw of minder

ISCED 3-4 = voortgezet onderwijs bovenbouw en tweede fase voortgezet onderwijs

ISCED 5-8 = hoger onderwijs

Bron: Eurostat, lfsa_pgaed [gegevens van 12 juni 2023].

⁽²⁷⁾ Belgium.be. *Gereguleerde beroepen*.

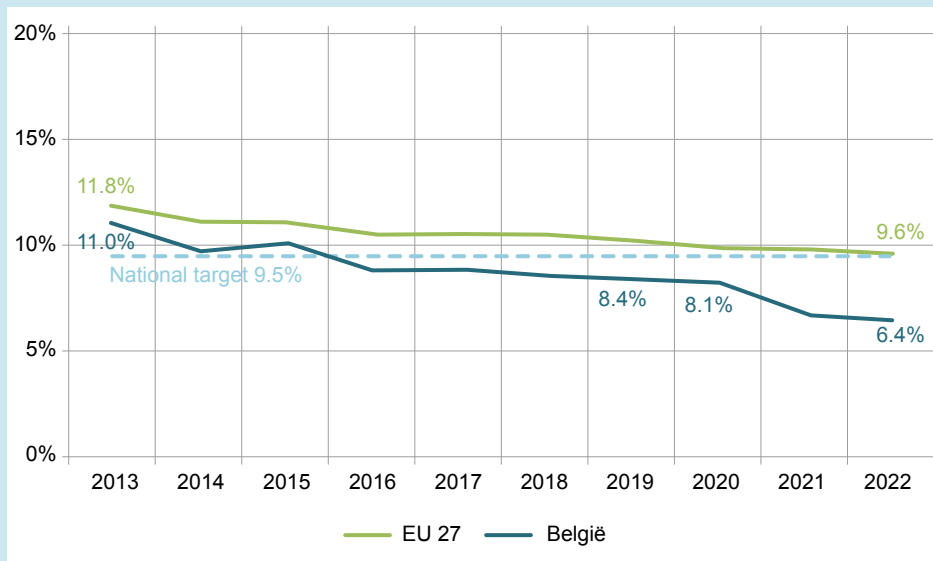
In 2016 had België zijn nationale doelstelling al bereikt om het aantal voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding ⁽²⁸⁾ terug te dringen tot minder dan 9,5 % (figuur 6). Dit aandeel daalde van 11 % in 2013 tot 6,4 % in 2022 en overschreed (lag onder) het EU-27-gemiddelde. Lerenden die in een ander EU-land dan België waren geboren, hadden echter met 10,8 % een veel hoger percentage voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding dan lerenden van Belgische afkomst (5,8 %, gegevens van 2021). Mensen die buiten de EU zijn geboren, lopen een nog hoger risico om onderwijs of opleiding voortijdig te verlaten (14,9 %) (Europese Commissie, 2022b).

De gewesten nemen verschillende maatregelen om voortijdige schoolverlaters te ondersteunen. Zo werd in Brussel ongeveer 7,35 miljoen EUR besteed aan ruim 440 projecten die gericht waren op het terugdringen van het aantal voortijdige schoolverlaters in 2019-2021 ([initiatieven van Brussel om voortijdig schoolverlaten aan te pakken](#)). In 2016 heeft de Vlaamse Regering het actieplan [Samen tegen schooluitval](#) goedgekeurd om voortijdig schoolverlaten te bestrijden. Het instituut voor leerlingwezen en ondernemerschapsopleiding in kleine en middelgrote ondernemingen in Wallonië (IFAPME, Institut wallon de formation en alternance et des indépendants et petites et moyennes entreprises) neemt ook maatregelen om het aantal voortijdige verlaters van alternerende opleidingen terug te dringen door innovatieve onderwijsmethoden, digitale hulpmiddelen en relevante partnerschappen in te voeren ⁽²⁹⁾.

⁽²⁸⁾ Onder voortijdige verlaters wordt verstaan personen van 18-24 jaar die ten hoogste voortgezet onderwijs onderbouw hebben voltooid en in de vier weken voorafgaand aan de arbeidskrachtenenquête (AKE) geen verder onderwijs of opleiding volgden [Eurostat, [Early leavers from education and training](#) (Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding)].

⁽²⁹⁾ Meer informatie in het Frans: IFAPME. [SE préparer à la formation et à l'Alternance](#) [Zich voorbereiden op opleiding en werk-studie].

Figuur 6. Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding in 2013-2022



NB: Percentage van de bevolking tussen 18 en 24 jaar dat ten hoogste voortgezet onderwijs onderbouw heeft gevolgd en geen verder onderwijs of opleiding volgt.

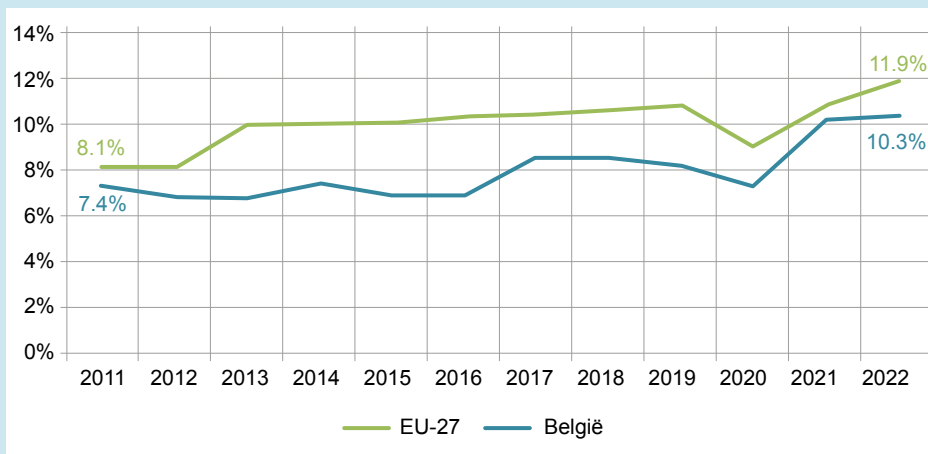
Bron: Eurostat, edat_ifse_14 [gegevens van 12 juni 2023] en Europese Commissie [geraadpleegd op 12 juni 2023].

Het deelnamepercentage aan volwasseneneducatie neemt toe. Het aandeel personen in de leeftijd van 25 tot 64 jaar dat deelnam aan onderwijs en opleiding in de laatste vier weken voor de enquête, steeg van 7,4 % in 2011 tot 10,3 % in 2022, wat echter nog steeds onder het EU-27-niveau van 11,9 % lag (figuur 7). De daling van het deelnamepercentage tot 7,4 % in 2020 kan worden verklaard door de COVID-19-pandemie, aangezien meer mensen van thuis werkten en hun contacten en externe activiteiten hadden beperkt. In de afgelopen jaren lag het deelnamepercentage van België altijd onder het EU-gemiddelde.

Volgens de arbeidskrachtenenquête van de EU (EU-AKE), die de jaarlijkse participatiegraad aan een leven lang leren onderzoekt, nam 21,5 % van de 25-tot 64-jarigen in 2022 deel aan onderwijs en opleiding. De resultaten wijzen nauwelijks op een verschil tussen mannen en vrouwen, maar er zijn duidelijke verschillen per onderwijsniveau: slechts 8,1 % van de personen met een diploma lager onderwijs nam deel aan onderwijs en opleiding, tegenover 16 % van degenen met een diploma voortgezet onderwijs bovenbouw. De hoogste participatiegraad aan een leven lang leren werd opgetekend voor personen

met een diploma hoger onderwijs (32,6 %) ⁽³⁰⁾. In overeenstemming met het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten heeft de Europese Unie de doelstelling voor 2030 echter vastgesteld op 60 %, waaruit blijkt dat er nog steeds behoefte is aan verbetering van de participatie.

Figuur 7. Deelname aan een leven lang leren in 2011-2022



NB: Aandeel van de volwassen bevolking tussen 25 en 64 jaar dat deelneemt aan onderwijs en opleiding; onderbreking in reeks 2021.

Bron: Eurostat, trng_lfse_01 [gegevens van 12 juni 2023].

1.4. Werkgelegenheidsbeleid van invloed op beroepsonderwijs en -opleiding

De COVID-19-pandemie heeft geleid tot een economische recessie en heeft een stempel gedrukt op de samenlevingen. In 2020 heeft de EU het [programma NextGenerationEU](#) opgezet om deze effecten tegen te gaan en haar lidstaten middelen te verstrekken via de herstel- en veerkrachtfaciliteit, met als doel landen te helpen sterker en veerkrachtiger uit de crisis te komen.

In juni 2021 ontving België 5,9 miljard EUR via het [Belgische nationale herstel- en veerkrachtplan](#) om het land tot 2026 te ondersteunen bij de uitvoering van relevante hervormingen en investeringsmaatregelen; dit zal de komende jaren een grote invloed hebben op beleid voor beroepsonderwijs en -opleiding. Dit plan voorziet in 27 % van de middelen voor ondersteuning van de digitale transitie,

⁽³⁰⁾ Statbel. [Levenslang leren](#).

met inbegrip van maatregelen voor het aanbieden van opleidingen op het gebied van digitale vaardigheden. De sterkste nadruk werd gelegd op maatregelen die de groene transitie van het land zullen versnellen: 50 % van de financiële middelen zal worden gebruikt om de ondersteuning van klimaatdoelstellingen te financieren. Er werd veel belang gehecht aan het verwerven van vaardigheden die relevant zijn voor de huidige en toekomstige behoeften van de arbeidsmarkt, het bestrijden van het tekort aan geschoolde arbeidskrachten en het stimuleren van arbeidsmarktparticipatie door middel van een leven lang leren. Specifieke aandacht werd besteed aan het verbeteren van digitale, technische en taalvaardigheden van kwetsbare groepen, werkzoekenden en jongeren, met als doel hun sociale inclusie te verbeteren en hun toegang tot de arbeidsmarkt te vergemakkelijken (Europese Commissie, 2021). In reactie op het nationale herstel- en veerkrachtplan hebben de gewesten hun eigen plannen ingediend.

Het [herstelplan voor Wallonië](#), dat in oktober 2021 werd goedgekeurd, omvat meer dan 300 projecten en programma's, opgebouwd rond zes strategische prioriteiten, waaronder investeringen in jongeren en Waals talent, zorgen voor ecologische duurzaamheid, stimulering van de economische ontwikkeling, ondersteuning van welzijn, solidariteit en sociale inclusie (Cedefop & ReferNet, 2023a).

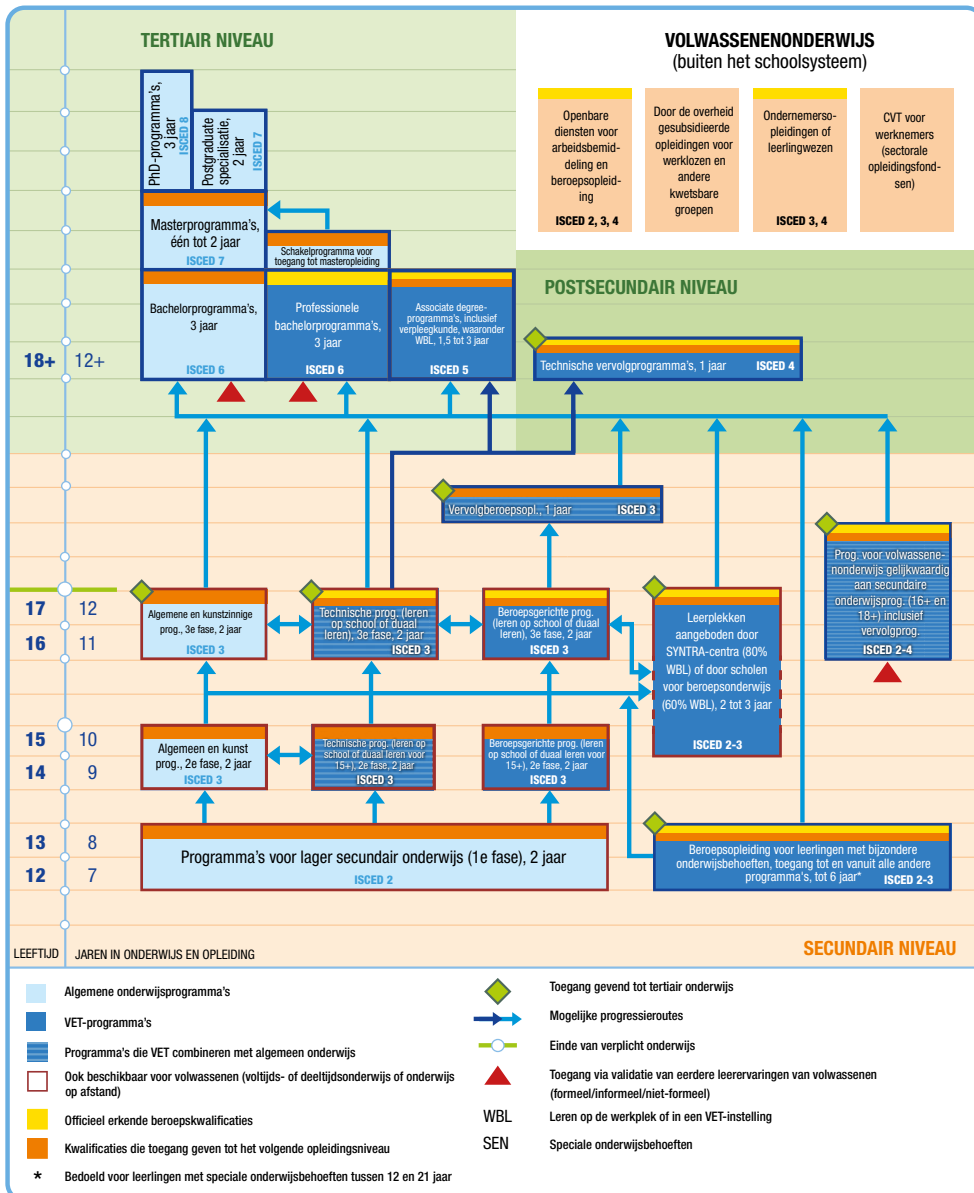
Het [herstelplan voor Vlaanderen](#) was gebaseerd op zeven pijlers, waaronder investeringen gericht op de digitale en de groene transitie. Bovendien werden investeringen voorzien om het menselijk kapitaal van Vlaanderen te versterken door de kwaliteit van het onderwijs, een leven lang leren en activeringsbeleid voor zowel inactieven als werklozen te verhogen.

HOOFDSTUK 2.

Verstrekking van beroepsonderwijs en -opleiding

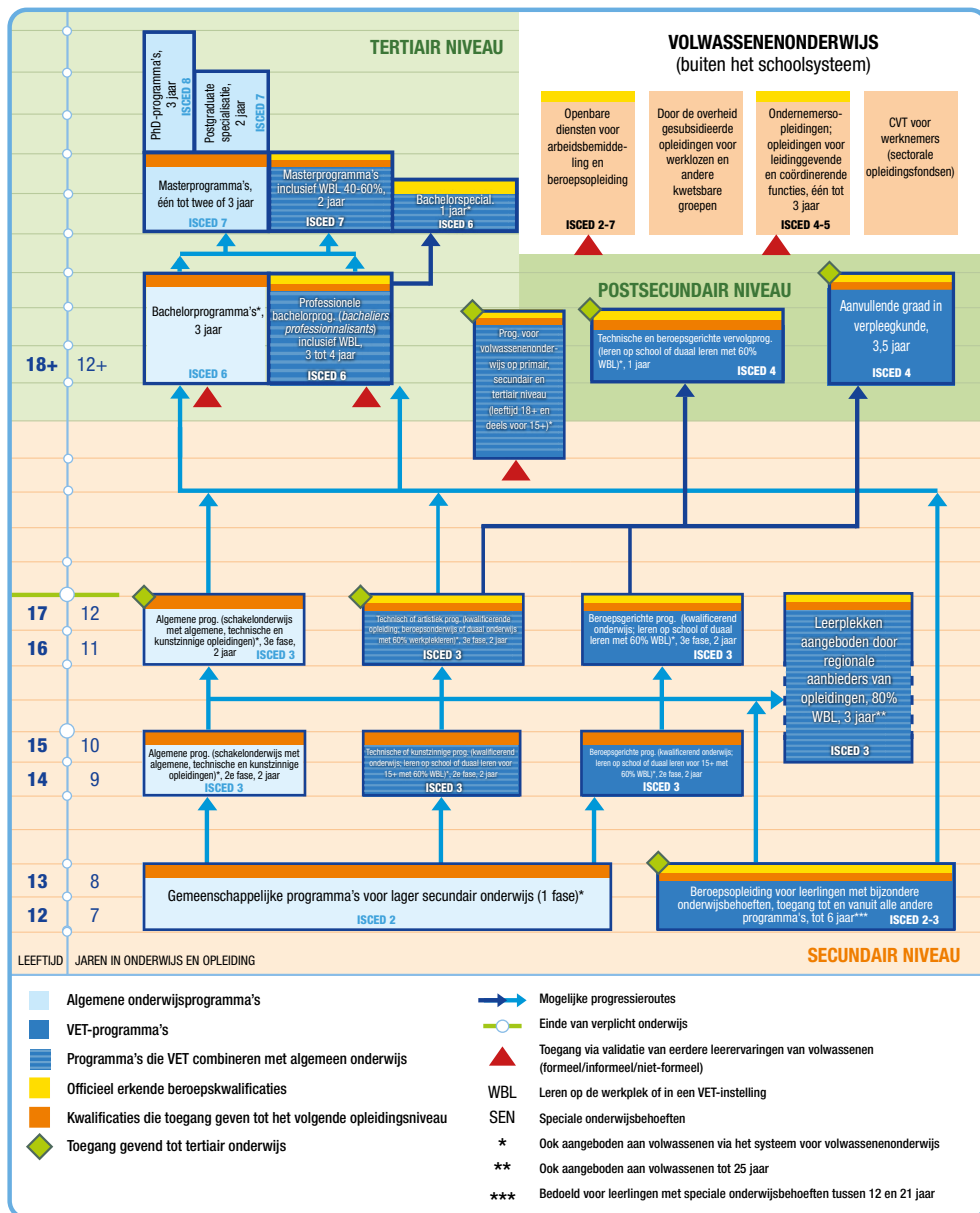


Figuur 8. Beroepsonderwijs en -opleiding in het Belgische onderwijs- en opleidingsstelsel (BE-VL) in 2023/2024



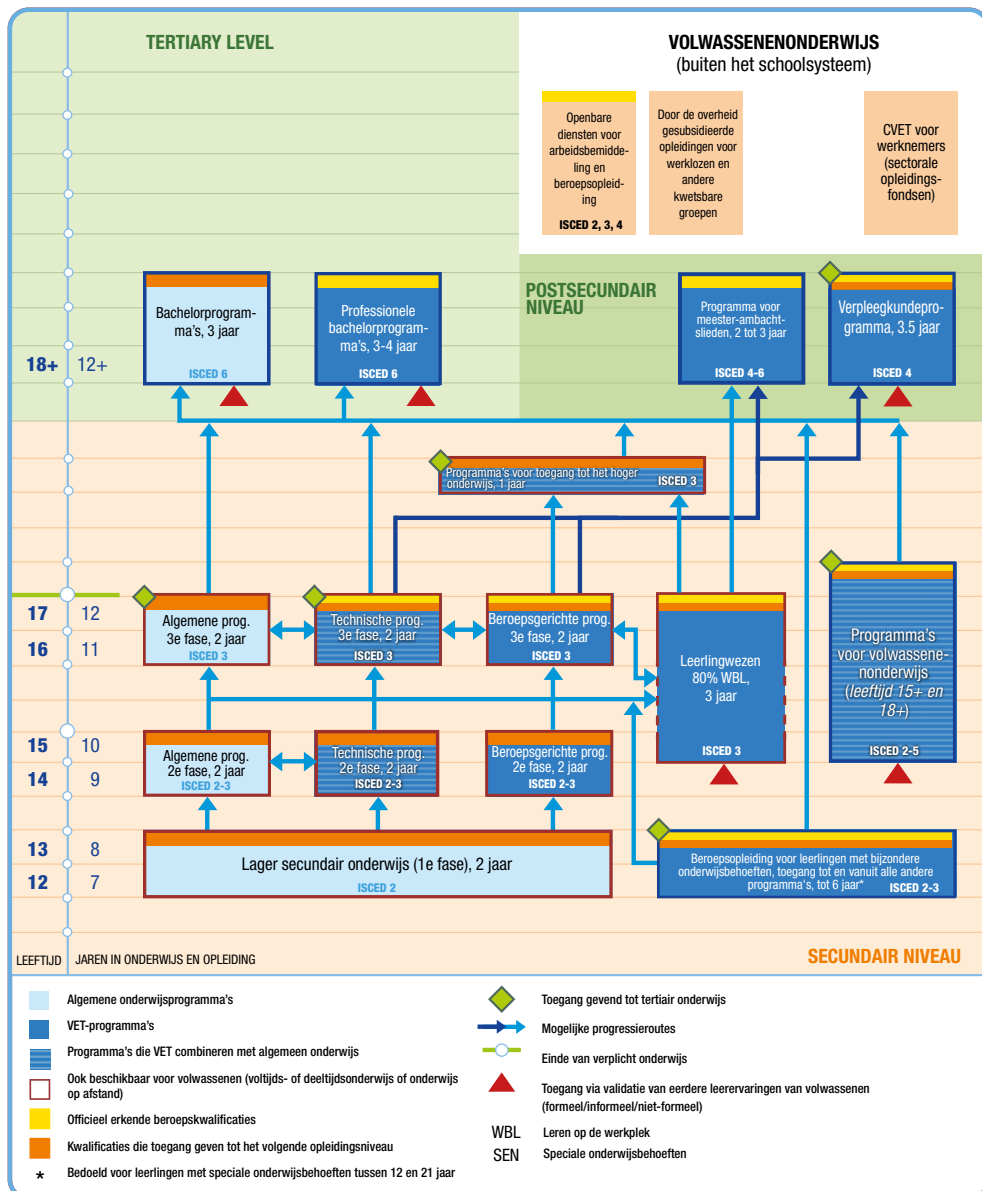
Source: Cedefop & ReferNet Belgium, 2023.

Figuur 9. Beroepsonderwijs en -opleiding in het Belgische onderwijs- en opleidingsstelsel (BE-FR) in 2023/2024



Source: Cedefop & ReferNet Belgium, 2023.

Figuur 10. Beroepsonderwijs en -opleiding in het Belgische onderwijs- en opleidingsstelsel (BE-DE) in 2023/2024



Source: Cedefop & ReferNet Belgium, 2023.

2.1. Overzicht van het onderwijs- en opleidingsstelsel

Van oudsher bestond er in België één gemeenschappelijk onderwijs- en opleidingsstelsel. Dit veranderde in de jaren 1970 met de eerste staatshervormingen, die hebben geleid tot de overdracht van bevoegdheden van het federale niveau naar de gewesten en Gemeenschappen. Destijds hebben de gefedereerde entiteiten geleidelijk uiteenlopende beleidsmaatregelen ingevoerd, waardoor de onderwijsstelsels werden gedifferentieerd (verschillende programma's, organisatie van deze programma's, ISCED-niveaus, kwalificaties, benamingen) (Allinckx, Karno en Monico, 2019).

Tegenwoordig hebben burgers in België toegang tot drie verschillende onderwijsstelsels: het Vlaamse (BE-VL), het Franstalige (BE-FR) en het Duitstalige (BE-DE) (figuren 8, 9 en 10). Brussel, als tweetalig gewest, is een specifiek geval omdat er Franstalige en Vlaamse onderwijsstelsels naast elkaar bestaan. Elke Gemeenschap is verantwoordelijk voor het nemen van beslissingen over onderwijs, met inbegrip van beleid en de uitvoering ervan. Ondanks het feit dat meerdere autoriteiten verantwoordelijk zijn voor onderwijs, opleiding en werkgelegenheid, is er een politieke consensus over specifieke kwesties op nationaal niveau, zoals het bepalen van de leerplichtige leeftijd. Het verplichte onderwijs begint in alle drie de Gemeenschappen op de leeftijd van vijf jaar en is bedoeld om de cognitieve, motorische en affectieve ontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Het lager onderwijs (ISCED 1) vangt aan in het jaar dat het kind de leeftijd van zes jaar bereikt. Het duurt zes jaar en er wordt sterk de nadruk gelegd op het leren van een tweede taal: Frans, Nederlands, Duits of Engels.

In de eerste twee jaar van het voortgezet onderwijs (ISCED 2-3) kunnen leerlingen tweejarige programma's voor voortgezet onderwijs onderbouw volgen (7e en 8e jaar), die gericht zijn op algemeen onderwijs. Vanaf de leeftijd van 14 jaar (9e jaar) hebben leerlingen toegang tot programma's voor beroepsonderwijs en -opleiding en kunnen zij kiezen tussen algemene, kunst-, technische (punt 2.2.1.1) en beroepsprogramma's (punt 2.2.1.2) voor voortgezet onderwijs bovenbouw. Deze zijn verdeeld in twee fasen, die elk twee jaar duren. In het 9e jaar worden technische, kunst- en beroepsgerichte programma's aangeboden als voltijdse schoolprogramma; vanaf het 10e jaar worden ze ook aangeboden in de vorm van programma's voor duaal leren die leren bij een bedrijf en leren op school combineren (op nationaal niveau aangeduid als deeltijdonderwijs). Op de leeftijd van 15 jaar (10e jaar) hebben leerlingen ook toegang tot het programma voor alternerend leren (ISCED 3), dat twee tot drie

jaar duurt en een alternerende opleiding tussen een opleidingscentrum of een school en een bedrijf biedt (punt 2.2.1.3).

Na het 10e jaar kunnen leerlingen wisselen tussen de aangeboden programma's: algemeen, technisch, kunst-, beroepsonderwijs en leerlingwezen. Aan het einde van deze programma's voor voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding krijgen afgestudeerden een beroeps- en algemene diploma; degenen die de technische programma's of het programma voor leerlingplaatsen in BE-VL hebben gevolgd, hebben ook recht op toegang tot tertiaire programma's. Wie dergelijke toegangsrechten niet verwerft, heeft de mogelijkheid om dit te doen door een éénjarige opleiding te volgen in BE-DE en BE-VL.

Op postsecundair niveau worden éénjarige vervolgspecialisatieprogramma's (ISCED 4) aangeboden in BE-VL en BE-FR, die lerenden de mogelijkheid bieden een bijkomende beroepskwalificatie te behalen en ook toegang te krijgen tot tertiair onderwijs (punt 2.2.2.1). Afgestudeerden van technische en beroepsopleidingen kunnen verder gaan met de anderhalf tot twee jaar durende associate degree-programma's (BE-VL) en een drie tot drieënhalf jaar durende verpleegkundige opleiding (ISCED 4-5; punt 2.2.2.3), die een aanvullende beroepskwalificatie en toegang tot tertiair onderwijs bieden. Afgestudeerden van voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding bovenbouw, met inbegrip van afgestudeerden van het programma voor leerlingplaatsen, kunnen verdere beroepsbekwaamheden verwerven in het kader van de twee- tot driejarige programma's voor meestervakman die in BE-DE worden aangeboden (ISCED 4-6; punt 2.2.2.2).

Op het niveau van het hoger onderwijs zijn er tweejarige afstudeerprogramma's met een korte cyclus (ISCED 5) beschikbaar in BE-VL (punt 2.2.3.1). In alle drie de Gemeenschappen zijn drie- tot vierjarige algemene en professionele bacheloropleidingen (ISCED 6) beschikbaar (punt 2.2.3.2); deze omvatten een stage bij een bedrijf en bieden een algemene en/of een beroepskwalificatie naargelang van de Gemeenschap ⁽³¹⁾. In BE-DE en BE-VL moeten afgestudeerden van professionele bacheloropleidingen een bijkomend algemeen programma van één jaar volgen om verder te kunnen gaan met de een- tot driejarige masteropleidingen die in BE-VL en BE-FR op ISCED-niveau 7 worden aangeboden (punt 2.2.3.4). Op het niveau van het hoger algemeen onderwijs worden de tweejarige postdoctorale specialisatieprogramma's (ISCED 7) en driejarige PhD-programma's (ISCED 8) in BE-VL en BE-FR aangeboden.

⁽³¹⁾ Meer informatie in het Frans: Mesétudes.be. [Le bachelier professionnalisant](https://mesetudes.be/) [Beroepsgerichte bacheloropleiding].

Elk onderwijsstelsel biedt programma's voor beroepsonderwijs en -opleiding voor lerenden met speciale onderwijsbehoeften. Afhankelijk van de Gemeenschap varieert het programma-aanbod van ISCED-niveau 1 tot 7.

Formele volwasseneneducatie biedt de mogelijkheid om formele kwalificaties te verwerven op verschillende niveaus. Volwassenen hebben ook toegang tot allerlei programma's buiten het formele schoolwezen, waarvan sommige leiden tot een erkende kwalificatie.

In België is thuisonderwijs wettelijk toegestaan en omvat het ook onderwijs dat op verplicht niveau wordt gegeven. De Belgische grondwet (artikel 24) biedt ouders vrije keuze wat betreft het onderwijs van hun kinderen, waarbij elke Gemeenschap en elk gewest in verdere relevante regelgeving over thuisonderwijs voorziet ⁽³²⁾.

Elke Gemeenschap is ook verantwoordelijk voor de uitvoering van haar eigen kwalificatiekader en de verwijzing ervan naar het Europees kwalificatiekader (EKK). Alle Belgische kwalificatiekaders bestaan uit acht niveaus en zijn resultaatgericht. In BE-VL is de Vlaamse kwalificatiestructuur (VKS) operationeel en gekoppeld aan het EKK. De VKS- en EKK-niveaus worden vermeld op alle certificeringen, met uitzondering van certificaten van basisonderwijs op VKS-niveau 1 (Cedefop, 2023a). BE-FR heeft zijn nationale kwalificatiekader voor een leven lang leren ingevoerd (*cadre francophone des certifications pour l'éducation et la formation tout au long de la vie, CFC*), dat ook gekoppeld is aan EKK-niveaus en zich momenteel in de activeringsfase bevindt. CFC/EKK-niveaus worden aangegeven op diplomasupplementen van de kwalificatieniveaus 5 tot en met 8 (Cedefop, 2023b). In BE-DE weerspiegelt het nationale kwalificatiekader (*Qualifikationsrahmen der Deutschsprachigen Gemeinschaft, QDG*) grotendeels de kaders van de Vlaamse en Franse Gemeenschappen, maar is het nog niet gekoppeld aan de EKK-niveaus of vermeld op certificaten en diploma's (Cedefop, 2023c).

2.2. Door de overheid gereguleerd beroepsonderwijs en -opleiding

Burgers in België hebben toegang tot drie verschillende stelsels voor beroepsonderwijs en -opleiding: het Vlaamse (BE-VL), het Franstalige (BE-FR) en het Duitstalige (BE-DE) (figuren 8, 9 en 10). De drie onderwijssystemen hebben veel overeenkomsten en in alle systemen worden programma's voor

⁽³²⁾ HSLDA. [Belgium: legal status and resources on home schooling in Belgium](#) [België: wettelijke status en bronnen over thuisonderwijs in België].

beroepsonderwijs en -opleiding aangeboden in het voortgezet onderwijs bovenbouw, tweede fase voortgezet onderwijs en op tertiair niveau. De afgelopen decennia zijn inspanningen geleverd om het stelsel voor beroepsonderwijs en -opleiding te moderniseren en te verbeteren als antwoord op de veranderende behoeften van de geglobaliseerde economie. België heeft getracht de band tussen onderwijs en arbeidsmarkt te versterken door beroepsonderwijs en -opleiding beter af te stemmen op de behoeften van het bedrijfsleven. Er zijn initiatieven uitgevoerd om de kwaliteit van het beroepsonderwijs te verbeteren, de samenwerking tussen scholen en bedrijven te vergroten en mensen een vlottere overgang van onderwijs naar werk te bieden.

2.2.1. Voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding bovenbouw

Leerlingen die het tweejarige algemene programma voor voortgezet onderwijs onderbouw (aangeduid als 1e fase in de onderwijsgrafieken) hebben afgerond, kunnen in het jaar waarin zij de leeftijd van 14 jaar bereiken, kiezen tussen algemeen onderwijs (op nationaal niveau aangeduid als overgangsonderwijs) en de richting beroepsonderwijs en -opleiding (op nationaal niveau aangeduid als kwalificatieonderwijs) ⁽³³⁾. De volgende vierjarige programma's voor voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding bovenbouw worden aangeboden:

- (a) technische of kunstprogramma's (punt 2.2.1.1);
- (b) programma's voor beroepsonderwijs (punt 2.2.1.2).

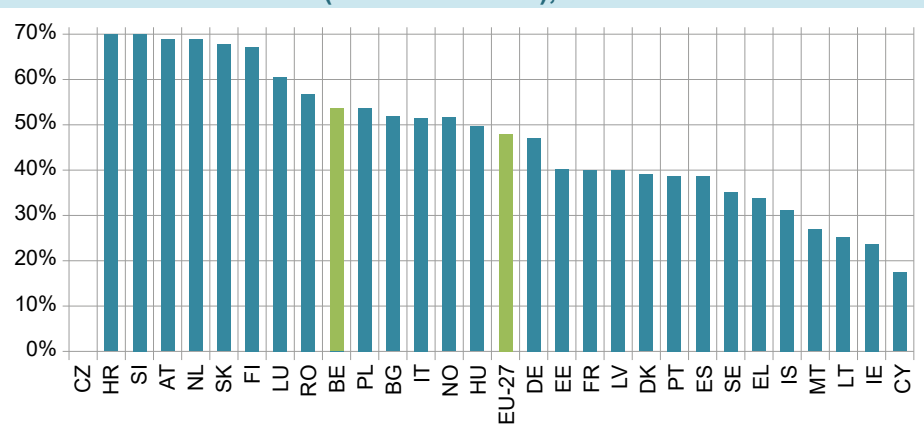
Op de leeftijd van 15 jaar hebben lerenden de mogelijkheid om toegang te krijgen tot het driejarige programma voor leerlingplaatsen (punt 2.2.1.3). In het 11e jaar kunnen leerlingen hun gekozen traject wijzigen en een van de andere programma's voor voortgezet onderwijs bovenbouw blijven volgen, met inbegrip van programma's voor algemeen onderwijs. Het systeem voor voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding bovenbouw ondergaat momenteel een aantal belangrijke veranderingen (rubriek 4.4.4). Totdat deze hervormingen volledig zijn doorgevoerd, wordt het huidige "oude" systeem hier nog voorgesteld.

In 2021 bedroeg het aandeel leerlingen in initieel beroepsonderwijs en -opleiding van alle lerenden in voortgezet onderwijs bovenbouw 53,8 %, wat 5,5 procentpunten hoger is dan het EU-27-gemiddelde (figuur 11). Dit aandeel

⁽³³⁾ De basisopties die in het kader van programma's voor voortgezet onderwijs in BE-FR kunnen worden georganiseerd, zijn vastgelegd in het Decreet van de regering van de Franse Gemeenschap van 1993.

is de afgelopen jaren echter gedaald en bedroeg 57,8 % in 2017 ⁽³⁴⁾. Minder dan de helft van de pas afgestudeerden (49 % in 2022) nam deel aan werkplekleren in het kader van beroepsonderwijs en -opleiding, tegenover 60,8 % in de gehele EU. In 2022 had 79,6 % van de pas afgestudeerden in beroepsonderwijs en -opleiding een baan, wat iets hoger was dan het EU-gemiddelde van 76,7 % (Europese Commissie, 2023b).

Figuur 11. Aandeel initiële leerlingen in initieel beroepsonderwijs en -opleiding van alle leerlingen voortgezet onderwijs bovenbouw (ISCED-niveau 3), 2021



NB: Gegevens gebaseerd op ISCED 2011.

Bron: Eurostat, educ_uoe_enrs04 [gegevens van 13 juni 2023].

2.2.1.1. Technische en kunstonderwijsprogramma's

Technische programma's (ISCED 2-3) worden in het 9e jaar aangeboden aan leerlingen van 14 jaar die het voortgezet onderwijs onderbouw met succes hebben afgerond. Het gaat hierbij voornamelijk om algemene en technische theoretische vakken, zoals computerwetenschappen, toegepaste wetenschappen en economie. Deze programma's duren vier jaar en zijn verdeeld in twee blokken van elk twee jaar. Ze worden in het eerste jaar aangeboden als schoolprogramma (op nationaal niveau aangeduid als voltijdonderwijs) en vanaf het 10e jaar worden ze ook aangeboden in de vorm van een duaal programma

⁽³⁴⁾ Eurostat. *Pupils enrolled in upper secondary education by programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation* [Leerlingen ingeschreven in het voortgezet onderwijs bovenbouw naar opleidingsrichting, geslacht, soort instelling en intensiteit van deelname] [gegevens van 13 juni 2023].

(op nationaal niveau aangeduid als deeltijdonderwijs), waarbij deelname op scholen en leerbedrijven plaatsvindt.

Het lesgedeelte van het deeltijds technisch voortgezet onderwijs vindt plaats op de volgende scholen:

- in BE-VL vindt het plaats in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO), bij de [Syntra](#) en in centra voor deeltijds beroepsonderwijs (CDO);
- in BE-FR vindt het plaats in centra voor alternerend onderwijs en alternerende opleiding (*centres d'éducation et de formation en alternance*, [CEFA](#)) ⁽³⁵⁾.

Afgestudeerden van de technische programma's krijgen een diploma beroepsopleiding, op nationaal niveau aangeduid als kwalificatiecertificaat (*certificat de qualification*), dat hen in staat stelt direct de arbeidsmarkt op te gaan, bijvoorbeeld op het gebied van fotografie, elektromechanica, elektrotechniek of bouwtechniek. Zij krijgen ook een getuigschrift van voortgezet algemeen onderwijs bovenbouw, *certificat d'enseignement secondaire supérieur* (CESS) in BE-FR en *diploma secundair onderwijs* in BE-VL, waarmee zij toegang krijgen tot hoger onderwijs.

Middelbare kunstonderwijsprogramma's worden op dezelfde manier georganiseerd als technische programma's, maar in plaats van technische vakken bevatten ze een artistiek praktijkgedeelte, waar leerlingen actief kunst beoefenen (schilderen, muziek maken, fotografie enz.). Terwijl dit traject in BE-FR tot het beroepsonderwijs behoort (op nationaal niveau aangeduid als kwalificatieonderwijs), wordt het in BE-VL beschouwd als een algemeen voortgezet onderwijsprogramma (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen) ⁽³⁶⁾.

Het duale stelsel van de technische en kunstonderwijsprogramma's is voor het overige op dezelfde manier georganiseerd als het leerlingwezen (bijvoorbeeld wat betreft verloning, arbeidsovereenkomst), met een paar verschillen, zoals beschreven in punt 2.2.1.3.

2.2.1.2. Beroepsgerichte programma's

Beroepsgerichte programma's (ISCED 3, in BE-DE ISCED 2-3) worden vanaf het 9e jaar als schoolprogramma aangeboden aan leerlingen van 14 jaar die het voortgezet onderwijs onderbouw met succes hebben afgerond. Ze hebben

⁽³⁵⁾ Meer informatie in het Frans:

Fédération Wallonie-Bruxelles. *L'enseignement en alternance* (Duaal onderwijs).

Wallonië. *Se former dans un centre d'éducation et de formation en alternance: CEFA* [Opleiding in een onderwijs- en opleidingscentrum voor werk-studie: CEFA].

⁽³⁶⁾ Meer informatie: Onderwijskiezer. *SO: 2e graad Kunstsecundair onderwijs (KSO)*.

een sterke praktische focus en zijn gericht op directe werkgelegenheid. Deze programma's duren vier jaar, zijn verdeeld in twee blokken van elk twee jaar en worden aangeboden in verschillende sectoren zoals landbouw, industrie, bouw en economie. Ze worden in het eerste jaar aangeboden als schoolprogramma en vanaf het 10e jaar ook in de vorm van een duaal programma, deelname op scholen en leerbedrijven plaatsvindt. Het lesgedeelte van het deeltijds voortgezet beroepsonderwijs vindt plaats op de volgende scholen ⁽³⁷⁾:

- (a) in BE-VL in deeltijds voortgezet beroepsonderwijs (DBSO) en bij de Syntra;
- (b) in BE-FR, in centra voor duaal onderwijs en duale opleiding (CEFA) (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen).

Afgestudeerden ontvangen een diploma beroepsopleiding, op nationaal niveau aangeduid als kwalificatiecertificaat, dat hen in staat stelt direct de arbeidsmarkt op te gaan en bijvoorbeeld te werken als elektricien/industriële installateur, verpleegkundig assistent of verkoopmedewerker.

Ze hebben ook de mogelijkheid om hun opleiding voort te zetten en recht te krijgen op toegang tot tertiair onderwijs door een eenjarig "vervolgprogramma" te volgen (punten 2.2.1.4 en 1.2.1.2.2.1.2.2.2.1). In het BE-FR systeem is dit alleen mogelijk voor afgestudeerden die hun duale programma hebben gevolgd in overeenstemming met artikel 49 van CEFA ⁽³⁸⁾.

Het duale stelsel van de beroepsopleidingen is voor het overige op dezelfde manier georganiseerd als het leerlingwezen (bijvoorbeeld wat betreft verloning, arbeidsovereenkomst), met een paar verschillen zoals beschreven in punt 2.2.1.3.

2.2.1.3. Leerlingwezen

Leerlingplaatsen (ISCED 2-3) worden aangeboden aan leerlingen vanaf de leeftijd van 15 jaar (in het 10e jaar) als zij ten minste twee jaar voortgezet onderwijs bovenbouw hebben gevolgd. Het programma voor leerlingplaatsen vindt plaats op het leerbedrijf (drie tot vier dagen per week) en in het opleidingscentrum ⁽³⁹⁾ (één tot twee dagen), waar leerlingen algemene,

⁽³⁷⁾ Meer informatie in het Frans:

Fédération Wallonie-Bruxelles. *L'enseignement en alternance* [Alternerend leren].

Wallonië. *Se former dans un centre d'éducation et de formation en alternance: CEFA. (Opleiding in een onderwijs- en opleidingscentrum voor werk-studie: CEFA).*

⁽³⁸⁾ Artikel 49 bepaalt dat deze opleiding leerlingen in staat stelt algemene cursussen te volgen en dezelfde vaardigheden te verwerven als bij voltijdonderwijs, terwijl zij de praktische kant in het bedrijf ontwikkelen. De behaalde diploma's zijn gelijkwaardig aan die van een volledig jaar (bijvoorbeeld het behalen van het CESS aan het einde van een zevende succesvol jaar) en maken terugkeer na één jaar of voortzetting in het hoger onderwijs mogelijk.

⁽³⁹⁾ Op school als de leertijd deel uitmaakt van het technische of beroepsgerichte programma.

theoretische, technische en praktische lessen volgen. Het programma duurt drie jaar in BE-DE en BE-FR en twee tot drie jaar in BE-VL; het is gebaseerd op een gezamenlijk overeengekomen opleidingsplan tussen de leerling, het leerbedrijf en het opleidingscentrum. Aan het einde van elk academisch jaar vinden examens over algemene en theoretische vakken en een praktijkexamen plaats voor een jury van deskundigen. Opleidingscentra hebben een grote mate van autonomie bij het bepalen van hun evaluatiepraktijken en veel centra evalueren voortdurend de beroepsvaardigheden van hun leerlingen tijdens het academiejaar.

Leerlingen ondertekenen een opleidingscontract met hun leerbedrijf (werk-studie/alternerend, *contrat d'alternance*), dat wordt opgesteld onder toezicht van de opleidingsverstrekker en waarin de rechten en plichten van alle betrokken partijen worden vermeld. Leerlingen ontvangen een vergoeding, waarvan de hoogte en de voorwaarden verschillen per Gemeenschap en sector. Het is echter gebruikelijk dat de hoogte van de vergoeding in de loop van de opleiding toeneemt ⁽⁴⁰⁾. In BE-DE bijvoorbeeld bedraagt de vergoeding in het eerste semester 350 EUR en stijgt ze elk semester geleidelijk tot 700 EUR, die wordt uitgekeerd in het laatste semester van het derde opleidingsjaar (Cedefop & ReferNet, 2023a) ⁽⁴¹⁾. Leerlingen in BE-FR die nog geen leerbedrijf hebben gevonden, kunnen een leerprogramma starten bij IFAPME als zogeheten kandidaten voor een alternerende opleiding (*candidats à l'alternance*). Zij worden ondersteund in hun verdere zoektocht naar een leerbedrijf of hun heroriëntatie als er een tekort is aan leerbedrijven in de gekozen sector (Cedefop & Bruxelles Formation, 2022).

Aan het einde van hun leertijd ontvangen afgestudeerden een verklaring inzake de leertijd, waarmee zij direct de arbeidsmarkt op kunnen. In BE-DE kunnen zij ook tweede fase voortgezet onderwijs voortzetten door de programma's voor meestervakman (punt 2.2.2.2). In het onderwijsstelsel van BE-VL ontvangen afgestudeerden ook het diploma van voortgezet onderwijs, dat hen rechtstreeks toegang geeft tot het hoger onderwijs (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen). In BE-FR kunnen zij direct een ondernemersopleiding volgen, die buiten het formele onderwijs wordt aangeboden, of zij kunnen het CESS behalen via volwasseneneducatie en hebben dan toegang tot tertiair onderwijs ⁽⁴²⁾.

⁽⁴⁰⁾ Meer informatie in het Frans: IFAPME. *Training pour les jeunes: l'alternance dès 15 ans* [Opleiding voor jongeren: programma's voor werk-studie vanaf de leeftijd van 15 jaar].

⁽⁴¹⁾ *Cedefop European database on apprenticeship* [Cedefop – Europese database inzake leerlingwezen].

⁽⁴²⁾ Meer informatie in het Frans: *vergelijking van alternerende opleidingen aangeboden door CEFA en EFP*.

De opleidingscentra blijven nauw contact onderhouden met het bedrijfsleven door samen te werken met sectorale en professionele vertegenwoordigers. In elk onderwijsstelsel en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er verschillende aanbieders van opleidingen:

- (a) Nederlandstalige aanbieders:
 - (i) De Syntra;
- (b) Franstalige aanbieders:
 - (i) het Waalse instituut voor duale opleiding en zelfstandig ondernemerschap in kleine en middelgrote ondernemingen (*Institut wallon de formation en alternance et des indépendants et petites et moyennes entreprises*, IFAPME);
 - (ii) de opleidingsdienst voor kleine en middelgrote ondernemingen (*service de la formation des petites et moyennes entreprises*, SFPME), die het opleidingscentrum zonder winstoogmerk voor kmo's in Brussel beheert (*Espace Formation des Petites et Moyennes Entreprises*, EFP);
- (c) Duitstalige aanbieders:
 - (i) het instituut voor beroepsopleiding en onderwijs in kleine en middelgrote ondernemingen (*Institut für Aus- und Weiterbildung im Mittelstand und in kleinen und mittleren Unternehmen*, IAWM). IAWM beheert de opleidingscentra voor onderwijs en opleiding voor kleine en middelgrote ondernemingen (*Zentrum für Aus- und Weiterbildung des Mittelstandes*, ZAWM) in Eupen en Sankt Vith.

In het BE-DE-stelsel is het programma voor leerlingplaatsen erg in trek. Sinds 2016 hebben leerlingen ook de mogelijkheid deel te nemen aan een programma dat hun de mogelijkheid biedt om een verklaring inzake de leertijd van zowel België als Duitsland te verwerven. Hiervoor moeten zij de leertijd in het ene land voltooien en vervolgens een aanvullend examen afleggen in het andere land. Deze dubbele diploma's bestaan tot nu toe voor de volgende vijf beroepen: kapper, timmerman, automonteur, detailhandelaar en expediteur. Elk jaar slagen ongeveer tien tot twintig jongeren voor dit aanvullend examen (Cedefop & ReferNet, 2023e). In maart 2022 werd een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen de opleidingscentra IFAPME (BE-FR) en IAWM (BE-DE) om hun onderlinge synergieën te verbeteren en de interregionale mobiliteit van hun leerlingen te bevorderen (Europese Commissie, 2022b).

De belangrijkste verschillen tussen de duale regelingen die worden aangeboden in het kader van beroeps-, technische en kunstonderwijsprogramma's en het programma voor leerlingplaatsen zijn:

- (a) de uiteindelijk verworven kwalificatie (beroepskwalificatie versus leerlingplaatskwalificatie);
- (b) de instelling waar het theoretische deel plaatsvindt (scholen versus opleidingscentra) ⁽⁴³⁾;
- (c) de verschillende doorgroeimogelijkheden voor respectieve afgestudeerden in BE-FR, waar leerlingen niet de vervolprogramma's kunnen volgen om toegang te krijgen tot tertiair onderwijs, noch toegang kunnen krijgen tot de verpleegkundige opleiding die in de tweede fase van het voortgezet onderwijs wordt aangeboden;
- (d) het bestuursorgaan dat verschilt in BE-FR: het ministerie van de Franse Gemeenschap is verantwoordelijk voor scholen, terwijl het Waalse ministerie verantwoordelijk is voor het opleidingscentrum.

2.2.1.4. *Vervolprogramma's voor voortgezet onderwijs bovenbouw (BE-DE, BE-VL)*

Vervolprogramma's (één jaar) in het voortgezet onderwijs bovenbouw (ISCED 3) combineren algemeen onderwijs met een beroepsfocus en worden in het onderwijsstelsel van BE-DE en BE-VL aangeboden. Deze programma's zijn toegankelijk voor afgestudeerden van het beroepsonderwijsprogramma (punt 2.2.1.2) en voor afgestudeerden van het leerlingwezen in BE-DE (punt 2.2.1.3), die geen toegang kregen tot hoger onderwijs. Afgestudeerden van deze vervolprogramma's ontvangen het diploma voortgezet algemeen onderwijs bovenbouw, waarmee zij toegang hebben tot tertiair onderwijs ⁽⁴⁴⁾ (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen).

2.2.1.5. *Programma's voor beroepsonderwijs en -opleiding voor lerenden met speciale onderwijsbehoeften*

Programma's voor beroepsonderwijs en -opleiding voor lerenden met speciale onderwijsbehoeften leiden tot een kwalificatie op ISCED-niveaus 2 en 3. De programma's zijn toegankelijk voor lerenden van 12 tot en met 21 jaar die een formeel verslag hebben ontvangen waarin hun behoefte aan speciaal onderwijs wordt vermeld. Deze programma's worden aangeboden op school of in de vorm van duaal leren. Afhankelijk van hun capaciteiten kunnen lerenden verschillende kwalificaties behalen. Als zij een individueel aangepast onderwijsprogramma volgen, krijgen lerenden een diploma van verworven competenties. Lerenden met speciale onderwijsbehoeften die de gemeenschappelijke onderwijsprogramma's

⁽⁴³⁾ Meer informatie in het Frans: [CEFA et l'IFAPME – quelles sont les différences?](#) [Wat zijn de verschillen tussen CEFA en IFAPME?].

⁽⁴⁴⁾ Meer informatie: Onderwijskiezer. [SO: 3e graad 7e specialisatiejaren BSO](#).

van het voortgezet onderwijs bovenbouw volgen, kunnen dezelfde diploma's behalen als de leerlingen die de gewone programma's volgen. Bij wijze van uitzondering kunnen zij ook het diploma voortgezet algemeen onderwijs bovenbouw krijgen, dat toegang geeft tot tertiair onderwijs. Lerenden met speciale onderwijsbehoeften die hun programma voor beroepsonderwijs en -opleiding hebben voltooid, kunnen de arbeidsmarkt betreden of hun studie in tweede fase voortgezet onderwijs of op tertiair niveau voortzetten. Deze programma's worden aangeboden door scholen voor speciale onderwijsbehoeften voor de schoolprogramma's; CEFA biedt de alternerende opleidingsprogramma's aan in BE-FR (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen).

2.2.2. Tweede fase voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding

Leerlingen die een programma tweede fase voortgezet onderwijs willen volgen, moeten ten minste 18 jaar oud zijn en het zesde jaar van de algemene, beroeps-, technische of kunstonderwijsprogramma's of het programma voor leerlingplaatsen hebben afgerond. Op dit niveau worden de vervolgspecialisatieprogramma's in BE-VL en BE-FR aangeboden, alsook het programma voor meestervakman in BE-DE. De verpleegkundige opleiding wordt in alle onderwijsstelsels aangeboden.

2.2.2.1. Vervolgprogramma's tweede fase voortgezet onderwijs (BE-VL, BE-FR)

In de tweede fase van voortgezet onderwijs worden vervolgprogramma's (op nationaal niveau ook aangeduid als zevende kwalificatiejaren) in BE-FR en in BE-VL aangeboden. In BE-FR zijn vervolgprogramma's voor technisch en beroepsonderwijs toegankelijk voor afgestudeerden van technische, kunst- en beroepsonderwijsprogramma's, terwijl ze in BE-VL alleen toegankelijk zijn voor afgestudeerden van technische programma's. Over het algemeen zijn deze vervolgprogramma's zeer beroepsgericht en bieden ze lerenden de mogelijkheid hun kennis en vaardigheden op hun beroeps- en/of technische gebied te verdiepen. In BE-FR omvatten deze programma's leren op school (technische en praktijklessen) en ongeveer 60 % werkplekleren bij een bedrijf, dat normaliter wordt opgesplitst in twee dagen op school en drie dagen op het werk. In BE-VL varieert de hoeveelheid werkplekleren in deze programma's tussen de verschillende beroepsrichtingen, maar is deze gemiddeld hoger dan in de algemene vervolgopleidingen die worden aangeboden in het voortgezet onderwijs bovenbouw (punt 2.2.1.4). Lerenden gaan ook verder met algemeen onderwijs in beide stelsels en afgestudeerden van de beroepsopleidingen (alleen van toepassing op BE-FR) kunnen toegangsrechten krijgen tot tertiair onderwijs.

Na afronding ontvangen afgestudeerden een beroepskwalificatie waarmee zij toegang krijgen tot de arbeidsmarkt en bijvoorbeeld aan de slag kunnen als computersysteembeheerder, netwerkbeheerder, landbouwconsulent of apothekersassistent in laboratoria voor klinische biologie (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen). De basisopties van de zevende kwalificatiejaren in BE-FR zijn omschreven in het [decreet van de regering van de Franse Gemeenschap van 2003 tot vaststelling van het repertoire van de 7e jaren voortgezette opleiding en specialisatie](#).

2.2.2.2. *Programma voor meestervakman (BE-DE)*

Het programma voor meestervakman wordt alleen in BE-DE aangeboden. De opleiding duurt twee tot drie jaar en leidt tot een beroepskwalificatie op ISCED-niveau 4-6. De cursussen vinden gewoonlijk 's avonds en/of op zaterdag plaats, naast de bedrijfsinterne opleiding.

De toegang tot de programma's voor meestervakman is voorbehouden aan:

- (a) afgestudeerden van het programma voor leerlingplaatsen, die houder zijn van het diploma van geschoolde arbeider in hetzelfde of een aanverwant beroep;
- (b) lerenden die het zesde jaar van het voortgezet beroeps-, technisch of kunstonderwijs hebben voltooid in hetzelfde of een aanverwant beroep;
- (c) lerenden die al zelfstandig manager zijn van een ambachtelijk, handels- of dienstverlenend bedrijf;
- (d) lerenden die een specifiek plan hebben om een bedrijf op te zetten of over te nemen en een aanvraag indienen bij een van de twee ZAWM-opleidingscentra.

Het examen bestaat uit drie delen, die moeten worden voltooid om het vakdiploma te verkrijgen:

- (a) operationeel beheer;
- (b) specialistische kennis (theorie);
- (c) praktijkexamen.

Programma's voor meestervakman zijn gericht op directe toegang tot de arbeidsmarkt; afgestudeerden kunnen als manager aan de slag bij bedrijven en verantwoordelijkheid dragen voor werknemers en stagiairs. Het vormt een zekere springplank naar mogelijk zelfstandig ondernemerschap ⁽⁴⁵⁾.

⁽⁴⁵⁾ Meer informatie in het Duits: [ZAWM. Der Meisterbrief – Ihr Weg nach oben!](#) [Het vakdiploma – jouw weg naar de top!]

2.2.2.3. Verpleegkundige opleidingen (BE-DE, BE-FR)

In BE-DE en BE-FR duren de verpleegkundige opleidingen 3,5 jaar en vallen ze onder tweede fase voortgezet onderwijs op ISCED-niveau 4 ⁽⁴⁶⁾. Deze programma's zijn toegankelijk voor afgestudeerden van de algemene, technische, kunstonderwijs- en beroepsopleidingen. De programma's omvatten theorielessen en een praktijkgedeelte dat ongeveer 50 % van het programma kan uitmaken en op scholen of direct in een ziekenhuis kan plaatsvinden. In alle programma's worden theorie- en praktijkexamens georganiseerd. Met deze kwalificatie kunnen afgestudeerden de arbeidsmarkt betreden en krijgen zij toegang tot het gereguleerde beroep, bijvoorbeeld als verpleegkundige algemene zorg. Afgestudeerden kunnen de kwalificatie ook gebruiken om toegang te krijgen tot tertiair onderwijs (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen) ⁽⁴⁷⁾.

2.2.3. Hoger beroepsonderwijs en -opleiding

Hoger beroepsonderwijs en -opleiding is toegankelijk voor leerlingen ouder dan 18 jaar die na afronding van een relevant programma het recht op toegang tot tertiair onderwijs hebben verworven. De programma's voor hoger beroepsonderwijs en -opleiding verschillen per onderwijsstelsel, met uitzondering van de professionele bacheloropleiding, die in alle drie de onderwijsstelsels wordt aangeboden.

2.2.3.1. Associate degree-programma's met inbegrip van verpleegkunde (BE-VL)

Associate degree-programma's duren tussen anderhalf en drie jaar en worden in BE-VL op ISCED-niveau 5 aangeboden. De programma's zijn toegankelijk voor studenten die in het bezit zijn van het diploma van voortgezet onderwijs bovenbouw of een gelijkwaardig diploma. Lerenden jonger dan 18 jaar zonder dit diploma hebben de mogelijkheid een toelatingstest te doen om toegang te krijgen tot het programma. Vergeleken met de professionele bachelorprogramma's zijn deze programma's gericht op werkplekleren (leren en toepassen van vaardigheden in reële werksituaties) en zijn ze minder theoretisch. De praktijkopleiding wordt gegeven bij leerbedrijven en duurt ongeveer een derde van de tijd van het programma. Deze programma's worden aangeboden op hogescholen en zijn gericht op directe toegang tot de arbeidsmarkt, waarbij afgestudeerden gekwalificeerd zijn voor beroepen in domeinen zoals architectuur of biotechnologie (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen). Het

⁽⁴⁶⁾ In BE-VL valt dit programma onder tertiair niveau, zie punt 2.2.3.1.

⁽⁴⁷⁾ Meer informatie in het Frans: SIEP Brussel. *Devenir infirmier: quelle formation choisir?* [Verpleegkundige worden: welke opleiding moet ik kiezen?].

associate degree-programma verpleegkunde duurt drie jaar. Lerenden volgen onderwijs op school voor voltijds voortgezet onderwijs en volgen een stage, bijvoorbeeld in een ziekenhuis. Afgestudeerden ontvangen een diploma in de verpleegkunde (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen) ⁽⁴⁸⁾.

2.2.3.2. *Professionele bacheloropleiding (BE-DE, BE-VL, BE-FR)*

Professionele bacheloropleidingen (in BE-FR aangeduid als beroepsgerichte bacheloropleidingen, *bacheliers professionnalisants*) worden in alle drie de onderwijsstelsels aangeboden. Ze duren drie jaar in BE-VL en drie tot vier jaar in BE-DE en BE-FR ⁽⁴⁹⁾, en leiden tot een kwalificatie op ISCED-niveau 6. Deze programma's omvatten schoolonderwijs op hogescholen, in combinatie met een stage bij een bedrijf dat praktijkervaring in een werkomgeving aanbiedt. De duur van de stage hangt af van het gekozen vakgebied van het programma en kan oplopen tot 60 % van het programma. Voor het beroep van medisch laboratoriumtechnoloog in BE-FR bijvoorbeeld moeten leerlingen drie klinische stages van elk 140 uur lopen, plus één stage gekoppeld aan het afstudeeronderzoek van 280 uur ⁽⁵⁰⁾. Afgestudeerden van de professionele bacheloropleiding kunnen direct tot de arbeidsmarkt toetreden, bijvoorbeeld op het gebied van agrotechnologie, digitale kunst en amusement, hotelmanagement, internationale journalistiek of muziekmanagement. Anderzijds hebben zij ook de mogelijkheid hun studie voort te zetten door een algemeen masterprogramma te volgen, dat in BE-FR en BE-VL wordt aangeboden. In BE-VL moeten afgestudeerden van professionele bacheloropleidingen echter eerst een overbruggingsprogramma van één jaar volgen (punt 2.2.3.3) dat toegang geeft tot de algemene masteropleidingen (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen).

2.2.3.3. *Bachelorspecialisatieprogramma (BE-FR)*

Het bachelorspecialisatieprogramma duurt één jaar en wordt in BE-FR aangeboden op ISCED-niveau 6. Het programma wordt aangeboden door hogescholen en omvat een stage bij een bedrijf. Het is alleen toegankelijk voor afgestudeerden van een professionele bacheloropleiding en biedt studenten de mogelijkheid zich intensiever te specialiseren in hun studiegebied. Afgestudeerden kunnen

⁽⁴⁸⁾ Meer informatie in het Frans: Fédération Wallonie-Bruxelles. [Brevet d'infirmière hospitalier](#) [certificaat van ziekenhuisverpleegkundige].

⁽⁴⁹⁾ Meer informatie in het Frans: Mesetudes.be. [Le bachelier professionnalisant](#) [Beroepsgerichte bacheloropleiding].

⁽⁵⁰⁾ Meer informatie in het Frans: [Bachelier \(3 ans\) technologue de laboratoire médical \(TLM\)](#) [Bachelor (drie jaar) medisch laboratoriumtechnoloog].

de arbeidsmarkt betreden of hun studie op masterniveau voortzetten (Cedefop & Brussels Formation, nog te verschijnen).

2.2.3.4. *Masterprogramma (BE-FR)*

Masterprogramma's die werkplekleren omvatten worden in BE-FR aangeboden. Ze duren twee jaar en leiden tot een kwalificatie op ISCED-niveau 7. Studenten moeten in het bezit zijn van een bachelordiploma om toegang te krijgen tot deze programma's. In de duale programma's is ongeveer 40 tot 60 % van het programma gericht op werkplekleren bij leerbedrijven, terwijl het algemene deel van de studie plaatsvindt aan universiteiten en hogescholen (*Hautes Ecoles*). Afgestudeerden zijn gekwalificeerd om direct de arbeidsmarkt te betreden of hun algemene opleiding voort te zetten door een doctoraatsprogramma of een postdoctoraal specialisatieprogramma te volgen (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen).

2.2.4. **Volwasseneneducatie**

Formele volwasseneneducatie omvat programma's op ISCED niveau 2-4 in BE-VL en ISCED niveau 2-5 in BE-DE; in BE-FR omvat het programma's die worden aangeboden op ISCED niveau 1-7. Elke lerende die niet meer onder de leerplicht valt (ouder dan 18 jaar), wordt onvoorwaardelijk tot volwassenenonderwijs en -opleiding toegelaten. In sommige gevallen kunnen lerenden die jonger zijn (vanaf 15 jaar in BE-DE en BE-FR en vanaf 16 jaar in BE-VL) ook toegang krijgen tot specifieke cursussen in het volwassenenonderwijs.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen volwasseneneducatie en opleiding voor volwassenen. Volwasseneneducatie, op nationaal niveau aangeduid als onderwijs voor sociale promotie, valt onder de verantwoordelijkheid van de Gemeenschappen en omvat alle programma's voor lager volwassenenonderwijs, voortgezet volwassenenonderwijs en hoger beroepsonderwijs. Opleiding voor volwassenen valt onder de verantwoordelijkheid van de gewesten (met uitzondering van Brussel, waar beroepsopleiding wordt beheerd door de Franse Gemeenschapscommissie COCOF) en is een bredere term, die naast formeel ook informeel en niet-formeel leren voor volwassenen omvat (afdeling 2.3).

Volwasseneneducatie wordt aangeboden in een flexibele vorm en kan worden verstrekt als *blended learning*, een onlinecursus of als persoonlijke instructie. Het kan gevolgd worden buiten de voltijdse verbintenis overdag met aangepaste uren, zodat volwassenen die werken ook lessen kunnen volgen. Het wordt gekenmerkt door modularisering: een onderwerp wordt onderverdeeld in certificeerbare modules die samen een volledige kwalificatie vormen.

Lerenden kunnen vaak het tijdstip kiezen waarop zij de afzonderlijke modules willen volgen en ook de duur, zodat zij verschillende modules, die samen een volledige kwalificatie vormen, over een schooljaar of over meerdere schooljaren kunnen spreiden. Afhankelijk van de Gemeenschap en het gewest zijn er binnen het systeem voor volwasseneneducatie en opleiding voor volwassenen veel variaties met betrekking tot toegangsmodaliteiten, de beschikbare sectoren en programma's, de kosten en de duur van de opleiding ⁽⁵¹⁾.

Formeel onderwijs wordt aangeboden door scholen voor volwasseneneducatie en draagt bij tot de persoonlijke ontwikkeling van het individu. Dit omvat het actualiseren van kwalificaties in overeenstemming met de veranderende vraag naar vaardigheden op de arbeidsmarkt, evenals de mogelijkheid voor lerenden om vaardigheden op te doen die zij niet hebben verworven tijdens hun initiële opleiding (in België ook wel aangeduid als "onderwijs voor sociale promotie") ⁽⁵²⁾. Op 25 mei 2022 heeft de Vlaamse Regering het decreet vastgesteld dat duaal leren in het volwassenenonderwijs mogelijk maakt. Vanaf september 2022 kunnen centra voor volwassenenonderwijs (CVO's) duale trajecten aanbieden (50 % werkplekleren) die leiden tot een beroepskwalificatie (Cedefop & ReferNet, 2023f; Cedefop & ReferNet, 2023g).

In 2020 is het Partnerschap Levenslang Leren opgericht als onderdeel van de Vlaamse coalitieovereenkomst, die tot taak had Vlaanderen tot een lerende samenleving te maken. In 2021 heeft het partnerschap het actieplan levenslang leren *Koers zetten naar een lerend Vlaanderen* opgesteld, met als doel om tegen 2030 een participatiegraad van 60 % voor (niet-)formeel leren te bereiken. Het partnerschap is verantwoordelijk voor de uitvoering en opvolging van dit actieplan ⁽⁵³⁾.

2.3. Andere opleidingsvormen

Naast formele volwasseneneducatie worden ook opleidingen voor volwassenen buiten het formele stelsel aangeboden ⁽⁵⁴⁾. Deze zijn gericht op zowel werknemers

⁽⁵¹⁾ Eurydice. *Belgium - Flemish Community: adult education and training* (België – Vlaamse Gemeenschap: volwasseneneducatie en opleiding voor volwassenen).

⁽⁵²⁾ Meer informatie in het Frans: Fédération Wallonie-Bruxelles. *L'enseignement de promotion sociale* [Onderwijs voor sociale promotie]; in het Nederlands: Onderwijs. *Volwassenenonderwijs*.

⁽⁵³⁾ Vlaanderen. *Het Partnerschap Levenslang Leren*.

⁽⁵⁴⁾ Onder niet-formeel leren wordt verstaan de verwerving van kennis, knowhow, informatie, waarden, vaardigheden en competenties in het kader van geplande activiteiten – in termen van leerdoelen, tijd of middelen – waarbij een bepaalde vorm van leerondersteuning aanwezig is (bijvoorbeeld relaties tussen leerling-leerkracht/opleider). Deze kunnen worden gevalideerd en tot certificering leiden (bron: Cedefop. *Terminology of European education and training policy* [Terminologie van het Europees onderwijs- en opleidingsbeleid]).

als werklozen en kwetsbare groepen, om hun vaardigheden te versterken en aan te passen aan de veranderende behoeften van de arbeidsmarkt.

In overeenstemming met de door de sociale partners uit de particuliere sector ondertekende sectorale overeenkomsten moet elke sectorale gemengde commissie een collectieve overeenkomst ondertekenen die voltijdse werknemers vijf opleidingsdagen per jaar garandeert ⁽⁵⁵⁾. De wet voorziet in de organisatie van opleidingen, op sectoraal of bedrijfsniveau, door het opzetten van een individuele opleidingsrekening. Daarnaast moet elk bedrijf opleidingsfondsen toewijzen voor zijn eigen werknemers. In dit opzicht scoort België bijzonder hoog wat betreft het aandeel bedrijven dat ICT-opleidingen aanbiedt aan hun werknemers (33 % tegenover 20 % gemiddeld in de EU, tweede in de EU) (Europese Commissie, 2022a).

In de belangrijkste sectoren van de economie hebben de sociale partners sectorale opleidingsfondsen opgezet om permanente opleiding te stimuleren en te ondersteunen. Deze fondsen worden gezamenlijk beheerd door de sociale partners die nauw samenwerken met openbare opleidingsdiensten en met het onderwijs via sectorconvenants, waaronder erkende opleidingen, programma's waarbij werk en opleiding worden afgewisseld, en volwasseneneducatie. Elk bedrijf heeft toegang tot verschillende diensten die door deze fondsen worden verleend. Afhankelijk van hun positie in de opleidingsinfrastructuur in de sector, variëren deze fondsen wat betreft hun wettelijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden, organisatiestructuur, financieel beheer, primaire politieke doelstellingen en rol.

Verschillende aanbieders, zoals publieke onderwijs- en opleidingsaanbieders, opleidingscentra, gewesten, gemeenschappen of verenigingen zonder winstoogmerk, kunnen op logistiek en financieel niveau samenwerken. De samenwerking kan informeel zijn of worden geregeld door overeenkomsten die zijn vastgesteld door raamverdragen, ook wel sectorverdragen genoemd. Opleidingscentra bieden bijvoorbeeld meerdere programma's aan op het gebied van ondernemerschap en het leiden en coördineren van opleidingen (zoals het project *Je monte ma boîte*), die ook kunnen leiden tot relevante certificaten op ISCED-niveau 3-5.

De opleidingscentra van de openbare diensten voor arbeidsvoorziening en openbare beroepsopleidingsinstellingen (afdeling 2.4) bieden verschillende programma's aan werknemers, maar ook aan kwetsbare groepen, werklozen en werkzoekenden. Ze omvatten vaardigheidstraining, individuele opleiding bij

⁽⁵⁵⁾ Meer informatie in het Frans: Service Public Fédéral. *Investir dans la formation* [Investeren in opleiding].

bedrijven, bijscholing, stages en maatregelen voor sociale en beroepsintegratie, en kunnen leiden tot een kwalificatie op ISCED-niveau 2-7.

Diverse andere organisaties bieden door de overheid gesubsidieerde opleidingen of cursussen aan werklozen en andere kwetsbare groepen. Zij werken samen met het ministerie van Onderwijs en/of de diensten voor arbeidsvoorziening. Voorbeelden zijn de creatieve studio's die cursussen aanbieden op het gebied van culturele of creatieve ambachten, de afdeling voor personen met een handicap die in het bijzonder opleiding organiseert voor personen met een handicap, en OIKOS, een organisatie die opleidingen verzorgt voor mensen met sociale of economische problemen (Allinckx, Karno en Monico, 2019).

2.4. Beheer van beroepsonderwijs en -opleiding

Het beheer van beroepsonderwijs en -opleiding in België is complex. De gewesten en de Gemeenschappen hebben de belangrijkste verantwoordelijkheden en bevoegdheden op het gebied van het beheer van beroepsonderwijs en -opleiding, terwijl de sociale partners op alle niveaus betrokken zijn. Opleidingsverstrekkers en openbare diensten voor arbeidsvoorziening hebben verantwoordelijkheden op specifieke gebieden. Op federaal niveau worden nog steeds besluiten genomen over de duur van het verplichte onderwijs, de minimumvoorwaarden voor de toekenning van het onderwijsdiploma en over lerarenpensioenen. Hierna wordt het beheer van beroepsonderwijs en -opleiding in de drie taalgemeenschappen en in Brussel nader beschreven.

Vlaamse Gemeenschap (BE-VL)

In de Vlaamse Gemeenschap regelt de Vlaamse Regering het beroepsonderwijs en de beroepsopleiding voor Nederlandstalige lerenden, inclusief degenen die in Brussel wonen. De volgende ministeries zijn verantwoordelijk voor beroepsonderwijs en -opleiding:

- (a) Het Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming is verantwoordelijk voor het formele onderwijsstelsel, met inbegrip van het initieel voortgezet beroepsonderwijs. Het departement Onderwijs en Vorming binnen dit ministerie werkt samen met verschillende agentschappen om relevant beleid uit te voeren, zoals met het Agentschap voor Onderwijsdiensten ([AGODI](#)) en het agentschap voor hoger onderwijs, volwassenenonderwijs, kwalificaties en studietoelagen ([AHOVOKS](#)).
- (b) Het beleidsdomein Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie, Landbouw en

Sociale Economie is verantwoordelijk voor sociaaleconomisch beleid op het gebied van beroepsonderwijs en -opleiding, ondernemerschap, innovatie en wetenschappelijk onderzoek, evenals voor werkzoekenden, werknemers en zelfstandigen. Het overheidsagentschap Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) is verantwoordelijk voor ondernemersopleidingen.

Verschillende adviesorganen nemen deel aan relevante beleidsdebatten:

- (a) De Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) geeft advies en praktische ondersteuning bij de uitvoering van nieuwe onderwijsinitiatieven van de overheid.
- (b) Het Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité, VESOC) is een forum voor beleidsdebatten tussen de overheid en de sociale partners, waar officiële akkoorden kunnen worden gesloten.
- (c) De Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) is het adviesorgaan over werk, economie, energie en (beroeps)onderwijs en opleiding.
- (d) Het Vlaams Partnerschap Duaal (VPDL) leren is het adviesorgaan voor werkplekgerelateerde zaken van duaal leren; het is samengesteld uit sociale partners en onderwijspartners.

Sommige organen hebben verantwoordelijkheden op specifieke gebieden: Het overheidsagentschap Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) voor ondernemersopleidingen georganiseerd door de Syntra en de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) voor tewerkstelling en bij- en nascholing voor Vlaanderen en de Nederlandstalige inwoners van Brussel.

Franstalige gedeelte van België (BE-FR)

In het Franstalige gedeelte van België is de verantwoordelijkheid voor beroepsonderwijs en -opleiding opgesplitst. De volgende drie belangrijke organen zijn verantwoordelijk voor het beheer van beroepsonderwijs en -opleiding; voor elk van deze organen is het ministerie van Onderwijs en/of het ministerie van Vorming verantwoordelijk voor de toewijzing van overheidsmiddelen, beleid en wetgeving voor beroepsonderwijs en -opleiding:

- (a) de Regering van de Franse Gemeenschap voor het beroepsonderwijs in Brussel en Wallonië;
- (b) de Regering van het Waalse Gewest voor beroepsopleiding in Wallonië;
- (c) de Franse Gemeenschapscommissie COCOF voor Franse beroepsopleiding die in Brussel wordt aangeboden.

De vier opleidingsverstrekkers hebben ook bepaalde verantwoordelijkheden op specifieke gebieden:

- (a) IFAPME, betreffende het leerlingwezen voor Wallonië en opleiding voor kmo's voor de Franse Gemeenschap;
- (b) SFPME, betreffende bij- en nascholing voor kmo's voor de Franstalige inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- (c) *Bruxelles Formation*, betreffende bij- en nascholing;
- (d) Le Forem, de Waalse dienst voor beroepsopleiding en plaatsing, betreffende de werkgelegenheid en bij- en nascholing van het Franstalige gedeelte van Wallonië.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een specifiek geval vanwege zijn tweetalige status. Bij het beheer van beroepsonderwijs en -opleiding in Brussel zijn verschillende partijen betrokken:

- (a) de Regering van de Franse Gemeenschap, die verantwoordelijk is voor het Franstalige beroepsonderwijs;
- (b) de Franse Gemeenschapscommissie COCOF, die verantwoordelijk is voor Franstalige leerlingplaatsen en ondernemerschapsopleiding en het beheer van de opleidingsdienst SFPME/EFM;
- (c) *Bruxelles Formation*, de organisatie die verantwoordelijk is voor Franstalige beroepsopleiding;
- (d) De Vlaamse Regering, die verantwoordelijk is voor formeel Nederlandstalig onderwijs, Syntra voor duaal leren en de Vlaamse Dienst voor Arbeidsvoorziening, VDAB voor (bij-)scholing.

De Brusselse openbare dienst voor arbeidsvoorziening *Actiris* is de verantwoordelijke instantie voor de uitvoering van het regionale werkgelegenheidsbeleid in Brussel. Deze werkt samen met een netwerk van partners om zijn missies zo doeltreffend mogelijk uit te voeren voor werkzoekenden en werkgevers.

Duitstalige Gemeenschap (BE-DE)

De Duitstalige Gemeenschap is verantwoordelijk voor het beheer van de werkgelegenheid en van het onderwijs- en opleidingsstelsel, met inbegrip van beroepsonderwijs en -opleiding. Er zijn twee ministers ter zake belast:

- (a) de minister van Onderwijs;
- (b) de minister van Werkgelegenheid.

Door de kleine omvang van de Gemeenschap zijn de ministers echter afhankelijk van partnerschappen en van elkaar voor financiële, persoonlijke en strategische middelen. De volgende organen hebben ook verantwoordelijkheden op specifieke gebieden:

- (a) de openbare dienst voor arbeidsvoorziening van de Duitstalige Gemeenschap (*Arbeitsamt der Deutschen Gemeinschaft*, ADG) op het gebied van werkgelegenheid en beroepsonderwijs en -opleiding;
- (b) IAWM, betreffende leerlingwezen en vervolgopleiding voor kmo's (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen).

2.5. Financiering van beroepsonderwijs en -opleiding

Bij de financiering van beroepsonderwijs en -opleiding zijn verschillende belanghebbenden betrokken die verantwoordelijk zijn voor de financiering van verschillende organen en niveaus. Deze verschillen tussen de taalgemeenschappen.

Vlaamse Gemeenschap (BE-VL)

In BE-VL is de financiering van de verschillende instanties die betrokken zijn bij beroepsonderwijs en -opleiding als volgt:

- (a) De VDAB ontvangt zijn voornaamste subsidies van de Vlaamse Regering, de Europese Unie en van de facturatie aan werkgevers die gebruikmaken van zijn opleidingsaanbod.
- (b) De Syntra-centra ontvangen een subsidie van de overheid voor het organiseren van duaal leren, ondernemerschapsopleidingen en gecertificeerde programma's en krijgen een extra subsidie als zij innovatieve of flexibele programma's opzetten. De Syntra-centra moeten hun subsidies aanvullen met eigen middelen, die zij hoofdzakelijk ontvangen van inschrijvingsgelden van cursisten.
- (c) De Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO's) en de Centra voor Basiseducatie (CBE's) ontvangen hun subsidies van de overheid, afhankelijk van de hoeveelheid aangeboden onderwijs, uitgedrukt in lesuren. Zij ontvangen een toelage per lerende per lesuur.
- (d) Het Vlaams Ondersteuningscentrum voor het Volwassenenonderwijs (VOCVO) ontvangt een jaarlijks subsidiebudget ter dekking van de kosten voor exploitatie, investeringen en personeel.

Franstalige gedeelte van België (BE-FR)

In BE-FR is de financiering van de verschillende instanties die betrokken zijn bij beroepsonderwijs en -opleiding als volgt:

- (a) *Le Forem* ontvangt subsidies uit de begroting van het Waalse Gewest, het Europees Sociaal Fonds (ESF) en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling. Daarnaast ontvangt het financiële bijdragen van belanghebbenden, zoals bijdragen van bedrijven aan opleidingskosten of bijdragen van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.
- (b) *Bruxelles Formation* wordt grotendeels gefinancierd door de Franse Gemeenschapscommissie (bijna 70 %). De opleidingsverstrekker ontvangt ook extra subsidies, voornamelijk van het ESF (en andere Europese financieringsregelingen), de federale staat (in het kader van samenwerkingsovereenkomsten) en regionale actoren (gewestelijke overheid en *Actiris*).
- (c) 41 actoren voor sociaaleconomische integratie en negen **lokale maatschappelijke integratiemissies** worden gefinancierd door de Franse Gemeenschapscommissie en het ESF. Ze ontvangen ook financiële steun van de Brusselse openbare dienst voor arbeidsvoorziening *Actiris* voor de aspecten van counseling en het zoeken naar werk en worden gezamenlijk gefinancierd door het ESF.
- (d) IFAPME ontvangt subsidies van het Waalse Gewest, het ESF en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) ter dekking van de werkingskosten, opleidingsactiviteiten en de vastgoedgerelateerde uitgaven van de centra.
- (e) SFPME/EFP (de opleidingsdienst voor kmo's in Brussel) ontvangt subsidies van de Franse Gemeenschapscommissie en het ESF. De aanvullingen zijn afkomstig uit de inschrijvingsgelden.
- (f) Het volwassenenonderwijs (onderwijs voor sociale promotie) ontvangt fondsen van de Franse Gemeenschap. Opleidingsafdelingen en -eenheden worden goedgekeurd voor subsidies bij beslissing van de sectie die verantwoordelijk is voor onderwijs voor sociale promotie, op advies van de inspectiedienst.
- (g) Scholen, CEFA, hogescholen en universiteiten van de Franse Gemeenschap ontvangen fondsen van de Franse Gemeenschap op basis van het aantal leerlingen en hun aanwezigheid, evenals het niveau waarop de lessen worden gegeven (voortgezet onderwijs onderbouw, voortgezet onderwijs bovenbouw, tweede fase voortgezet onderwijs of hoger niveau).

Duitstalige Gemeenschap (BE-DE)

In BE-DE is de financiering van de verschillende instanties die betrokken zijn bij beroepsonderwijs en -opleiding als volgt:

- (a) Centra voor beroepsonderwijs en -opleiding worden gefinancierd door de Duitstalige Gemeenschap op basis van het aantal leerlingen en de duur van de opleiding. Het onderwijsstelsel ontvangt ook financiering van de provincie Luxemburg, met name voor onderwijs voor lerenden met speciale onderwijsbehoeften.
- (b) IAWM en ADG ontvangen fondsen voor hun leerlingplaatsaanbod voornamelijk van de regering van de Duitstalige Gemeenschap (Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen).

2.6. Leerkrachten en opleiders op het gebied van beroepsonderwijs en -opleiding

Leerkrachten en opleiders zijn de sleutel tot het aanbieden van kwaliteitsonderwijs en -opleiding en dus ook belangrijk voor economische groei. In alle Gemeenschappen zijn opleiders over het algemeen werkzame beroepsbeoefenaren op het relevante gebied / in de relevante sector, die aan extra criteria voldoen om hun beroep van opleider te mogen uitoefenen. De opleiding van opleiders verschilt tussen de Gewesten en de opleiding van leerkrachten verschilt tussen de Gemeenschappen. Wat alle drie de Gemeenschappen echter gemeen hebben, is dat zij kampen met een toenemend tekort aan leerkrachten en dat de beschikbare leerkrachten vaak niet over de vereiste kwalificaties beschikken (Europese Commissie, 2023b) ⁽⁵⁶⁾. Elke Gemeenschap hanteert haar eigen maatregelen en benaderingen om deze uitdagingen aan te pakken.

2.6.1. Initiële lerarenopleiding

Vlaamse Gemeenschap

In de Vlaamse Gemeenschap moeten personen die leerkracht willen worden het *associate degree*-programma, de bacheloropleiding of de masteropleiding volgen. Elk programma geeft het recht om les te geven op een bepaald onderwijsniveau en in bepaalde vakken. Ongeacht het kwalificatieniveau moeten alle leerkrachten een aantal basiscompetenties en -attitudes verwerven. Deze worden gedefinieerd in het in 2018 aangenomen [Decreet van de Vlaamse Regering betreffende de basiscompetenties van de leraren](#), dat als referentiekader

⁽⁵⁶⁾ Meer informatie: De Witte en Iterbeke, 2022.

dient voor alle onderwijsprogramma's voor leerkrachten (Cedefop & ReferNet, 2023h).

Het educatieve *associate degree*-programma voor voortgezet onderwijs duurt anderhalf jaar en wordt aangeboden door hogescholen op tertiair niveau, op ISCED-niveau 5. Het programma is beschikbaar voor degenen die les willen geven in de eerste of tweede fase van het voortgezet onderwijs, in de derde fase van het voortgezet beroepsonderwijs of in het volwassenenonderwijs. Het programma is toegankelijk voor houders van een diploma voortgezet onderwijs bovenbouw die beschikken over ten minste vijf jaar relevante beroepservaring in het te onderwijzen beroepsonderwijs of ten minste drie jaar relevante beroepservaring in het te onderwijzen beroepsonderwijs plus een studiecertificaat voor dat vak.

Het bachelorprogramma voor leerkrachten duurt drie jaar en wordt aangeboden door hogescholen op ISCED-niveau 6. Afgestudeerden van het bachelorprogramma voor voortgezet onderwijs kunnen algemene vakken onderwijzen aan leerlingen in de eerste en tweede fase van het voortgezet onderwijs, in de derde fase van het voortgezet beroepsonderwijs en in het volwassenenonderwijs. Een diploma voortgezet onderwijs is vereist om toegang te krijgen tot de bacheloropleiding voor leerkracht. Lerenden die zich voor dit programma inschrijven, moeten deelnemen aan een niet-bindende test. Hoewel de test verplicht is, is de toelating tot het programma niet gekoppeld aan de resultaten. De test is bedoeld om te helpen remediëringsbehoeften vast te stellen. Voor alle bachelorprogramma's in het onderwijs (kleuter-, basis- en voortgezet onderwijs) wordt de kennis van het Nederlands getoetst. Voor de bacheloropleiding voor leerkracht basisonderwijs worden Frans en wiskunde toegevoegd. Vanaf 2023/2024 is remediëring verplicht in geval van lage testresultaten. De remediëring bestaat uit een online remediëringcursus die een student zowel voor de start van het programma als na de start tijdens het academisch jaar kan volgen.

Het verkorte studieprogramma van het bachelorprogramma voor voortgezet onderwijs duurt één jaar en is uitsluitend gericht op lesgeven. Het richt zich op degenen die al een bachelordiploma hebben en leerkracht willen worden in de eerste en tweede fase van het voortgezet onderwijs of het volwassenenonderwijs in vakken die verband houden met het vakgebied van hun bachelordiploma.

Het masterprogramma voor voortgezet onderwijs duurt anderhalf tot twee jaar en wordt aangeboden door universiteiten op masterniveau (ISCED 7). Afgestudeerden van dit programma kunnen algemene vakken onderwijzen aan leerlingen in de tweede en derde fase van het voortgezet (beroeps-)onderwijs

en volwassenenonderwijs. Afhankelijk van de vakspecialisatie tijdens hun lerarenopleiding kunnen sommige afgestudeerden ook in deeltijd lesgeven in kunstonderwijs of beroepsonderwijs. Een academisch bachelordiploma is vereist om toegang te krijgen tot dit programma.

Degenen die reeds in het bezit zijn van een masterdiploma en die leerkracht willen worden in de tweede en derde fase van het voortgezet onderwijs of volwassenenonderwijs in vakken die verband houden met hun masterdiploma, kunnen deelnemen aan een verkort studieprogramma van het masterprogramma voor voortgezet onderwijs. Dit verkorte programma duurt één jaar en is uitsluitend gericht op lesgeven (ReferNet Belgium Coordination Team, 2022; Cedefop & Bruxelles Formation, nog te verschijnen).

Franstalige gedeelte van België (BE-FR)

In de Franse Gemeenschap hebben lerenden die leerkracht willen worden in het voortgezet onderwijs bovenbouw, de volgende opties:

- (a) de masteropleiding met een didactisch doel, toegankelijk voor vakken in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs; overeenkomend met twee jaar studie en 120 ECTS (Europees systeem voor het overdragen en verzamelen van studiepunten), waarvan 30 specifieke ECTS voor pedagogische opleiding;
- (b) de aggregatie voor lesgeven in het voortgezet onderwijs bovenbouw (*agrégation de l'enseignement secondaire supérieur*, AESS), overeenkomend met een opleidingsprogramma van 30 ECTS volgend op een masterdiploma, ter kwalificatie voor de vakken die de aanstaande afgestudeerde leerkracht zal onderwijzen, zoals wiskunde, Frans, wetenschappen (ReferNet Belgium Coordination Team, 2022) ⁽⁵⁷⁾.

Lerenden die beroepservaring hebben in een vak en les willen geven in technische en praktijklessen in het voortgezet technisch en beroepsonderwijs bovenbouw, kunnen het bekwaamheidscertificaat voor lesgeven (*certificat d'aptitude pédagogique*, CAP) behalen. Dit certificaat kan worden verkregen via:

- (a) hoger onderwijs dat wordt aangeboden door onderwijsinstellingen voor sociale promotie;
- (b) de CAP-jury van de Federatie Wallonië-Brussel, door verschillende examens

⁽⁵⁷⁾ Meer informatie in het Frans: ULB. *Agrégation de l'enseignement secondaire supérieur (AESS) et Masters à finalité didactique* [Aggregatie voor onderwijs in het voortgezet onderwijs bovenbouw (AESS) en mastergraden voor didactische doeleinden].

af te leggen, zonder enige vorm van opleiding ⁽⁵⁸⁾.

Vanwege het lerarentekort mogen instellingen in BE-FR ook mensen zonder kwalificaties aanwerven, zonder dat zij daarvoor, zoals in het verleden, toestemming hoeven te vragen aan de relevante dienst. Voor technische en beroepsopleidingen kunnen beroepsbeoefenaren toegang krijgen tot onderwijsfuncties op basis van alleen relevante ervaring, waaronder ervaring in een vak of beroep dat verband houdt met de onderwijsfunctie (ReferNet Belgium Coordination Team, 2022).

De initiële lerarenopleiding in de Franse Gemeenschap wordt hervormd om het beroep aantrekkelijker te maken. In december 2021 werd het decreet tot hervorming van de initiële lerarenopleiding vastgesteld (Cedefop & ReferNet, 2023c), dat in het academisch jaar 2023/2024 in werking trad ⁽⁵⁹⁾. Deze hervorming breidde het curriculum voor leerkrachten in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs onderbouw uit van drie naar vier jaar, inclusief een verplicht deel aan de universiteit en langere stages. De hervorming voorziet vanaf 2025 een opdeling van de studies voor lesgeven in vijf secties volgens het onderwijsniveau: er komen twee toegangstrajecten voor wie les wil geven in het voortgezet onderwijs bovenbouw, sectie 4 en sectie 5 ⁽⁶⁰⁾, waarbij de laatste de AESS in 2025 vervangt ⁽⁶¹⁾.

Duitstalige Gemeenschap (BE-DE)

In de BE-DE Gemeenschap zijn er geen instellingen die initiële opleidingsprogramma's aanbieden voor leerkrachten in het initieel beroepsonderwijs. Alle lerenden die in het kader van initieel beroepsonderwijs leerkracht willen worden, worden toegelaten op basis van kwalificaties die zijn behaald in de andere Gemeenschappen van het land (ReferNet Belgium Coordination Team, 2022).

In het decreet van 2021 inzake onderwijs (*Dekret über Maßnahmen im Unterrichtswesen* 2021) werd een maatregel ingevoerd om de aantrekkelijkheid van het beroep van leraar te vergroten en het tekort aan leerkrachten op de langere termijn tegen te gaan: vanaf het schooljaar 2021/2022 kunnen leerkrachten in de Duitstalige Gemeenschap van België direct vanaf de aanvang

⁽⁵⁸⁾ Meer informatie in het Frans: Fédération Wallonie-Bruxelles. [Le certificat d'aptitudes pédagogiques \(CAP\)](#) [Het certificaat van pedagogische vaardigheden].

⁽⁵⁹⁾ Meer informatie in het Frans: [Décret définissant la formation initiale des enseignants](#) [Decreet betreffende de initiële lerarenopleiding].

⁽⁶⁰⁾ Meer informatie in het Frans: [Master en enseignement section 2](#) [Master in onderwijs sectie 2]; La Libre. [Tout comprendre à la réforme de la formation initiale des enseignants](#) [Alles wat u moet weten over de hervorming van de initiële lerarenopleiding].

⁽⁶¹⁾ Mesetudes.be. [Quelles études pour devenir prof?](#) [Welke studies zijn er om leraar te worden?].

van hun dienstverband een vast contract krijgen, mits zij de vereiste titel hebben, voldoen aan belangrijke taalcriteria en over een overeenkomst voor het hele schooljaar beschikken. Voorheen kregen leerkrachten pas een vast contract nadat zij minstens 720 dagen in dezelfde functie en op dezelfde school werkzaam waren geweest. Dit decreet is ook van toepassing op bestaande leerkrachten (Eurydice, 2021). BE-DE is van plan om haar initiële lerarenopleiding in het kader van de hervorming van Gesamtvision tegen 2040 te hervormen (Europese Commissie, 2023b).

2.6.2. Opleiders in een werkomgeving

In tegenstelling tot leerkrachten zijn er niet altijd specifieke initiële opleidingsprogramma's voor opleiders, die in de volgende twee contexten kunnen werken:

- (a) Trajectbegeleiders in opleidingscentra, die duale opleidingen in verschillende vakgebieden aanbieden;
- (b) Mentoren in leerbedrijven, die het leergedeelte op de werkplek aanbieden aan lerenden die duale opleidingsprogramma's volgen, zoals het duaal leren. Mentoren dienen verplicht een mentoropleiding te volgen.

De vier openbare opleidingsorganisaties Syntra, IFAPME, IAWM en EFP/SFPME hebben hun eigen aanwervings- en opleidingsbeleid voor opleiders ontwikkeld, dat nauw samenhangt met de deskundigheid die nodig is voor de betrokken bedrijfstakken en beroepen (ReferNet Belgium Coordination Team, 2022). Zo heeft de IAWM in juni 2023 het [decreet van de regering inzake de pedagogische opleiding van het Instituut voor onderwijs en opleiding in kleine en middelgrote ondernemingen voor managers en opleiders](#) vastgesteld.

In BE-FR moeten bedrijfsopleiders een bachelor- of masterdiploma hebben en ook een aantal jaren relevante beroepservaring op hun opleidingsgebied hebben. Als alternatief kunnen personen opleiders worden als zij een opleiding voor voortgezet onderwijs bovenbouw hebben afgerond en werkervaring hebben opgedaan in hun functie, of tien tot twaalf jaar beroepservaring hebben in het desbetreffende beroep. In alle gevallen moeten opleiders ook een initiële lerarenopleiding hebben voltooid (punt 2.6.1) (Allinckx, Karno en Monico, 2019). Sinds 2019 zijn opleiders op werkplekken verplicht om een mentoropleidingsprogramma te volgen om de kwaliteit van het nieuwe duale opleidingssysteem te versterken.

In BE-DE zijn opleiders gekwalificeerd op basis van hun beroepservaring; als zij ook over een lerarendiploma beschikken, is hun salaris hoger.

2.6.3. Bij- en nascholing van leerkrachten en opleiders

Bij- en nascholing van leerkrachten is verplicht en verschilt van Gemeenschap tot Gemeenschap. De volgende benaderingen voor bij- en nascholing voor leerkrachten en opleiders zijn van toepassing:

Vlaamse Gemeenschap (BE-VL)

In BE-VL beschikken scholen over een hoge mate van autonomie bij de ontwikkeling van hun bij- en nascholingsbeleid en ontvangen zij een jaarlijks opleidingsbudget van de Vlaamse Gemeenschap, dat wordt besteed volgens hun jaarlijkse opleidingsplan. Scholen kunnen ook worden ondersteund door hun pedagogische adviesdiensten en kunnen deelnemen aan door de overheid geïnitieerde bij- en nascholingsprojecten. De leerkrachten zelf en hun scholen zijn verantwoordelijk voor het nemen van het initiatief voor hun bij- en nascholing. Er zijn geen formele vereisten voor individuele leerkrachten met betrekking tot de inhoud, vorm of frequentie van bij- en nascholingsactiviteiten (Vlaams departement van Onderwijs en Vorming, 2021).

Franstalige gedeelte van België (BE-FR)

In BE-FR moeten leerkrachten drie dagen per schooljaar bij- en nascholing volgen. Dit aantal dagen kan bijeen worden gevoegd en over zes opeenvolgende schooljaren verdeeld. In 2012 werd **FormaForm** opgericht via een partnerschap tussen Forem, IFAPME en *Bruxelles Formation*. FormaForm heeft als missie om beroepsbeoefenaren te helpen bij opleidingsbegeleiding en sociale professionele integratie en om de opleiders van deze partnerinstellingen op te leiden. Bij- en nascholing voor leden van het pedagogisch team en van het multidisciplinaire team van de psychomedisch-sociale centra (PMS-centra) wordt georganiseerd:

- (a) in onderlinge netwerken, voor alle organiserende autoriteiten, onder de verantwoordelijkheid van het instituut voor bij- en nascholing (*Institut Interréseaux de la Formation Professionnelle Continue*, IFPC);
- (b) op het niveau van elk netwerk, onder de verantwoordelijkheid van Wallonië-Brussel Onderwijs en elke federatie van organiserende autoriteiten;
- (c) **vaardigheidscentra** (*centres de compétences*) bieden ook beroepsopleiding aan voor leerkrachten, die wordt afgestemd op de voortdurend veranderende behoeften van de arbeidsmarkt.

Duitstalige Gemeenschap (BE-DE)

In BE-DE organiseert de *Autonome Hochschule Ostbelgien* bij- en nascholing voor leerkrachten in het basis- en voortgezet onderwijs, onder meer voor

bepaalde leerkrachten en opleiders van beroepsonderwijs en -opleiding. Het ministerie van Onderwijs stelt een pedagogisch opleidingsplan vast waaruit leerkrachten hun cursussen kunnen kiezen. Zij kunnen ook deelnemen aan opleidingen die door hun eigen of andere aanbieders worden aangeboden. Leerkrachten moeten toestemming krijgen van hun hoofddocent om deel te nemen aan bij- en nascholing (ReferNet Belgium Coordination Team, 2022). Leerkrachten van beroepsonderwijs en -opleiding in het voortgezet onderwijs moeten regelmatig bij- en nascholing volgen, zoals vermeld in het [decreet van 1998](#). Er bestaan geen formele vereisten die voorzien in specifieke bij- en nascholing voor opleiders; dit is dus de verantwoordelijkheid van de werkgever (Vlaams departement van Onderwijs en Vorming, 2021).

HOOFDSTUK 3.

Vormgeving van kwalificaties voor beroepsonderwijs en -opleiding



3.1. Anticiperen op behoeften aan vaardigheden

Anticiperen op vaardigheden in België kan als gezamenlijk alsook als versnipperd worden beschreven. Het is een gezamenlijke aangelegenheid in de zin dat er veel belanghebbenden bij betrokken zijn, waaronder de drie taalgemeenschappen en de drie Gewesten, die de strategische en operationele verantwoordelijkheid dragen voor opleidings- en arbeidsbemiddelingsdiensten. Het is versnipperd, aangezien de betrokkenheid van verschillende belanghebbenden tot uiting komt in meerlagige activiteiten op het gebied van het anticiperen op vaardigheden, met weinig coördinatie op nationaal niveau. Deze versnipperde aanpak heeft echter ook een voordeel in de zin dat belanghebbenden zich kunnen richten op regionale uitdagingen. Hoewel het anticiperen op vaardigheden voornamelijk op regionaal niveau plaatsvindt, wordt het op federaal niveau gefinancierd via het nationale arbeidsbureau (*office national de l'emploi*, ONEM). De resultaten van de verschillende activiteiten op het gebied van het anticiperen op vaardigheden worden voornamelijk gebruikt door beleidsmakers op regionaal en lokaal niveau en met onderwijs- en opleidingsaanbieders, lerenden, werkzoekenden en werknemers die op zoek zijn naar bij- en omscholing. Bij de structuur van het anticiperen op vaardigheden zijn verschillende belanghebbenden op de verschillende niveaus betrokken.

Op internationaal niveau

De interregionale waarnemingspost voor tewerkstelling (*Interregionale Arbeitsmarkt Beobachtungsstelle – Observatoire interrégional du marché de l'emploi*, IBA-OIE) brengt Belgische actoren die betrokken zijn bij het anticiperen op vaardigheden samen met die van de buurlanden Frankrijk, Duitsland en Luxemburg. De IBA-OIE verzamelt vergelijkbare en interpreteerbare informatie over de arbeidsmarkt in de subregio's en vormt zo de basis voor structurele en arbeidsmarktbeleidsbeslissingen in de ruime regio.

Op federaal niveau

Het anticiperen op de behoeften aan vaardigheden op federaal niveau wordt gedaan door:

- (a) het Federaal Planbureau (FPB), een Belgisch onafhankelijk overheidsagentschap en de leidende autoriteit op federaal niveau. Het verricht prospectieve studies en prognoses over economische (met inbegrip van de arbeidsmarkt), sociale en milieubeleidskwesties op eigen initiatief of op verzoek van het parlement, de sociale partners of overheidsinstanties;

- (ii) het nationale arbeidsbureau ([ONEM](#)), dat statistieken verstrekt en onderzoeken uitvoert naar de werkgelegenheidssituatie in het land;
- (iii) andere overheidsinstellingen, zoals de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (*Conseil supérieur de l'emploi*) of de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (*Office National de Sécurité Sociale*, [ONSS](#)), die onderzoek doen naar werkgerelateerde onderwerpen.

Op regionaal niveau

Het anticiperen op de behoeften aan vaardigheden op regionaal niveau gebeurt door:

- (a) de regionale openbare diensten voor arbeidsbemiddeling (VDAB, *Le Forem*, *Actiris* en ADG), die anticiperen op vaardigheden en tegelijkertijd gebruikers zijn van de resultaten. In Vlaanderen is een team van de VDAB verantwoordelijk voor de webgebaseerde database Competent, het belangrijkste instrument voor het definiëren van beroepsprofielen. Dit instrument wordt gebruikt om te anticiperen op de behoeften aan vaardigheden. De dienst voor arbeidsvoorziening publiceert jaarlijks een verslag over de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, met informatie over de tekortkomingen tussen vraag en aanbod in banen en over welke gecertificeerde kwalificaties beschikbaar zijn. *Le Forem* is verantwoordelijk voor het vaststellen van toekomstige arbeidsbehoeften door middel van de dienst voor arbeidsmarktobservatie, -analyse en -prognose. Het Waals Instituut publiceert analyses van behoeften op de arbeidsmarkt en de jaarlijkse lijst van banen met een tekort aan arbeidskrachten. De openbare dienst voor arbeidsbemiddeling van de Duitstalige Gemeenschap (ADG) verzamelt, analyseert en verspreidt informatie over vraag en aanbod op de lokale arbeidsmarkt;
- (b) regionale overheden, die sociaaleconomische gegevens verstrekken en prospectieve analyses uitvoeren van de specifieke kenmerken van de arbeidsmarkt en de behoeften daarvan. De belangrijkste organisaties op dit gebied zijn:
 - (i) [Statistiek Vlaanderen](#) (Vlaanderen);
 - (ii) het Waals instituut voor evaluatie, vooruitzicht en statistiek (*Institut wallon de l'Évaluation, de la Prospective et de la Statistique*, [IWEPS](#));
 - (iii) Forem via de missie van arbeidsmarktbewaking, -analyse en -prognose (*Veille, Analyse et Prospective du Marché de l'Emploi*, AMEF);
 - (iv) Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (*Institut Bruxellois de Statistique et d'Analyse*, [IBSA](#)); en

- (v) het [bureau voor de statistiek van de Duitstalige Gemeenschap](#) (*Das Statistikportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens*);
- vaardigheidscentra ([Centres de compétence](#)) in Wallonië, die ernaar streven opleidingen af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt op operationeel niveau. Deze bieden opleidingen en volgen trends op de arbeidsmarkt en bieden begeleiding en informatie over arbeidskansen;
- (f) [view.brussels](#), dat deel uitmaakt van *Actiris* en het werk van het Brussels Observatorium voor werkgelegenheid en opleidingen uitbreidt. Dit monitort, analyseert en evalueert de arbeidsmarkt en transitie, en analyseert de huidige en toekomstige werkgelegenheids- en opleidingsbehoeften (Cedefop, 2022). Dit is ook verantwoordelijk voor het ontwikkelen van nieuwe methoden voor het anticiperen op vaardigheden en behoeften in Brussel, in samenwerking met *Bruxelles Formation*.

Eris nog meer samenwerking tussen verschillende instanties. Zo gebruiken de VDAB en het Vlaams ministerie van Onderwijs sinds 2017 een gemeenschappelijk monitoringprofiel dat vijf indicatoren bevat: arbeidsmarktpositie (werkend/werkzoekend/inactief), werkervaring, arbeidsregime, tewerkstellingssector en verloning. Het Vlaams ministerie van Onderwijs voorziet scholen van gegevens over de overgang van afgestudeerden van initieel beroepsonderwijs naar de arbeidsmarkt. De VDAB levert informatie over de arbeidsmarktparticipatie van afgestudeerden in het initieel beroepsonderwijs op het niveau van hun studiegebied, om de studiekeuze van toekomstige leerlingen in het initieel beroepsonderwijs te ondersteunen (Cedefop, 2022).

3.2. Het ontwikkelen van kwalificaties

De regering van elke Gemeenschap stelt het kader vast waarbinnen de onderwijsinstellingen hun programma's organiseren. Het kader voor het aanbieden van formeel onderwijs is vastgelegd in verschillende wetten of circulaire's per onderwijsniveau (voortgezet onderwijs, volwassenenonderwijs en hoger onderwijs). Daarnaast ontwikkelt elke Gemeenschap/elk Gewest haar/zijn eigen aanpak voor het definiëren of beoordelen van vaardigheden en kwalificaties op het gebied van beroepsonderwijs en -opleiding in overeenstemming met regionale/lokale behoeften. Formeel onderwijs is gekoppeld aan het nationale kwalificatiekader in elke Gemeenschap (afdeling 2.1).

Vlaamse Gemeenschap (BE-VL)

BE-VL maakt een onderscheid tussen beroeps- en onderwijskwalificaties.

- (a) Beroepskwalificaties zijn een voltooide reeks competenties die aan de VKS zijn toegewezen en waarmee een persoon een beroep kan uitoefenen. Een beroepskwalificatie kan worden verworven via onderwijs opleiding of via een procedure voor het erkennen van verworven competenties (EVC). Een beroepskwalificatie wordt vastgesteld aan de hand van een beroepskwalificatiedossier. De [database Competent](#), die wordt beheerd door de VDAB, vormt hiervoor het eerste referentiekader. De database bevat beroepscompetentieprofielen die beschrijven wat een persoon moet kennen en kunnen om een beroep uit te oefenen om een bepaald beroep uit te oefenen. In samenwerking met gebruikers en partners wordt de inhoud van een beroepsprofiel altijd aangepast aan de behoeften van de arbeidsmarkt. Als bevoegde dienst van de Vlaamse overheid coördineert [AHOVOKS](#) de voorbereiding van beroepskwalificatiedossiers en organiseert het de validering en inschaling daarvan.
- (b) Onderwijskwalificaties zijn reeksen competenties die algemeen functioneren in de maatschappij, verdere studies en/of beroepsactiviteiten mogelijk maken. Deze kwalificaties kunnen uitsluitend door middel van onderwijs worden verworven. Onderwijskwalificaties op ISCED-niveaus 1 tot en met 4 bestaan uit leerresultaten en/of erkende beroepskwalificaties of gedeeltelijke kwalificaties. AHOVOKS ontwikkelt voorstellen voor onderwijskwalificaties op eigen initiatief of op verzoek van belanghebbende partijen. Voor de onderwijskwalificaties op de niveaus 5 tot en met 8 bepalen de instellingen van hoger onderwijs – in een proces dat wordt gecoördineerd door de Vlaamse Interuniversitaire Raad ([VLIR](#)) en de Vlaamse Hogescholenraad ([VLHORA](#)) – de domeinspecifieke leerresultaten voor elke opleiding. De domeinspecifieke leerresultaten moeten worden gevalideerd door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie ([NVAO](#)), die vervolgens de erkende kwalificaties en de daarin opgenomen domeinspecifieke leerresultaten aan AHOVOKS verstrekt.

Franstalige gedeelte van België (BE-FR)

In BE-FR is de Franstalige dienst voor beroepen en kwalificaties (*Service Francophone des Métiers et des Qualifications*, *SFMQ*) ⁽⁶²⁾ een belangrijk orgaan voor het ontwerp van kwalificaties en deze verenigt vertegenwoordigers van de Waalse Regering, de Franse Gemeenschap (Federatie Wallonië-Brussel)

⁽⁶²⁾ [Service Francophone des Métiers et des Qualifications](#)

en het College van de Franse Gemeenschapscommissie van Brussel. Deze is verantwoordelijk voor:

- (a) het opstellen van **beroepsprofielen** die de realiteit van de baan weerspiegelen. Het consortium voor validering van vaardigheden wordt tijdens dit proces geraadpleegd en in de laatste fase worden ze ook gevalideerd door de Kamer van Koophandel;
- (b) het opstellen van **opleidingsprofielen** op basis van de behoeften van het betreffende beroep, die overeenkomen met de behoeften van de arbeidsmarkt. Aanbieders van onderwijs en opleiding worden tijdens dit proces geraadpleegd en in de laatste fase worden ze vervolgens ook gevalideerd door de Kamer voor onderwijs en opleiding;
- (c) het deelnemen aan de positionering van certificering binnen CFC (Cedefop & Brussels Formation, nog te verschijnen).

Duitstalige Gemeenschap (BE-DE)

In de Duitstalige Gemeenschap is IAWM verantwoordelijk voor het ontwikkelen van kwalificaties voor het programma voor leerlingplaatsen. Het instituut houdt bij het bijwerken van opleidingsprogramma's en het ontwikkelen van nieuwe programma's rekening met de behoeften van de arbeidsmarkt en werkt daarom nauw samen met bedrijven, beroepssectoren en verenigingen.

Bij het ontwerpen van kwalificaties voor scholen voor beroepsonderwijs en -opleiding is de afdeling pedagogische diensten van het ministerie van de Duitstalige Gemeenschap verantwoordelijk voor de actualisering van bestaande programma's en de ontwikkeling van nieuwe programma's voor middelbare scholen voor beroepsonderwijs en -opleiding. De door ADG aangeboden integratie- en opleidingsprogramma's zijn afgestemd op de werkgelegenheidssituatie. De sociale partners, leden van directiecomités en de dienst voor arbeidsvoorziening zijn allemaal betrokken bij de besluitvorming. ADG is gecertificeerd om opleidingsprogramma's uit te geven in de schoonmaak-, kantoor- en bouwsector (Cedefop & Bruxelles Formation, 2022).

3.3. Erkenning van eerdere leerervaringen

In België heeft de federale wet van 30 december 2001 het individuele recht van werknemers op toegang tot vaardighedenbeoordeling erkend. In de jaren daarna zijn twee samenwerkingsovereenkomsten inzake validatie ondertekend door verschillende belanghebbenden (2003 en 2019), waarin nader wordt omschreven hoe deze wet moet worden toegepast. De wet geldt voor heel België,

maar elke Gemeenschap heeft haar eigen aanpak en betreft belanghebbenden bij de uitvoering van het valideringssysteem voor niet-formeel en informeel leren (Antonie, nog te verschijnen).

In 2012 riep de Raad van de Europese Unie de lidstaten op een erkenningssysteem op te zetten om bestaande vaardigheden zichtbaar te maken. Het belangrijkste doel van de validering van niet-formeel en informeel leren is het verbeteren van de vooruitzichten op de arbeidsmarkt voor personen zonder diploma en het verkorten van de duur van opleidingstrajecten. Dit betekent dat het aantal ongeschoolde werkzoekenden kan worden teruggedrongen en dat bedrijven meer mogelijkheden hebben om geschoolde werknemers te vinden.

Vlaamse Gemeenschap (BE-VL)

De huidige valideringssystemen en -regelingen in Vlaanderen zijn vastgelegd in het [Decreet betreffende de erkenning van verworven competenties](#) van 2019 en in het [Decreet betreffende een gemeenschappelijk kwaliteitskader](#). Het laatstgenoemde bepaalt de voorwaarden voor de certificering van beroepskwalificaties door de voorwaarden voor kwaliteitscontrole op het niveau van de aanbieder en van het opleidingstraject (of valideringstraject) te regelen (Cedefop & ReferNet, 2023i). De decreten ondersteunen het opbouwen van coherente en transparante valideringspraktijken en -procedures. De belangrijkste kenmerken zijn het versterken van de samenwerking tussen de verschillende belanghebbenden, het koppelen van de valideringsprocessen aan de structuur van de VKS en het communiceren van alle relevante informatie aan de belanghebbenden en het grote publiek via een speciale [website](#).

In Vlaanderen verwijst de term EVC (*erkennen van verworven competenties*) naar de validering van niet-formeel en informeel leren. Naast de erkenning van niet-formeel en informeel leren omvat het ook wat individuen hebben geleerd in een formele omgeving maar hetgeen niet werd erkend met een formele (gedeeltelijke) kwalificatie. EVC wordt gebruikt om toegang te krijgen tot een onderwijs- en opleidingsprogramma en/of om vrijstellingen van bepaalde onderdelen van een programma te vragen en/of om een (beroeps-)kwalificatie te verkrijgen. Het wordt gereguleerd door de ministeries van Onderwijs en Vorming, Werk en Sociale Economie en Cultuur, Jeugd, Media en Sport. EVC wordt dus ondersteund door de Vlaamse regering, maar de uitvoering verschilt per sector; er bestaan tal van procedures voor de validering van niet-formeel en informeel leren, die door elk beleidsdomein onafhankelijk worden ontwikkeld.

Behalen van een diploma voortgezet onderwijs (BE-VL)

Kandidaten die de leerplichtige leeftijd hebben overschreden en die het diploma of het certificaat van voortgezet onderwijs (inclusief initieel beroepsonderwijs) willen behalen, kunnen deelnemen aan een examen in aanwezigheid van het examencomité (er gelden geen beperkingen ten aanzien van de leeftijd van de kandidaat). Dit soort examens worden het hele jaar door georganiseerd. De regelgeving voor de valideringpraktijken in het voortgezet onderwijs werd in 2021 geactualiseerd ⁽⁶³⁾, maar met kleine wijzigingen ten opzichte van de afgelopen jaren.

Behalen van een diploma hoger onderwijs (BE-VL)

Validering van eerdere leerervaringen in het hoger onderwijs wordt gedefinieerd door de Codex Hoger Onderwijs (2013). Op het niveau van het hoger onderwijs is het proces van erkenning van niet-formeel en informeel leren een gedecentraliseerd systeem waarin elke organisatie in het hoger onderwijs haar eigen procedure en regels bepaalt. De validering kan leiden tot een bewijs van bekwaamheid, dat vervolgens kan leiden tot kredietcertificaten en/of kwalificatiebewijzen, alsook tot passende vrijstellingen/verkortings van de duur van de studie. Er wordt echter op gewezen dat de erkenning van competenties niet automatisch leidt tot vrijstellingen en ter beoordeling staat van de faculteit of het departement. Er is geen garantie dat een organisatie de resultaten van de validering die door een andere organisatie is toegekend, zal aanvaarden. De procedure verwijst naar de niveaubeschrijvingen in artikel II.141 van de [Codex Hoger Onderwijs](#) (2013) en de leerresultaten die door de instellingen voor hoger onderwijs zijn vastgesteld. De procedure gaat vaak uit van een portfolio en omvat meestal ook andere elementen, zoals beoordelingen, gestructureerde vraaggesprekken en gedragsobservatie.

Iedereen die geen diploma voortgezet onderwijs heeft behaald maar toegang wil krijgen tot opleidingen in het hoger onderwijs, heeft de mogelijkheid deel te nemen aan een speciaal toelatingsonderzoek om toegang te krijgen tot bacheloropleidingen of om een toelatingsproef te doen om toegang te krijgen tot afstudeerprogramma's. Het resultaat van deze valideringsprocedures is een vorm van erkenning, waarbij wordt bevestigd dat de persoon die het programma van voortgezet onderwijs niet heeft afgerond, niettemin het potentieel heeft om programma's van hoger onderwijs succesvol te doorlopen. Alle relevante organisaties stemden ermee in om dezelfde gestandaardiseerde proef te gebruiken voor het toelatingsonderzoek voor de bachelor- en afstudeerprogramma's.

⁽⁶³⁾ Meer informatie in het Duits: DAS Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens.
[Examenreglement](#).

Kandidaten kunnen slechts één keer per academisch jaar een aanvraag doen. Het valideringsproces is gratis (Kimps, nog te verschijnen).

Volwassenenonderwijs (BE-VL)

Sinds de decreten van 2019 zijn er twee soorten EVC in het volwassenenonderwijs. In het Vlaams decreet van 15 juni 2007 betreffende het (formeel) volwassenenonderwijs worden vrijstellingen in verband met de modulaire organisatie van onderwijsprogramma's vastgesteld. Alle programma's/modules in de centra voor volwassenenonderwijs worden ontwikkeld met behulp van door de Vlaamse regering goedgekeurde cursusprofielen. De centra voor volwassenenonderwijs evalueren elke module en bepalen de procedures voor vrijstellingen, die kunnen worden toegekend op basis van studiepunten voor eerdere leerervaringen en/of door de competenties van het individu te evalueren. Er zijn ook EVC-procedures voor volwassenenonderwijs die tot beroepskwalificaties leiden. De centra voor volwassenenonderwijs kunnen als valideringsorgaan optreden als zij aan bepaalde voorwaarden voldoen, zoals het aanvaarden van regelmatige kwaliteitscontrole en gebruikmaking van instrumenten die zijn ontwikkeld in overeenstemming met de valideringsnormen (De Rick, 2019).

Franstalige gedeelte van België (BE-FR)

In BE-FR is de rechtsgrond voor validering in vastgelegd verschillende decreten, wetten en samenwerkingsovereenkomsten. De validering van vaardigheden wordt uitgevoerd overeenkomstig de herziene [samenwerkingsovereenkomst](#) (2019), via het consortium voor validering van vaardigheden (*Consortium de Validation des Compétences*, CVDC) en erkende valideringscentra. CVDC kent vaardigheidscertificaten toe aan niet-formeel en informeel leren, vooral op verzoek van de drie regeringen (de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en COCOF). Deze worden erkend door openbare diensten voor arbeidsvoorziening en scholen voor volwassenenonderwijs en kunnen worden gebruikt om de kwalificaties van een persoon op de arbeidsmarkt te verbeteren. Ze worden ook erkend door de aanbieders van beroepsopleidingen wanneer die lid zijn van dit consortium. In het volwassenenonderwijs bevordert het [decreet van 2018](#) een uniforme aanpak met betrekking tot de toelating, vrijstelling en certificering van formele, niet-formele en informele eerdere leerervaringen.

In BE-FR maakt het valideringssysteem voor niet-formeel en informeel leren een onderscheid tussen de validering van competenties (*validation des*

compétences, VDC) en de valorisatie van ervaring (*valorisation des acquis de l'expérience*, VAE).

De validering van competenties voor niet-hoger onderwijs is gericht op de erkenning van professionele kennis en knowhow die buiten de gebruikelijke opleidingskanalen werd verworven. Een netwerk van aanbieders van opleidingen organiseert proefsessies waarin zij de kandidaten bijvoorbeeld vragen hun vaardigheden in een bepaald beroep aan te tonen in een situatie die kenmerkend is voor dit specifieke beroep. Als de kandidaten dit met succes doen, ontvangen ze een *titre de compétence* (vaardigheidscertificaat), dat ze kunnen gebruiken om toegang te krijgen tot de arbeidsmarkt en/of verdere opleiding in volwasseneneducatie of beroepsopleiding. Het consortium voor validering van vaardigheden en geaccrediteerde valideringscentra voeren de validering uit. De centra zijn de Waalse dienst voor beroepsopleiding en plaatsing (*Le Forem*), onderwijs/volwasseneneducatie voor sociale promotie (EPS), IFAPME en SFPME. Het is hun verantwoordelijkheid na te gaan in hoeverre de kennis, vaardigheden en beroepsbekwaamheden toereikend zijn om de door de geassocieerde partners erkende titel van bekwaamheid te verwerven.

Onder valorisering van ervaring wordt verstaan het proces van evaluatie en erkenning van kennis en vaardigheden die zijn verworven door middel van beroeps- en/of persoonlijke ervaring en/of opleiding. Personen die VAE ondergaan, kunnen een certificaat van voltooiing (*attestation de réussite*) ontvangen, op basis waarvan zij toegang kunnen krijgen tot verder onderwijs of vrijstellingen kunnen krijgen om de opleidingstrajecten te verkorten. VAE vindt plaats in het volwassenenonderwijs, op universiteiten, hogescholen en kunsthogescholen; het proces is gratis. De meeste universiteiten en hogescholen delen een bepaalde datum mee waarop de kandidaten het proces moeten starten door hun gegevens in te dienen om hun achtergrond te documenteren (Antoine, nog te verschijnen).

Duitstalige Gemeenschap (BE-DE)

In 2017 heeft de stuurgroep een valideringsconcept voor de Duitstalige Gemeenschap ontwikkeld. Op grond daarvan is het ESF-project over vormgeving van toekomstige trajecten uitgewerkt, dat van 2018 tot 2021 liep. Het doel van dit project is burgers te ondersteunen bij het vormgeven van hun loopbaantraject, inclusief de optie van validering en erkenning van hun beroepscompetenties.

Sinds 2021 wordt de procedure voor de erkenning van bevoegdheden in het oosten van België *KomAn* genoemd. De afkorting staat voor erkenning van

competenties, maar ook voor toelating tot werk. In het oosten van België richt KomAn zich voornamelijk op drie groepen:

- (a) personen die niet over een formele beroepskwalificatie beschikken en die, als zij werkloos zijn geworden, moeilijkheden ondervinden bij hun terugkeer op de arbeidsmarkt;
- (b) degenen met buitenlandse diploma's die in België niet worden erkend;
- (c) herintreders en mensen die van loopbaan veranderen.

Er zijn valideringsprocedures beschikbaar voor personen die competenties hebben verworven door niet-formeel en/of informeel leren in een van de circa veertig beroepen waarvoor een programma voor leerlingplaatsen wordt aangeboden. Zij hebben de mogelijkheid om deel te nemen aan het praktische eindexamen van het leerlingwezen en hun praktische beroepsvaardigheden te laten certificeren bij ZAWM. IAWM is de toezichthoudende autoriteit die, in samenwerking met ZAWM, de relevante procedures ontwikkelt. Personen die hun vaardigheden en competenties niet kunnen aantonen met een erkende kwalificatie, kunnen deelnemen aan dit praktijkexamen als zij:

- (a) in België willen werken of wonen;
- (b) ten minste 25 jaar oud zijn;
- (c) relevante beroepservaring hebben die niet wordt erkend als beroepskwalificatie in BE-DE;
- (d) Duits begrijpen en spreken (niveau A2 van het gemeenschappelijk Europees referentiekader voor talen) (Cedefop & ReferNet, 2023j).

3.4. Kwaliteitsborging

Elke taalgemeenschap zorgt voor de kwaliteitsborging van haar onderwijsstelsel, met de betrokkenheid van verschillende belanghebbenden en met inachtneming van verschillende regelgeving.

Vlaamse Gemeenschap (BE-VL)

Het [Decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs](#) schrijft voor dat middelbare scholen verantwoordelijk zijn voor hun eigen kwaliteitsborging en dus ook verantwoordelijk zijn voor het nemen van beslissingen over de uitvoering van de zelfevaluatie van de kwaliteit van hun school. Naast deze interne beoordelingen op aanbiedersniveau kunnen ook externe beoordelingen door de Onderwijsinspectie worden uitgevoerd. De [Onderwijsinspectie](#) treedt op namens de Vlaamse Regering en is verantwoordelijk voor het toezicht op

de kwaliteit van aanbieders van onderwijs op verschillende niveaus, waaronder voortgezet en deeltijds kunstonderwijs en voortgezet volwassenenonderwijs ⁽⁶⁴⁾. Pedagogische ondersteunende diensten helpen scholen bij het versterken van de interne kwaliteitsborging en hun vermogen om beleid uit te voeren. Aanbieders van initieel beroepsonderwijs en bij- en nascholing zijn verantwoordelijk voor het systematisch bewaken van hun eigen kwaliteit en hebben dus ook enige vrijheid in het kiezen van hun procedure hiervoor.

In 2019 heeft de Vlaamse Regering het [decreet betreffende het kwaliteitstoezicht voor beroepskwalificerende trajecten op basis van een gemeenschappelijk kwaliteitskader](#), die buiten het formele onderwijssysteem worden aangeboden maar tot een formeel aan de VKS gekoppelde beroepskwalificatie leiden, goedgekeurd. Het decreet bepaalt de voorwaarden voor de certificering van beroepskwalificaties door de voorwaarden voor kwaliteitscontrole op het niveau van de aanbieder en van het opleidings- en valideringstraject te regelen. Het kwaliteitstoezicht is op de volgende vijf gebieden gericht:

- (a) leerdoelen;
- (b) ontwerp van het leerproces;
- (c) begeleiding van lerenden;

De kwaliteit van opleidings- en EVC-trajecten buiten het formele systeem wordt ten minste om de zes jaar gecontroleerd; het relevante kwaliteitskader vormt hierbij de basis. Het is ontwikkeld door de Onderwijsinspectie en de Vlaamse Sociale Inspectie en is afgestemd op het kwaliteitskader dat in het formele onderwijs wordt gebruikt. Verschillende beroepsopleidingsprogramma's zijn al erkend. Beleidsdomein Onderwijs en Werk waren betrokken bij de voorbereiding van de relevante wetgeving en het Departement Werk en Sociale Economie staat in de erkenning van de trajecten (Cedefop & Bruxelles Formation, 2022; Cedefop & ReferNet, 2023i).

Franstalige gedeelte (BE-FR)

In BE-FR bestaat geen gemeenschappelijke aanpak voor kwaliteitstoezicht; inspecties voor scholen, ISO voor opleidingsverstrekkers en andere systemen bestaan naast elkaar. Aanbieders van beroepsonderwijs en -opleiding hebben de verantwoordelijkheid om de kwaliteit van hun programma's te waarborgen door middel van zelfbeoordeling. *Le Forem, Bruxelles Formation* en IFAPME beschikken over een ISO 9001-certificering. In 2022 werd een

⁽⁶⁴⁾ Eurydice. [Quality assurance](#) (Kwaliteitsborging).

partnerschapsovereenkomst ondertekend voor de oprichting van een nationaal referentiepunt voor beroepsonderwijs en -opleiding, dat is ondergebracht bij het Belgische Erasmus-Plus-agentschap (AEF-Europe), binnen het ministerie van de Franse Gemeenschap. Het doel van het nationaal referentiepunt is het ontwikkelen van een cultuur van kwaliteitsborging in het onderwijsstelsel, met inbegrip van initieel en voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding (Cedefop & ReferNet, 2023u). Alle leeromgevingen zijn erin opgenomen, zoals voorzieningen op school en werkplek (inclusief programma's voor leerlingplaatsen) en alle vormen van leren (digitaal, persoonlijk of gemengd), verstrekt door zowel publieke als private aanbieders.

De kwaliteitsaanpak in volwasseneneducatie is vooral terug te vinden op het niveau van de lerarenopleiding, waar leerkrachten regelmatig hun pedagogische en professionele expertise bijspijkeren ten voordele van de verbetering van de kennis en de overdracht van vaardigheden ⁽⁶⁵⁾.

In het hoger onderwijs is het Agentschap voor de evaluatie van de kwaliteit van het hoger onderwijs (*Agence pour l'Évaluation de la Qualité de l'Enseignement Supérieur*, [AEQES](#)) verantwoordelijk voor de planning van procedures voor de evaluatie van de kwaliteit van het hoger onderwijs in de Franse Gemeenschap.

Duitstalige Gemeenschap (BE-DE)

Het externe evaluatiebureau, dat is ondergebracht op de [Autonome Hochschule](#), is verantwoordelijk voor de externe evaluatie van scholen en vaardigheidscentra voor beroepsonderwijs en -opleiding. Scholen voor beroepsonderwijs en -opleiding passen ook met ISO verenigbare kwaliteitsbeheersystemen toe (ISO 9001, ISO 14001) (Cedefop & Bruxelles Formation, 2022). In overeenstemming met het [decreet van 31 augustus 1998](#) zijn scholen verplicht om elke drie jaar een interne evaluatie uit te voeren. Het externe evaluatieteam biedt ondersteuning bij dit proces ⁽⁶⁶⁾.

⁽⁶⁵⁾ EPS. *La démarche qualité dans l'Enseignement de promotion sociale* [De kwaliteitsaanpak in het onderwijs voor sociale promotie].

⁽⁶⁶⁾ Meer informatie in het Duits: Autonome Hochschule Ostbelgien. [Externe Evaluation](#) [externe evaluatie].

HOOFDSTUK 4.

Bevordering van de deelname aan beroepsonderwijs en -opleiding



4.1. Stimulansen voor lerenden

Stimulansen voor lerenden om deel te nemen aan beroepsonderwijs en -opleiding worden op nationaal, gemeenschaps- en regionaal niveau aangeboden. De belangrijkste stimulansen op nationaal niveau zijn:

- (a) elke werknemer in de privésector heeft het recht om erkende opleidingen te volgen en verlof te nemen met behoud van loon ⁽⁶⁷⁾; dit moet samen met de werkgever worden gepland. De gewesten zijn bevoegd voor de verdere uitwerking. Afhankelijk van het soort opleiding kan de werknemer gedurende een bepaald aantal uren per schooljaar de toelating krijgen om van zijn werk afwezig te blijven. Werknemers in Brussel en in de Duitstalige Gemeenschap kunnen tot 180 uur opnemen in specifieke gevallen, zoals voor opleiding in verband met knelpuntberoepen, en werknemers in Vlaanderen kunnen tot 125 uur Vlaams Opleidingsverlof opnemen. In Vlaanderen kan dit recht verdubbeld worden voor opleidingen die de werkgever voorstelt via het gemeenschappelijk initiatiefrecht. Werkgevers worden vergoed voor de kosten van betaald educatief verlof en Vlaams Opleidingsverlof, in de vorm van een forfaitair bedrag ⁽⁶⁸⁾;
- (b) werkzoekenden volgen een gratis opleiding en blijven tegelijkertijd werkloosheidsuitkeringen genieten. In bepaalde gevallen worden tijdens de opleidingsperiode ook een opleidingstoelage en vergoeding van reis- en kinderopvangkosten uitgekeerd;
- (c) werkzoekenden hebben ook de mogelijkheid een beroepsopleidingsprogramma te volgen, met inbegrip van een praktijkopleiding bij een bedrijf. Zij ondertekenen een tripartiete overeenkomst met het bedrijf en de opleidingsverstrekker, die een arbeidscontract voor de duur van de opleiding omvat. Tijdens de duur van de opleiding betaalt het arbeidsbureau de stagiair een toelage, een productiviteitsbonus en een reiskostenvergoeding;
- (d) alle leerlingen ontvangen een vergoeding die door hun leerbedrijf wordt betaald tijdens hun leerperiode, die toeneemt per opleidingsjaar en verschilt naargelang van het vakgebied waarin de opleiding wordt gevolgd (punt 2.2.1.3).

⁽⁶⁷⁾ Meer informatie in het Nederlands: Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg. [Betaald educatief verlof].

⁽⁶⁸⁾ Meer informatie in het Duits: Het onderwijsportaal van de Duitstalige Gemeenschap van België. [Der Bezahlte Bildungsurlaub](#) [Betaald educatief verlof].

Naast deze stimulansen, die landelijk worden aangeboden, bieden regionale autoriteiten en taalgemeenschappen nog andere stimulansen aan hun lerenden.

Brussel

In Brussel krijgen lerenden en werkzoekenden verschillende stimulansen aangeboden, die vaak tot doel hebben hun taal- of digitale vaardigheden te verbeteren en/of hun overgang naar de arbeidsmarkt te vergemakkelijken:

- (a) **opleidingscheques** zijn beschikbaar voor werknemers en zelfstandigen gedurende de eerste zes maanden van hun nieuwe loopbaan. De openbare dienst voor arbeidsvoorziening Actiris betaalt de helft van de kosten van de opleiding die relevant is voor de functie, tot een maximum van 2 250 EUR. De rest wordt betaald door de werkgever of de zelfstandige;
- (b) **taalcheques Beroepsproject** zijn bedoeld voor personen die staan ingeschreven bij Actiris en werkloze werkzoekenden zijn ofwel werkzoekenden in onbetaalde opzegtermijn zijn. Deze taalcursussen zijn gratis en zijn gericht op alles wat nuttig kan zijn om het zoeken naar werk voor de gebruiker te vergemakkelijken, zoals het opstellen van een curriculum vitae of begeleidende brief of het voorbereiden van een sollicitatiegesprek. Er worden ook lessen aangeboden die gericht zijn op de taalvaardigheden die nodig zijn voor een specifiek beroep. De cheques geven recht op deelname aan maximaal 120 taalcursussen in groepsverband van elk 50 minuten;
- (c) **taalcheques Matching** zijn bedoeld voor werkloze werkzoekenden die zijn ingeschreven bij Actiris, alsook voor personen die aangeworven werden door een werkgever of die op het punt staan zelfstandige te worden. Deze cheques zijn gratis en bieden ofwel één-op-één lessen (40 uur), of groepslessen met andere werknemers van drie tot tien personen (60 uur). De aangeboden opleidingen zijn gericht op het beroep en de benodigde talenkennis;
- (d) het **Nederlandstalig beroepsproject** ondersteunt werkzoekenden via een partnerschap tussen Actiris en de VDAB. Dit project biedt gratis beroepsopleidingen of praktijkgerichte opleidingen aan waarbij nuttige woordenschat wordt aangeleerd in zes sectoren: hout en bouw, vervoer en logistiek, industrie, diensten voor zakenmensen, bedrijfsondersteuning, detailhandel en IT, alsook in zorg en onderwijs. De opleiding is afgestemd op de arbeidsmarkt en de vaardigheden van de werkzoekenden. Daarnaast ondersteunt de VDAB werkzoekenden tijdens de opleiding en tot één jaar na de start van het integratieproject. Daarnaast worden kinderopvang en reiskosten vergoed;

- (e) *ICT-cheques* zijn opleidingsvouchers voor werkzoekenden om hun digitale vaardigheden te verbeteren. Begunstigden kunnen gratis deelnemen aan opleidingen (gefinancierd door Actiris) tot een bedrag van 2 240 EUR, bij door Actiris erkende opleidingsverstrekkers;
- (f) *de premie “Jongere in alternerende opleiding”* biedt werk-studiepremies aan voor jonge lerenden (15-18 jaar), die gedurende ten minste vier maanden een praktijkopleiding bij bedrijven (bijvoorbeeld duale beroepsopleidingsprogramma's) volgen. Deze bonus wordt toegekend als onderdeel van hun werk-studieprogramma (CEFA/CDO of SFPME). Het bedrag van deze premie varieert tussen 500 EUR en 750 EUR;
- (g) in het kader van het *actieplan onzekerheid* voor een betere toegang tot opleidingen in Brussel, dat sinds 2019 door Bruxelles Formation wordt uitgevoerd, is de opleidingstoelage die wordt betaald aan stagiairs die een beroepsopleiding volgen (met name jonge werklozen) verhoogd van 1 EUR naar 2 EUR per opleidingsuur. Het plan voorziet ook in het uitlenen van computerapparatuur voor leerlingen die niet over de uitrusting beschikken, evenals in het versterken van de psychosociale ondersteuning voor lerenden binnen Bruxelles Formation (Cedefop & ReferNet, 2023k).

Vlaanderen

In Vlaanderen worden verschillende stimulansen aangeboden om deelname aan beroepsonderwijs en -opleiding te bevorderen:

- (a) *leerlingenpremie alternerende opleiding*, voor lerenden die gedurende ten minste vier maanden een duale of alternerende opleiding volgen. De bonus (500 EUR) wordt eenmaal per schooljaar toegekend, tot maximaal drie keer;
- (b) *opleidingscheques* voor werknemers die in Brussel of in het Vlaamse Gewest wonen of werken, met hoogstens een diploma secundair onderwijs. De cheques kunnen worden gebruikt voor arbeidsmarkt- of loopbaangerichte opleidingen. Hooggeschoolde werknemers hebben pas recht op opleidingscheques na het volgen van loopbaanbegeleiding. Per schooljaar kan een werknemer opleidingscheques aankopen voor maximaal 250 EUR waarvan 50 % wordt betaald door de Vlaamse overheid. Laaggeschoolde werknemers krijgen het volledige bedrag vergoed voor bepaalde opleidingen;
- (c) Het *Vlaams opleidingskrediet* is bedoeld voor werknemers in de privésector of in de socialprofitsector die tijdskrediet nemen om een opleiding volgen en daarom hun loopbaan willen onderbreken. Zij kunnen een aanvullende uitkering krijgen van de Vlaamse Overheid, naast de uitkering die door de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) wordt betaald. Werknemers in de

Vlaamse openbare sector kunnen via het [Vlaams zorgkrediet](#) met motief opleiding verlof nemen om opleiding te volgen;

- (d) werkzoekenden die een door de VDAB erkende opleiding volgen, krijgen hun inschrijvingsgeld en ook de kosten voor hun leermateriaal terugbetaald. Bovendien hebben werkzoekenden ook recht op aanvullende premies (reiskostenvergoeding, kinderopvangtoeslag). Langdurig werkzoekenden die een erkende opleiding volgen voor een knelpuntberoep krijgen een specifieke premie (september 2023 tot en met oktober 2024, tijdelijke maatregel);
- (e) speciale maatregelen ter ondersteuning van de werkgelegenheid worden aangeboden aan mensen met een gezondheidsprobleem of een handicap. De maatregelen zijn gericht op werkzoekenden, werknemers, studenten die een opleiding volgen, stage lopen of een duaal leerprogramma volgen. Ze omvatten gratis ondersteuning door een tolk voor doven of slechthorenden, vergoeding van vervoerskosten naar het werk en voor werkgereedschap en kleding ⁽⁶⁹⁾.

Wallonië

In Wallonië worden diverse stimuleringsmaatregelen aangeboden die gericht zijn op leerlingen, werkzoekenden, ouderen en personen die hun eigen bedrijf willen starten of een opleiding volgen voor een knelpuntberoep waar onvoldoende nationale gekwalificeerde arbeidskrachten zijn om aan de nationale vraag op de arbeidsmarkt te voldoen:

- (a) werkzoekenden die in Wallonië wonen en bij *Le Forem* zijn ingeschreven om deel te nemen aan beroepsopleidingstrajecten, krijgen een vergoeding voor vervoers- en kinderopvangkosten en een verzekering tegen alle risico's aangeboden. Daarnaast ontvangen zij 2 EUR per opleidingsuur;
- (b) lerenden die hun duale opleidingscontract bij IFAPME of CEFA hebben afgerond, ontvangen een bonus van 750 EUR;
- (c) iedere persoon ouder dan 45 jaar die zijn/haar baan in de particuliere sector verliest en geen outplacementsteun van zijn voormalige werkgever ontvangt, heeft het recht om tegen een vergoeding van maximaal 1 500 EUR aan outplacementactiviteiten deel te nemen. Deze diensten en begeleidingsmaatregelen worden aangeboden door professionele outplacementbureaus en hebben als doel de werkzoekende te ondersteunen bij het vinden van een nieuwe baan;
- (d) werkzoekenden die 140 uur opleiding volgen in een door de openbare

⁽⁶⁹⁾ Meer informatie: VDAB. [Tewerkstellingsondersteunende maatregelen voor wie een gezondheidsprobleem heeft](#).

- dienst voor arbeidsvoorziening opgegeven knelpuntberoep, ontvangen 350 EUR. Zij krijgen ook ondersteuning om zich voor te bereiden op het sollicitatiegesprek dat aan het einde van de opleiding plaatsvindt. Als de opleiding binnen de bouwsector valt, krijgen zij een bedrag van 2 200 EUR;
- (e) werkzoekenden kunnen een subsidie aanvragen om cursussen en examens te financieren voor het behalen van hun rijbewijs (2 600 EUR);
 - (f) werkzoekenden ontvangen een taalsubsidie om hun taalvaardigheden te verbeteren en zo hun overgang naar de arbeidsmarkt te bevorderen. Deze subsidie werd verhoogd in het kader van het taalplan voor 2022-2024 (Cedefop & ReferNet, 2023v);
 - (g) lerenden die hogere beroepsopleidingsprogramma's volgen, ontvangen een minimale maandelijkse toelage van het leerbedrijf zoals vastgelegd in de wetgeving van 2020. De maandelijkse toelage voor studenten die een bachelorprogramma volgen, bedraagt 550 EUR, en voor studenten die een masterprogramma volgen, bedraagt deze 766 EUR (Cedefop & ReferNet, 2023l);
 - (h) personen die hun eigen bedrijf willen starten, kunnen via het Airbag-programma maximaal 12 500 EUR ontvangen, betaald in vier tranches over een periode van twee jaar. Deze subsidie wordt ook toegekend aan personen die al ten minste drie jaar als zelfstandige werkzaam zijn geweest of die een specifieke opleiding hebben gevolgd bij IFAPME.

Duitstalige Gemeenschap (BE-DE)

De volgende stimulansen voor lerenden worden in de Duitstalige Gemeenschap aangeboden:

- (a) de beloning die leerlingen ontvangen, werd in 2022 verhoogd. Sindsdien ontvangen leerlingen in het eerste semester van hun leertijd een bedrag van 350 EUR, dat in de loop van de semesters stijgt en in het laatste semester een waarde van 700 EUR bereikt (Cedefop & ReferNet, 2023d);
- (b) jongeren kunnen een proefstage bij een bedrijf volgen om de werkwereld beter te leren kennen en beroepservaring op te doen. Lerenden ontvangen een kleine toelage naast de reiskostenvergoeding van hun werkgever ⁽⁷⁰⁾;
- (c) het project **BRAWO** biedt financiële steun ter bevordering van de professionele ontwikkeling van lerenden die een voor de arbeidsmarkt relevante opleiding of bijscholing volgen. Het vergoedt een derde van de opleidingskosten tot een maximumbedrag van 1 000 EUR per jaar. Deze financiële steun wordt verstrekt aan particuliere werkgevers en werknemers,

⁽⁷⁰⁾ Meer informatie in het Duits: ADGB. *Infoblatt für Arbeitssuchende: Das Arbeitsplatzprobungspraktikum* [Informatieblad voor werkzoekenden: de proefstage].

zelfstandigen, freelancers en werkzoekenden.

4.2. Stimulansen voor leerbedrijven

De stimulansen voor ondernemingen om werkpleklers aan te bieden, worden aangeboden door de regionale autoriteiten en de Duitstalige Gemeenschap

Brussel

In Brussel worden verschillende stimulansen voor leerbedrijven aangeboden:

- (a) **opleidingspremie**: afhankelijk van de grootte van het bedrijf en de sector waarin het actief is, kunnen bedrijven financiële steun ontvangen wanneer ze een externe opleiding volgen om hun concurrentievermogen te verbeteren door middel van opleiding op het gebied van management en bedrijfskennis. De financiële steun dekt 40 tot 70 % van de kosten, met een maximum van 10 000 EUR per kalenderjaar voor micro- en kleine ondernemingen en 15 000 EUR voor middelgrote ondernemingen; er zijn maximaal vijf gesubsidieerde opleidingscursussen per kalenderjaar;
- (b) **aanmoedigingssteun voor opleiding**: werkgevers kunnen profiteren van aanmoedigingssteun voor opleiding van maximaal 5 000 EUR voor de opleiding van hun werknemers. De werknemer moet aan bepaalde voorwaarden voldoen (bijvoorbeeld jonger zijn dan 30 jaar) en een voltijdcontract van onbepaalde duur hebben;
- (c) **mentorpremie**: bedrijven die een opleidingsplaats aanbieden voor jongeren (15 tot 25 jaar) die een duaal opleidingsprogramma volgen, kunnen deze premie ontvangen. De opleiding bij het bedrijf moet minstens zes maanden duren en een mentor, die maximaal vier leerlingen kan begeleiden, wordt aangewezen om zijn vaardigheden over te dragen. De premie bedraagt 1 750 EUR per mentor per jaar die minimaal één en maximaal vier leerlingen tegelijkertijd onder zijn hoede heeft.

Vlaanderen

In Vlaanderen worden verschillende stimulansen voor leerbedrijven aangeboden:

- (a) **premie kwalificerend werkpleklers voor ondernemingen**: dit is een bonus die aan bedrijven wordt toegekend voor het mentorschap van lerenden in een duale opleiding, alternerende opleiding of in een verpleegkundige opleiding, indien zij ten minste vier maanden werkpleklers volgen. De bonus wordt eenmaal per schooljaar toegekend, met een maximum van

- drie keer per leerling (600 EUR als leerlingen geen vergoeding ontvangen, 1 000 EUR als leerlingen een vergoeding ontvangen);
- (b) vrijstelling van registratierechten in de volwasseneneducatie; personen die aan bepaalde voorwaarden voldoen, zijn geheel of gedeeltelijk vrijgesteld van inschrijvingskosten voor alle cursussen in de volwasseneneducatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor mensen die werkloos zijn, ouderschapsverlof hebben of een laag inkomen hebben als zij aan bepaalde voorwaarden voldoen;
 - (c) **kmo-portefeuille**: dit is een maatregel waarbij ondernemers en beoefenaars van vrije beroepen financiële steun krijgen bij de afname van diensten die de kwaliteit van hun onderneming verbeteren. Deze diensten omvatten opleidingscursussen en adviesdiensten, zoals het opstellen van een communicatieplan voor het bedrijf. Kleine ondernemingen ontvangen 30 % ondersteuning, middelgrote ondernemingen 20 %. Jaarlijks kan maximaal 7 500 EUR worden uitgekeerd.

Wallonië

In Wallonië worden verschillende stimulansen voor leerbedrijven aangeboden:

- (a) opleidingscheques worden verstrekt aan bedrijven voor financiële ondersteuning bij het aanbieden van opleiding aan hun werknemers in een van de erkende opleidingscentra. Voor 1 uur training ontvangen zij 30 EUR. Er zijn ook twee andere opleidingscheques, die op een specifiek gebied gericht zijn:
 - (i) een taalopleidingscheque, met bijzondere aandacht voor het leren van talen;
 - (ii) een cheque voor opleiding op het gebied van eco-klimaat, met de nadruk op milieukwesties;
- (b) aanpassingskrediet (**crédit-adaptation**) is financiële steun voor bedrijven in Wallonië (verenigingen zonder winstoogmerk zijn uitgesloten), die specifieke opleidingen aanbieden aan ten minste drie van hun werknemers, met als doel hun vaardigheden up-to-date te houden. De bedrijven ontvangen een vast uurtarief per werknemer, dat varieert van 6 tot 10 EUR; kmo's ontvangen het hoogste tarief;
- (c) werkgevers ontvangen 750 EUR voor elke leerling die binnen hun bedrijf wordt opgeleid. De opleiding moet gebaseerd zijn op een contract van ten minste negen maanden, een officieel erkende mentor omvatten en de jongere moet zijn/haar opleidingsjaar met succes afronden;
- (d) zelfstandigen die besluiten om voor het eerst een jongere op te leiden, ontvangen een bonus van 750 EUR (eenmalige betaling) om de

- administratieve kosten te dekken;
- (e) **coup de poing pénurie** (stimulans tegen het tekort aan arbeidskrachten) wordt aangeboden zodra een bedrijf aangeeft op zoek te zijn naar minstens acht werknemers voor dezelfde functie. Ze moeten een aanvraag indienen bij de openbare dienst voor arbeidsvoorziening, die hun vervolgens een programma op maat aanbiedt. De selectie van de kandidaten gebeurt gezamenlijk, waarbij minstens 80 % van de succesvol opgeleide werkzoekenden gegarandeerd werk vinden. Deze opleidingen op maat worden georganiseerd door de openbare dienst voor arbeidsvoorziening en zijn vaardigheidscentra in samenwerking met sectorale en bedrijfsfederaties. De opleiding vindt plaats binnen het bedrijf, waardoor toekomstige aanwervingen onmiddellijk operationeel kunnen worden. Bedrijven hoeven geen kosten voor de opleiding te dragen;
 - (f) het opleidings- en integratietraject (**plan formation-insertion**) biedt werkgevers de mogelijkheid om mensen met een tekort aan vaardigheden in dienst te nemen en hen voornamelijk tijdens het werk op te leiden. Het programma bestaat uit een bedrijfsinterne opleidingsperiode van 4 tot 26 weken, gevolgd door een arbeidscontract binnen hetzelfde bedrijf van een vergelijkbare duur. De regeling is vooral gericht op *werkzoekenden met geringe of geen kwalificaties* (Cedefop & Brussels Formation, 2022).

Duitstalige Gemeenschap

In de Duitstalige Gemeenschap worden de volgende stimulansen aangeboden aan leerbedrijven:

- (a) opleidingsvergoeding: bedrijven kunnen een vergoeding krijgen voor elke werknemer die deelneemt aan een opleiding; ze moeten een maximum aan opleidingstijd en opleidingsmiddelen per werknemer in acht nemen. Kmo's ontvangen 9 EUR per uur opleiding per werknemer en grote bedrijven 6 EUR. Het totale steunbedrag kan niet hoger zijn dan in totaal 15 000 EUR per jaar voor kmo's en 20 000 EUR per jaar voor grotere ondernemingen;
- (b) werkgevers die een plaats voor beroepsopleiding aanbieden aan personen met een handicap, krijgen financiële en niet-financiële steun via het agentschap voor een zelfstandig leven. Deze werkgevers ontvangen professioneel advies en een maandelijkse bijdrage aan de betaling van de socialezekerheidsbijdragen voor de mentor, die deze jongeren bijstaat tijdens de opleiding op hun bedrijf (Cedefop & Bruxelles Formation, 2022).

4.3. Begeleiding en advies

In 2018 werd in Brussel de *Cité des métiers* (ReferNet België en Cedefop, 2018) geopend. Dit is een van de grootste advies- en begeleidingscentra in Europa, die ontstaan voor Franstalige en Nederlandstalige belanghebbenden. Het is een tweetalig initiatief van meerdere partners dat bedoeld is om de toegang tot alle vormen van een leven lang leren, met inbegrip van beroepsonderwijs en -opleiding, te verbeteren. Zowel de *Cité des métiers* als het begeleidingscentrum Carrefour werden opgericht via een partnerschap tussen *Actiris*, VDAB en *Bruxelles Formation* ⁽⁷¹⁾. Momenteel bieden vier *Cité des métiers*-centra (in Brussel, Charleroi, Namen en Luik) en negen *Carrefour*-centra gratis begeleiding voor onderwijs en loopbaan (Cedefop & ReferNet Belgium, 2018) ⁽⁷²⁾. Hun belangrijkste doelstellingen zijn het versterken van de samenwerking tussen organisaties die actief zijn op het gebied van onderwijs, opleiding, werkgelegenheid en loopbaanbegeleiding, en het verzamelen van de informatie die door deze organisaties wordt verstrekt op één contactpunt waar mensen van alle leeftijden deze informatie in een gemakkelijk toegankelijk formaat kunnen vinden. Ze maken ook institutionele samenwerking tussen de sectoren onderwijs (verplicht, tweede fase voortgezet onderwijs en volwassenenonderwijs), beroepsopleiding en werkgelegenheid mogelijk om advies- en begeleidingsdiensten aan te bieden.

Naast dit veelgebruikte begeleidingscentrum wordt begeleiding en advies aangeboden in de Gemeenschappen onder de verantwoordelijkheid van de ministeries van Onderwijs van de Vlaamse en de Franstalige Gemeenschap.

Vlaamse Gemeenschap (BE-VL)

Het Vlaamse ministerie van Onderwijs en Vorming heeft de algemene verantwoordelijkheid voor begeleiding in de onderwijssector in BE-VL. Het *Decreet van de Vlaamse Regering van 27 april 2018 betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding* definieert de rollen en taken van alle spelers op het gebied van begeleiding. Scholen zijn de hoofdrolspelers en hebben een hoge mate van autonomie in het feitelijke ontwerp en de uitvoering van begeleiding voor lerenden in het basis- en voortgezet onderwijs.

⁽⁷¹⁾ Meer informatie in het Frans: *Me faire aider par un(e) Carrefour ou Cité des Métiers* [Hulp krijgen van een Carrefour of Cité des métiers].

⁽⁷²⁾ Meer informatie in het Frans: Le Forem. *Carrefour et Cité des métiers* [Carrefour en Cité des métiers].

Elke school is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van zijn eigen beleid inzake de begeleiding van leerlingen en draagt de eindverantwoordelijkheid op dit gebied. Dit beleid is gericht op vier gebieden van counseling:

- (a) loopbaan in het onderwijs (vragen over studiekeuze, studierichtingen, getuigschriften en diploma's enz.);
- (b) leren en studeren (problemen met lezen, schrijven, rekenen, leren enz.);
- (c) psychologisch en sociaal functioneren (gevoelens van depressie, stress, faalangst, pesten, transgressief gedrag, moeilijke thuissituaties enz.);
- (d) preventieve gezondheidszorg (gezondheidsproblemen, vaccinaties, groeistoornissen, medicijngebruik, obesitas enz.).

Elke Nederlandstalige school in Vlaanderen en Brussel stelt een leerlingbegeleider aan en werkt samen met een *centrum voor leerlingenbegeleiding*, CLB. Het CLB biedt begeleidingsdiensten aan leerlingen in het verplichte onderwijs, in het reguliere en in het bijzonder onderwijs, alsook aan lerenden die een duaal programma volgen dat in Syntra-centra wordt aangeboden. De begeleiding wordt niet alleen aan lerenden gegeven, maar ook aan hun ouders, leerkrachten en andere beroepsbeoefenaren op school. Het CLB werkt samen met de VDAB, gezondheidsorganisaties, sociale diensten (bijvoorbeeld jeugdrecht) en diverse andere gespecialiseerde diensten.

Voor studenten in het hoger onderwijs zijn de relevante Vlaamse instellingen verantwoordelijk voor het geven van begeleiding en oriëntatie. Er bestaan verschillende begeleidingsmethoden en -praktijken en leerlingen kunnen zowel onderwijsbegeleiding (de juiste opleiding vinden) als loopbaanbegeleiding (de juiste baan vinden) krijgen. Deze dienst wordt ook geboden aan studenten met specifieke behoeften, zoals leerstoornissen of een lichamelijke beperking.

Werkzoekenden krijgen ondersteuning van de Vlaamse openbare dienst voor arbeidsvoorziening VDAB in hun zoektocht naar een geschikte baan en krijgen aanbiedingen in de vorm van arbeidsbemiddeling, opleiding, loopbaanbegeleiding en outplacement. *Actiris* biedt vergelijkbare diensten aan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en verstrekt kwalitatieve begeleiding aan werklozen. De VDAB neemt maatregelen om relevante begeleiding te bieden aan specifieke doelgroepen, zoals werkzoekenden die ouder zijn (ouder dan 55 jaar), een migrantenachtergrond hebben, laaggeschoold zijn (zonder diploma voortgezet onderwijs) of voor lerenden met speciale behoeften.

Lerenden met speciale behoeften en met lichamelijke en/of mentale gezondheidsproblemen, die beperkingen ondervinden bij het vinden en behouden van passend werk, krijgen begeleiding en advies van het *Gespecialiseerd Team*

Bemiddeling, GTB en van de gespecialiseerde opleidings-, begeleidings- en bemiddelingsdiensten, GOB.

Buitenlandse lerenden die recent in België zijn aangekomen, krijgen onderwijs- en loopbaanbegeleiding en -advies van het [Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering](#) (Cedefop, 2020a).

In 2021 is in het kader van het Partnerschap Levenslang Leren (punt 2.2.4) het actieplan levenslang leren *Koers zetten naar een lerend Vlaanderen* opgesteld, met maatregelen om het aanbod van begeleiding en advies te verbeteren. Deze maatregelen omvatten initiatieven zoals aandacht voor inclusief leren, het ontwikkelen van digitale hulpmiddelen en gateways, het introduceren van coachinghulpmiddelen voor leerorganisaties en het bieden van meer en betere loopbaanbegeleiding via stimuleringsmaatregelen en onderwijs- en opleidingspartners. Het doel is ervoor te zorgen dat personen, groepen en organisaties betere toegang hebben tot leermogelijkheden en de nodige ondersteuning en advies krijgen voor een leven lang leren.

Franstalige gedeelte van België (BE-FR)

De Franse Gemeenschap heeft de algemene verantwoordelijkheid voor begeleiding in de onderwijssector in BE-FR. Zij draagt de verantwoordelijkheid voor het ontwerp en de uitvoering, met een grote mate van autonomie, over aan de organiserende autoriteiten van de scholen zelf. In het kleuter-, basis- en voortgezet onderwijs, en gedeeltelijk ook in het hoger onderwijs, zijn de onderwijsverstrekkers verantwoordelijk voor de begeleiding van leerlingen. Psychomedisch-sociale centra (centres psycho-médico-sociaux, [CPMS](#)) bieden gratis begeleiding aan leerlingen en hun ouders, vanaf de kleuterschool tot het einde van het voortgezet onderwijs. Dit zijn onafhankelijke ondersteunende diensten die verbonden zijn aan scholen en worden gereguleerd door het ministerie van Onderwijs. De centra bestaan uit multidisciplinaire teams, die zijn samengesteld uit psychologen, maatschappelijk werkers en verpleegkundigen, die als team samenwerken. Er zijn verschillende andere centra die jongeren begeleiden in Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zoals de jongereninfocentra, informatie- en documentatiecentra, actiediensten in open milieu (AMO) en informatie- en begeleidingsdiensten van universiteiten en hogescholen.

Het pact voor uitmuntendheid in het onderwijs (*Pacte pour un enseignement d'excellence*), dat in 2015 van start ging, heeft als doel het onderwijsstelsel te hervormen door het efficiënter en gelijkwaardiger te maken. Het omvat ook de verbetering van begeleidingsdiensten op scholen en benadrukt de noodzaak

van samenwerking tussen alle belanghebbenden (verplicht onderwijs, hoger onderwijs, regionale begeleidingsdiensten). In september 2023 werd het platform *Mon orientation* opgezet, dat begeleiding biedt aan lerenden in het voortgezet, hoger en volwassenenonderwijs. Financiële steun werd verstrekt aan instellingen voor hoger onderwijs om hen te helpen bij de ontwikkeling van een begeleidingsinstrument voor jongeren die zich willen inschrijven voor hoger onderwijs om de professionalisering te ondersteunen van degenen die betrokken zijn bij begeleiding, zoals leerkrachten. Een voorbeeld is het *Ada-instrument*, een online begeleidingsinstrument dat gericht is op lerenden in het voortgezet onderwijs bovenbouw (ouder dan 16 jaar) en studenten hoger onderwijs. Het is bedoeld om de gebieden en subgebieden van beroepsactiviteiten te identificeren waarin zij geïnteresseerd zijn om vervolgens de hogeronderwijsprogramma's te vinden die verband houden met deze beroepen.

De ministeries van Werkgelegenheid en Opleiding (één voor het Waalse Gewest en één voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) zijn verantwoordelijk voor loopbaanbegeleiding. De Regering van Wallonië, de Federatie Wallonië-Brussel (Franse Gemeenschap) en COCOF hebben in december 2020 een memorandum goedgekeurd; hierin worden de uitvoeringsmodaliteiten van het levenslange begeleidingssysteem uiteengezet, op basis van strategische aanbevelingen die door een groep deskundigen zijn geformuleerd. De doelstellingen die de vier regeringen nastreven met betrekking tot levenslange begeleiding zijn voornamelijk het verbeteren van de zichtbaarheid van de begeleiding bij de burgers en het verzekeren van een begeleidingsdienst met een gemeenschappelijke basis voor het hele Belgische Franstalige grondgebied. Sommige maatregelen in dit verband zijn al van kracht, zoals het bovengenoemde *Cité des métiers* of de coördinatiepools (*Bassin enseignement/formation/emploi* (EFE)), die tot doel hebben de synergieën tussen onderwijs, beroepsonderwijs, werkgelegenheid en de sociale partners te versterken en bij te dragen aan de versterking van de synergieën tussen begeleidingsactoren. Brussel en Wallonië beschikken over tien van dergelijke pools. Het Waalse Gewest, de Franse Gemeenschap en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben een samenwerkingsprogramma (*orientation tout au long de la vie*, OTLAV) opgezet met het oog op de ontwikkeling van levenslange loopbaanbegeleiding ⁽⁷³⁾.

⁽⁷³⁾ Meer informatie: Cedefop, 2021a.

Duitstalige Gemeenschap (BE-DE)

Begeleiding in BE-DE wordt verstrekt door ADG, die samenwerkt met verschillende belanghebbenden. Veel begeleidings- en adviesactiviteiten zijn gericht op het programma voor leerlingplaatsen.

Elk jaar wordt een eendaags evenement georganiseerd om het programma voor leerlingplaatsen te promoten bij leerlingen en hun ouders, met specifieke aandacht voor het vakgebied waar een tekort is aan leerlingen (bijvoorbeeld chemie in 2019). Daarnaast vindt sinds 2018 ook elk jaar een beurs voor leerlingberoepen plaats, waar bedrijven die op zoek zijn naar leerlingen zich voorstellen aan jongeren die geïnteresseerd zijn in een leerlingplaats (Cedefop & ReferNet, 2023m).

ADG en IAWM werken nauw samen om werkzoekenden om te vormen tot leerlingen door middel van regelmatige uitwisseling van informatie over leerlingplaatsen. ADG-adviseurs hebben toegang tot wekelijks bijgewerkte informatie over beschikbare leerlingplaatsen, waardoor werkzoekenden gerichter kunnen worden begeleid om toegang te krijgen tot dit opleidingsprogramma (Cedefop & ReferNet, 2023n).

ZAWM heeft het project *Berufliche Integration durch Begleitung in der dualen Ausbildung* (BIDA) (2016-2020) opgezet, dat nu regelmatig loopt en begeleiding en advies biedt aan leerlingen die het risico lopen de opleiding voortijdig te verlaten, of dat al hebben gedaan, met als doel hen terug te laten keren in het duale systeem van beroepsonderwijs en -opleiding. Afhankelijk van de behoeften van het individu omvatten de ondersteunende maatregelen (Cedefop & ReferNet, 2023o):

- (a) analyse van sterke punten, interesses en motivatie;
- (b) coaching in een nieuwe loopbaan of een nieuw onderwijstraject;
- (c) opstelling van een individueel ondersteunings- en begeleidingsplan.

4.4. Uitdagingen en ontwikkelingsmogelijkheden

Ondanks de verschillende sociaaleconomische en onderwijskundige contexten in België staan de stelsels voor beroepsonderwijs- en -opleiding voor veel vergelijkbare uitdagingen. In het nationale uitvoeringsplan van de Franse (Belgische Franstalige Gemeenschap, 2022) en de Vlaamse Gemeenschap (Belgische Vlaamse regering, 2022) is de versterking van het duale leerstelsel een van de prioriteiten.

4.4.1. Het naast elkaar bestaan van drie officiële talen

Het naast elkaar bestaan van drie officiële talen blijft in alle gewesten een belangrijke uitdaging en heeft ook gevolgen voor de interregionale mobiliteit. Kennis van de instructietaal is een belangrijk aspect binnen beroepsonderwijs- en -opleiding, met name voor een betere integratie van nieuwkomers. Om aan deze behoefte te voldoen, krijgen werkzoekenden in Brussel bijvoorbeeld taalcheques aangeboden om hun taalvaardigheden en hun kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren. In Wallonië biedt *Le Forem* financiële steun voor het leren van Duits, Engels en Nederlands. Geïnteresseerde kandidaten kunnen zich aanmelden bij *Le Forem* om een jaar of een semester in het buitenland door te brengen tijdens het schooljaar dat volgt op hun diploma voortgezet onderwijs bovenbouw. Werkzoekenden kunnen een taal (DE, EN, NL) leren door middel van intensieve modules of immersie (onderdompeling), of zelfs via afstandsleren.

4.4.2. Tekorten op de arbeidsmarkt en discrepanties tussen vraag en aanbod van vaardigheden aanpakken

De tekorten op de arbeidsmarkt en discrepanties tussen vraag en aanbod van vaardigheden zijn toegenomen; eind 2022 bedroeg de vacaturegraad 4,5 %, een van de hoogste in de EU. Er is een toenemend tekort aan arbeidskrachten in laag- en hooggekwalficeerde beroepen, met de grootste tekorten in de gezondheidszorg, ICT, professionele, technische en wetenschappelijke banen en horeca. Bovendien leidt het gebrek aan relevante vaardigheden voor de groene transitie tot knelpunten bij de transitie van de economie. In 2022 werden tekorten aan arbeidskrachten gemeld voor 103 beroepen die specifieke groene vaardigheden of kennis vereisen, zoals voor bouwkundig ingenieurs (Europese Commissie, 2023a).

In reactie op de digitale transitie heeft Vlaanderen in 2021 de [STEM-agenda 2030](#) (SERV, 2021) vastgesteld om meer lerenden aan te trekken om onderwijs en opleiding te kiezen op het gebied van wetenschap, technologie, engineering en wiskunde. In 2022 werd [de routekaart voor groene vaardigheden Vlaanderen](#) ontwikkeld, met een verslag over de behoeften aan groene vaardigheden en banen in BE-VL.

Het Waalse Gewest heeft in 2018 een overeenkomst met bedrijfssectoren ondertekend. Hierin worden drie krachtige, door *Le Forem* uitgevoerde maatregelen beschreven:

- (a) de [coup de poing pénuries](#) (stimulans tegen het tekort aan arbeidskrachten), om snel en specifiek te reageren op de bijzonder ernstige tekorten waarmee kleine en grote bedrijven te maken hebben (afdeling 4.2);

- (b) een geoptimaliseerd “plan formation-insertion” (opleidings- en integratietraject), dat beter tegemoetkomt aan de werkelijke behoeften van bedrijven en gebaseerd is op eenvoudigere administratieve procedures;
- (c) de invoering van een financiële stimulans voor lerenden die een opleiding voor een knelpuntberoep volgen (afdeling 4.1) (Cedefop & ReferNet, 2023p).

De bestrijding van tekorten op de arbeidsmarkt en discrepanties tussen vraag en aanbod van vaardigheden moet echter nog worden versterkt. Er moet een relevant activeringsbeleid worden gevoerd, met name op het gebied van integratie van kansarme groepen in het onderwijs en de arbeidsmarkt, de bevordering van interregionale mobiliteit, de vergroting van de relevantie en de deelname aan een leven lang leren en de versterking van het beroep van leerkracht (Europese Commissie, 2023c).

4.4.3. Versterking van relevantie en participatie aan een leven lang leren

Een leven lang leren is een uitdaging in België, omdat de participatiegraad van volwassenen in onderwijs en opleiding relatief laag is. Om discrepanties tussen vraag en aanbod van vaardigheden aan te pakken en aan de veranderende behoeften van de arbeidsmarkt te voldoen, is het belangrijk de deelname van volwassenen aan om- en bijscholingsprogramma's te vergroten. In 2021 lag de participatiegraad van volwassenen in de leeftijdsgroep 25-64 jaar met 10,2 % iets onder het EU-gemiddelde. Laaggeschoolden, die het meest gebaat kunnen zijn bij een leven lang leren, waren echter ondervertegenwoordigd met 4 %. Bovendien heeft volgens de arbeidskrachtenenquête van de EU in 2022 slechts 21,5 % van de personen in de leeftijd van 25 tot en met 64 jaar deelgenomen aan onderwijs en opleiding. De Europese Unie heeft een streefdoel gesteld van 60 % deelname in 2030.

De gewesten en Gemeenschappen hebben responsplannen opgesteld om het volwassenenonderwijs verder te versterken. Het [herstelplan voor Vlaanderen](#) (afdeling 1.4) wil een leven lang leren versterken en het actieplan [Koers zetten naar een lerend Vlaanderen](#) (vastgesteld eind 2021), wil Vlaanderen omvormen tot een lerende samenleving door in te zetten op synergie en samenwerking op het vlak van een leven lang leren (Vlaanderen, 2021). Sinds 2023 is in Vlaanderen ook een [individueel opleidingstegoed](#) beschikbaar om een leven lang leren te stimuleren. Het [herstelplan voor Wallonië](#) (afdeling 1.4) heeft tot doel het landschap van een leven lang leren te reorganiseren en te vereenvoudigen en te investeren in het verbeteren van de opleidingsinfrastructuur. In mei 2022 werd het charter voor levenslange begeleiding, dat de overkoepelende

samenwerkingsbeginselen definieert, ondertekend door verschillende actoren die betrokken zijn bij een leven lang leren in Wallonië en Brussel. Met de [Go4Brussels-strategie 2030](#) werken de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en de sociale partners samen om de kwaliteit en arbeidsmarktrelevantie van de mogelijkheden op het gebied van een leven lang leren te verbeteren. In Vlaanderen hebben alle aanbieders toegang tot financiële stimulansen voor het aanbieden van opleidingen in sectoren met knelpuntberoepen (Europese Commissie, 2022b). Bijzondere aandacht wordt besteed aan kwetsbare groepen, zoals laagopgeleide en oudere werknemers, die over het algemeen veel minder deelnemen aan een leven lang leren.

De relevantie van het aanbod van opleiding voor volwassenen is cruciaal. Het [Belgische herstel- en veerkrachtplan](#) evenals de regionale [ESF+-programma's](#) zijn gericht op volwasseneneducatie, met bijzondere aandacht voor vaardigheden die nodig zijn voor de digitale en de groene transitie en de integratie van kansarme groepen (Europese Commissie, 2023a).

4.4.4. Duaal leren aantrekkelijker maken om jeugdwerkloosheid te bestrijden

België heeft een relatief laag aantal lerenden in het voortgezet onderwijs bovenbouw die duaal leren. In BE-DE heeft duaal leren een lange traditie en is in trek (Cedefop & Bruxelles Formation, 2022), maar in de andere gewesten heerst nog steeds een negatieve perceptie onder lerenden en hun ouders.

In vergelijking met het EU-gemiddelde ligt het aandeel van de bevolking met een negatieve perceptie van voortgezet beroepsonderwijs veel hoger: 42,5 % tegenover 23,5 %. Het blijft een uitdaging om beroepsonderwijs en -opleiding aantrekkelijker te maken. Hiervoor is innovatie nodig om in te spelen op de veranderende vaardigheidsbehoeften van de arbeidsmarkt. In dit verband wordt de groene en de digitale transitie van de economie en de industrie steeds belangrijker en moet er rekening mee worden gehouden door de trajecten voor beroepsonderwijs en -opleiding te vernieuwen en voortdurend te herzien. Er is nog steeds behoefte aan verbetering, zoals ook blijkt uit de gegevens van openbare diensten voor arbeidsvoorziening in BE-FR, waaruit blijkt dat slechts drie van de tien populairste programma's voor voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding bovenbouw lerenden voorbereiden op beroepen die te kampen hebben met een tekort aan arbeidskrachten (Europese Commissie, 2022c). De gewesten en Gemeenschappen hebben al enkele maatregelen genomen om van duaal leren een aantrekkelijke en succesvolle keuze te maken voor lerenden.

Een belangrijk onderdeel van het [herstelplan voor Wallonië](#) (2021) is gericht op de hervorming van het duale leerstelsel en op de omvorming ervan tot een uitmuntend en aantrekkelijk leertraject. In april 2022 heeft IFAPME een aantal maatregelen genomen om de samenwerking met bedrijven die leerlingplaatsen aanbieden, te versterken.

In de Franse Gemeenschap wordt het kwalificerend onderwijs traject (*parcours d'enseignement qualifiant*, PEQ), een modulair systeem voor lerenden in het 10e tot 12e jaar, geleidelijk ingevoerd in het voortgezet onderwijs bovenbouw sinds het schooljaar 2022/2023, met volledige uitrol voorzien tot 2026 (Cedefop & ReferNet, 2023b) ⁽⁷⁴⁾. Sinds 2022 wordt duaal leren ook aangeboden in het volwassenenonderwijs (Cedefop & ReferNet, 2023q).

In BE-VL wordt momenteel een aangepast duaal leerstelsel ingevoerd, dat tegen het schooljaar 2025/2026 voltooid moet zijn (punt 2.2.1.3). Het is in april 2022 goedgekeurd door het [decreet betreffende duaal leren en de aanloopfase](#). Het vervangt het huidige systeem van leren en werken, dat veel uitdagingen kent en vaak een negatieve keuze is voor leerlingen die schoolmoe zijn. Het decreet voorziet in verschillende wijzigingen voor het duale leerstelsel, zoals een nieuwe structuur van het voortgezet onderwijs (Cedefop & ReferNet, 2023g) ⁽⁷⁵⁾. Hierdoor kunnen lerenden in het voortgezet onderwijs van 15 jaar en ouder hun studie combineren met een opleiding bij een bedrijf, wat heeft geleid tot een toename van het aantal leerlingen in het beroepsonderwijs (Europese Commissie, 2022c). Het vervangt het huidige systeem van leren en werken (deeltijds beroepsonderwijs, enz.), dat met veel uitdagingen kampt en vaak een negatieve keuze is voor leerlingen die schoolmoe zijn (maar niet altijd leermoe). Veel van de lerenden die voor deze optie kiezen, bevinden zich in kwetsbare situaties, waardoor ze een aanpak op maat nodig hebben en er niet altijd in slagen om leren en werken te combineren (Cedefop, 2021; Europese Commissie, 2022b).

4.4.5. Digitale transformatie

De coronacrisis heeft de behoefte aan digitale transformatie op het gebied van opleidingen en arbeidsmarkten onderstreept. Door een gebrek aan apparatuur en adequate competenties op het gebied van afstandsonderwijs bij leerkrachten en leerlingen ging het aanbieden van zulk onderwijs gepaard met enkele problemen. De Gemeenschappen hebben verschillende maatregelen ingevoerd om deze uitdagingen aan te pakken en in het algemeen op de digitale transitie in te spelen.

⁽⁷⁴⁾ Fédération Wallonie-Bruxelles. [Qu'est-ce le PEQ? \(Wat houdt PEQ in?\)](#)

⁽⁷⁵⁾ Meer informatie: Vlaanderen. [Van leren en werken naar duaal leren](#).

Het [Belgische nationale herstel- en veerkrachtplan](#) is gericht op digitale infrastructuur en apparatuur, digitaal onderwijs en vaardigheden op alle onderwijsniveaus, inclusief beroepsonderwijs en -opleiding (Europese Commissie, 2023a). In BE-DE werden laptops aan leerkrachten en lerenden van het voortgezet onderwijs verstrekt via een leaseconcept, dat onderhoud, service en garantie omvatte (Cedefop & ReferNet, 2023r). In BE-FR ontwikkelden relevante aanbieders nieuwe cursussen om leerkrachten te helpen zich aan te passen aan het online lesgeven. Ook werd ondersteuning geboden door het ter beschikking stellen van de leerplatforms *Ma Classe*, *Diffusion* en *Happi*, alsook door middel van een reeks webinars, pedagogische handleidingen en het onderwijsplatform *e-classe* voor leerkrachten. In Vlaanderen werden leerkrachten ondersteund via [KlasCement](#), een portaal met lesmateriaal en leermiddelen. Pedagogische begeleidingsdiensten ondersteunden onderwijsinstellingen ook door hen te helpen nieuwe technieken toe te passen en de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen. De Vlaamse overheid ontwikkelde met [Digisprong](#) een totaalplan om alle aspecten van digitalisering in het onderwijs aan te pakken, waaronder digitale infrastructuur, specifieke scholing van leerkrachten (Cedefop & ReferNet, 2023s). In 2022 heeft de Vlaamse Regering een decreet vastgesteld tot regeling van structureel afstandsonderwijs in het voortgezet onderwijs. Deze veranderingen zullen naar verwachting op lange termijn gevolgen hebben voor de onderwijsmethoden. Vanuit een breder perspectief beogen initiatieven zoals [GO4Brussels 2030](#) en [Digital Wallonia](#) (Cedefop & ReferNet, 2023t) te bouwen aan de toekomst van werk.

Afkortingen

Actiris	Brusselse openbare dienst voor arbeidsvoorziening
ADG	<i>Arbeitsamt der Deutschsprachigen Gemeinschaft</i> (openbare dienst voor arbeidsvoorziening van de Duitstalige Gemeenschap)
AEQES	<i>Agence pour l'Evaluation de la Qualité de l'Enseignement Supérieur</i> (agentschap voor de evaluatie van de kwaliteit van het hoger onderwijs)
AESS	<i>agrégation de l'enseignement secondaire supérieur</i> (aggregatie voor lesgeven in het voortgezet onderwijs bovenbouw)
AGODI	Agentschap voor Onderwijsdiensten
AHOVOKS	Agentschap voor hoger onderwijs, volwassenenonderwijs, kwalificaties & studietoelagen
AKE	arbeidskrachtenenquête
AMEF	<i>Veille, Analyse et Prospective du Marché de l'Emploi</i> (Arbeidsmarktmonitoring, -analyse en -prognoses)
bbp	bruto binnenlands product
BE-DE	stelsel voor beroepsonderwijs en -opleiding van de Duitstalige Gemeenschap
BE-FR	stelsel voor beroepsonderwijs en -opleiding van het Franstalige gedeelte van België
BE-VL	stelsel voor beroepsonderwijs en -opleiding van de Vlaamse Gemeenschap
BIDA	<i>Berufliche Integration durch Begleitung in der dualen Ausbildung</i> (beroepsintegratie door ondersteuning bij duale opleiding)
CABE	centrum voor basisonderwijs voor volwassenen
CAE	centrum voor volwasseneneducatie
CAP	<i>certificat d'aptitude pédagogique</i> (onderwijsbevoegdheidscertificaat)
CDO	centrum voor deeltijds beroepsonderwijs
CEFA	<i>centre d'enseignement et formation en alternance</i> (centrum voor alternerend onderwijs en opleiding)

CESS	<i>certificat d'enseignement secondaire supérieur</i> (diploma van voortgezet onderwijs bovenbouw)
CFC	<i>cadre francophone des certifications pour l'éducation et la formation tout au long de la vie</i> (Franstalig kader voor een leven lang leren)
CLB	centra voor leerlingenbegeleiding
COCOF	<i>Commission Communautaire Française</i> (Franse Gemeenschapscommissie)
CPD	voortgezette professionele ontwikkeling
CPMS	<i>centres psycho-médico-sociaux</i> (psychomedisch-sociale centra)
CVDC	<i>Consortium de Validation des Compétences</i> (consortium voor validering van vaardigheden)
CVO	centra voor volwassenenonderwijs
DBSO	deeltijds beroepssecundair onderwijs
DESI	index van de digitale economie en samenleving
DSLO's	domeinspecifieke leerresultaten
ECTS	Europees systeem voor het overdragen en verzamelen van studiepunten
EFP	<i>Espace Formation des Petites et Moyennes Entreprises</i> (opleidingscentrum in Brussel voor kmo's)
EFRO	Europees Fonds voor regionale ontwikkeling
EKK	Europees kwalificatiekader
EPS	Onderwijs/volwasseneneducatie voor sociale promotie
ESF	Europees Sociaal Fonds
EU	Europese Unie
EU-AKE	EU-arbeidskrachtenenquête
EUR	euro
EVC	erkennen van verworven competenties
FPB	Federaal Planbureau

GOB	gespecialiseerde opleidings-, begeleidings- en bemiddelingsdiensten
GTB	Gespecialiseerd Team Bemiddeling
HSLDA	<i>Home School Legal Defence Association</i> (vereniging voor juridische vertegenwoordiging op het gebied van thuisonderwijs)
IAWM	<i>Institut für Aus- und Weiterbildung im Mittelstand und in kleinen und mittleren Unternehmen</i> (instituut voor beroepsopleiding en onderwijs in kleine en middelgrote bedrijven)
IBA-OIE	<i>Interregionale Arbeitsmarkt Beobachtungsstelle – Observatoire interrégional du marché de l'emploi</i> (interregionale waarnemingspost voor tewerkstelling)
IBSA	<i>Institut Bruxellois de Statistique et d'Analyse</i> (Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse)
ICT	informatie- en communicatietechnologie
IFAPME	<i>Institut wallon de formation en alternance et des indépendants et des petites et moyennes entreprises</i> (instituut voor leerlingwezen en ondernemerschapsopleiding in kleine en middelgrote ondernemingen in Wallonië)
IFPC	<i>Institut Interréseaux de la Formation Professionnelle Continue</i> (Instituut voor bij- en nascholing)
ISCED	<i>International Standard Classification of Education</i> (internationale standaardclassificatie van het onderwijs)
IVET	initieel beroepsonderwijs en beroepsopleiding
IWEPS	<i>Institut wallon de l'Évaluation, de la Prospective et de la Statistique</i> (Waals instituut voor evaluatie, vooruitzicht en statistiek)
Kmo's	kleine en middelgrote ondernemingen
Le Forem	<i>Office wallon de la Formation professionnelle et de l'Emploi</i> (Waalse dienst voor beroepsopleiding en plaatsing)
NKK	nationaal kwalificatiekader
NRP	nationaal referentiepunt
NRPP	<i>national recovery and resilience plan</i> (nationaal herstel- en veerkrachtplan)

NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OEC	<i>Observatory of Economic Complexity</i> (waarnemingspost voor economische complexiteit)
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
ONEM	<i>Office national de l'emploi</i> (nationaal arbeidsbureau)
ONSS	<i>Office national de Sécurité sociale</i> (Rijksdienst voor Sociale Zekerheid)
OSS	<i>one-stop shop</i> (éénloketsysteem)
OTLAV	<i>orientation tout au long de la vie</i> (levenslange begeleiding)
PEQ	<i>parcours d'enseignement qualifiant</i> (kwalificerend onderwijstraject)
PMS-centrum	psychomedisch-sociaal centrum
QDG	<i>Qualifikationsrahmen der Deutschsprachigen Gemeinschaft</i> (nationaal kwalificatiekader van de Duitstalige Gemeenschap)
RRF	<i>Recovery and Resilience Facility</i> (herstel- en veerkrachtfaciliteit)
SEN	<i>special educational needs</i> (speciale onderwijsbehoeften)
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SFMQ	<i>Service Francophone des Métiers et des Qualifications</i> (Franstalige dienst voor beroepen en kwalificaties)
SFPME	<i>Service de la Formation des Petites et Moyennes Entreprises</i> (opleidingsdienst voor kleine en middelgrote ondernemingen)
Statbel	Belgische statistiekbureau
STEM	wetenschap, technologie, engineering en wiskunde
SYNTRA	Vlaams agentschap voor ondernemersopleidingen
VAE	<i>valorisation des acquis de l'expérience</i> (valorisatie van ervaring)
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

VDC	<i>validation des compétences</i> (validering van competenties)
VESOC	Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité
VET	<i>vocational education and training</i> (beroepsonderwijs en -opleiding)
VKS	Vlaamse kwalificatiestructuur
VLAIO	Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VLOR	Vlaamse Onderwijsraad
VOCVO	Vlaams ondersteuningscentrum voor volwassenenonderwijs
WBL	<i>work-based learning</i> (werkplekleren)
ZAWM	<i>Zentrum für Aus- und Weiterbildung des Mittelstand</i> (centrum voor onderwijs en opleiding van kleine en middelgrote ondernemingen)

Referenties

[URL's geraadpleegd op 18 januari 2024]

- Allinckx, I., Karno, A., & Monico, D. (2019). *Vocational education and training in Europe – Belgium* [Beroepsonderwijs en -opleiding in Europa – België], in het kader van de verslagen van Cedefop (ReferNet) over beroepsonderwijs en -opleiding in Europa in 2018.
- Antonie, M. (nog te verschijnen). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2023 update: Belgium – French-speaking Community* [Europese inventarisatie betreffende de validering niet-formeel en informeel leren, update 2023: Franstalige gedeelte van België].
- Vlaamse Regering van België (2022). *National Implementation plan on VET: Belgium Flanders* [Nationaal uitvoeringsplan voor beroepsonderwijs en -opleiding: België (Vlaanderen)].
- Franstalige Gemeenschap van België (2022). *National Implementation plan on VET: Belgium French speaking part* [Nationaal uitvoeringsplan voor beroepsonderwijs en -opleiding (Franstalige België)].
- Cedefop (2020a). *Inventory of lifelong guidance systems and practices – Belgium (FL)* [Inventarisatie van systemen en praktijken voor levenslange begeleiding – België (VL)]. CareersNet, nationale gegevens.
- Cedefop (2021a). *Inventory of lifelong guidance systems and practices – Belgium (FR)* [Inventarisatie van systemen en praktijken voor levenslange begeleiding – België (FR)]. CareersNet, nationale gegevens.
- Cedefop (2021b). *Beroepsonderwijs en -opleiding in België. In: Cedefop (2021). Spotlight on VET – 2020 compilation: vocational education and training systems in Europe* [Beroepsonderwijs en -opleiding in de kijker – compilatie 2020: systemen voor beroepsonderwijs en -opleiding in Europa]. Bureau voor publicaties van de Europese Unie, blz. 10-17.
- Cedefop (2022). *Skills anticipation in Belgium* [Anticipatie op vaardigheden in België] (update 2022).
- Cedefop (2023a). *European Inventory of National Qualifications Frameworks 2022 – Belgium, Flemish-speaking Community* [Europese inventaris van nationale kwalificatiekaders 2022 – België, Vlaamse Gemeenschap].
- Cedefop (2023b). *European Inventory of National Qualifications Frameworks 2022 – Belgium, French-speaking Community* [Europese inventaris van nationale kwalificatiekaders 2022 – België, Franstalige Gemeenschap].

- Cedefop (2023c). *European inventory of National Qualifications Frameworks 2022 – Belgium, German-speaking Community* [Europese inventaris van nationale kwalificatiekaders 2022 – België, Duitstalige Gemeenschap].
- Cedefop & Bruxelles Formation (2022). *Vocational education and training in Europe – Belgium: system description* [uit Cedefop; ReferNet. Database over beroepsonderwijs en -opleiding in Europa]. [Beroepsonderwijs en -opleiding in Europa – België: beschrijving van het stelsel]
- Cedefop, & Bruxelles Formation (nog te verschijnen). *Vocational education and training in Europe – Belgium: system description* [uit Cedefop; ReferNet. Database over beroepsonderwijs en -opleiding in Europa].
- Cedefop, & ReferNet (2023a). *Walloon recovery plan: Belgium-FR* [Herstelplan voor Wallonië: België-FR]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023b). *Learning becomes modular: vocational education pathway (PEQ): B-FR* [Leren wordt modulair: traject voor beroepsonderwijs (PEQ): B-FR]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023c). *Reforming initial teacher education programmes: BE-FR* [Het hervormen van initiële lerarenopleidingen: BE-FR]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023d). *Financial incentives for apprentices: Belgium-DE* [Financiële stimulansen voor leerlingen: België-DE]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023e). *Extending double certification of apprentices in BEDE and Germany: Belgium-DE* [Uitbreiding van dubbele certificering van leerlingen in BE-DE en Duitsland: België-DE]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023f). *Introducing work-based learning in higher and adult education: Belgium-FL* [Het invoeren van werkplekleren in hoger en volwassenenonderwijs: België-VL]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023g). *Improving dual learning system in secondary education: Belgium-FL* [Het verbeteren van het duaal leerstelsel in het voortgezet onderwijs: België-VL]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023h). *Reforming initial teacher education programmes: BE-FL* [Het hervormen van initiële lerarenopleidingen: BE-VL]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].

- Cedefop, & ReferNet (2023i). *Quality assurance for non-formal VET: Belgium-FL* [Kwaliteitstoezicht voor niet-formeel beroepsonderwijs en -opleiding: België-VL]. Tijdslijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023j). *Validation arrangements: Belgium-DE* [Kwaliteitstoezicht voor niet-formeel beroepsonderwijs en -opleiding: België-VL]. Tijdslijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023k). *Precariousness plan – incentives for vocational learners in Brussels: BE-FR* [Actieplan onzekerheid – stimulansen voor lerenden in beroepsonderwijs in Brussel: BE-FR]. Tijdslijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023l). *Legislation for higher dual education: Belgium-FR* [Wetgeving voor hoger duaal onderwijs: België-FR]. Tijdslijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023m). *Attracting learners to apprenticeship: Belgium-DE* [Het aantrekken van lerenden tot het leerlingwezen: België-DE]. Tijdslijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023n). *Tailored support for jobseekers in finding apprenticeships: Belgium-DE* [Op maat gesneden steun voor werkzoekenden bij het vinden van leerlingplaatsen: België-DE]. Tijdslijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023o). *Supporting learners in accessing and completing apprenticeship (BIDA projects): Belgium-DE* [Het ondersteunen van lerenden bij de toegang tot en het voltooien van leertijd: België-DE]. Tijdslijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023p). *Addressing skill shortages in Walloon companies: Belgium-FR* [Het aanpakken van het tekort aan vaardigheden bij Waalse bedrijven: België-FR]. Tijdslijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023q). *Decree for secondary vocational programmes in adult education: Belgium-FR* [Decreet betreffende voortgezet beroepsonderwijs in volwasseneneducatie: België-FR]. Tijdslijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023r). *Digital infrastructure for teachers and secondary learners: Belgium-DE* [Digitale infrastructuur voor leerkrachten en lerenden in het voortgezet onderwijs: België-DE]. Tijdslijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].

- Cedefop, & ReferNet (2023s). *Digital education action plan: Belgium-FL* [Actieplan voor digitaal onderwijs: België-VL]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023t). *Digital Wallonia: strategy for digital inclusion of citizens: Belgium-FL* [Digitaal Wallonië: strategie voor digitale inclusie van burgers: België-VL]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet (2023u). *Quality assurance: national reference point for VET: Belgium-FR* [Kwaliteitstoezicht: nationaal referentiepunt voor beroepsonderwijs en -opleiding: België-FR]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop en ReferNet (2023v). *Promoting language training for Walloon residents: Belgium-FR* [Het bevorderen van taalopleiding voor ingezetenen van het Waalse Gewest: België-FR]. Tijdlijn van beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding in Europa [online-instrument].
- Cedefop, & ReferNet Belgium (2018). *Belgium: Brussels opens Europe's biggest counselling and guidance centre 'Cité des métiers'* [Brussel opent Europa's grootste advies- en begeleidingscentrum "Cité des métiers"]. Nationaal nieuws over beroepsonderwijs en -opleiding.
- De Rick, K. (2019). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2018 update: Belgium – Flanders* [Europese inventaris betreffende de validatie van niet-formeel en informeel leren, update 2018: België – Vlaanderen].
- De Witte, K., & Iterbeke, K. (2022). *Het lerarentekort als katalysator voor onderwijshervormingen: Leuvense economische standpunten*, 2022/191.
- Europese Commissie (2021). *NextGenerationEU: Europese Commissie steunt Belgisch plan voor herstel en veerkracht van 5,9 miljard EUR*. Persmededelingen van 23 juni 2021.
- Europese Commissie (2022b). *Onderwijs- en opleidingsmonitor 2022: België*.
- Europese Commissie (2022a). *Index van de digitale economie en maatschappij (DESI) 2022: België*.
- Europese Commissie (2022c). *Commission staff working document: 2022 country report – Belgium (Werkdocument van de diensten van de Commissie: landverslag 2022 – België)*. COM(2022) 602 final – SWD(2022) 602 final.
- Europese Commissie (2023a). *Commission staff working document: 2023 country report – Belgium*. (Werkdocument van de diensten van de Commissie: landverslag 2023 – België). COM(2023) 601 final – SWD(2023) 600 final.
- Europese Commissie (2023b). *Onderwijs- en opleidingsmonitor 2023: België*.

- Europese Commissie (2023c). *Aanbeveling van de Raad over het nationale hervormingsprogramma 2023 van België en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2023 van België*. COM(2023) 601 final.
- Eurydice (2021). *Belgium – German Community: New Decree for school teachers: 13 december 2021*. [België – Duitstalige Gemeenschap: Nieuw decreet voor leerkrachten].
- Vlaams Departement Onderwijs en Vorming (2021). *Teachers' professional learning: country background report of the Flemish Community of Belgium for the OECD TPL study*.
- Kipps, D. (nog te verschijnen). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2023 update: country report Belgium Flanders* [Europese inventaris betreffende de validering van niet-formeel en informeel leren, update 2023: landverslag België – Vlaanderen].
- ReferNet Belgium, & Cedefop (2018). *Belgium: Brussels opens Europe's biggest counselling and guidance centre 'Cité des métiers'* [Brussel opent Europa's grootste advies- en begeleidingscentrum "Cité des métiers"]. Nationaal nieuws over beroepsonderwijs en -opleiding.
- ReferNet Belgium Coordination Team (2022). *Teachers and trainers in a changing world – Belgium: Building up competences for inclusive, green and digitalised vocational education and training (VET)* [Leerkrachten en opleiders in een veranderende wereld – België: Het opbouwen van competenties voor inclusief, groen en gedigitaliseerd beroepsonderwijs]. Reeks thematische perspectieven van Cedefop ReferNet.
- SERV (2021). *Advies – STEM-Agenda 2030*.
- Vlaanderen (2021). *Edusprong: een boost voor volwassenenonderwijs*.
- Vlaanderen. *STEM-AGENDA 2030: STEM-Competenties voor een toekomst-en missiegericht beleid*.

Andere informatiebronnen

[URL's geraadpleegd op 18 januari 2024]

Wetgeving

Europees Parlement en Raad van de Europese Unie (2005), *Richtlijn 2005/36/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 september 2005 betreffende de erkenning van beroepskwalificaties*, Publicatieblad van de Europese Unie, L 255 van 30.9.2005, blz. 22.

Vlaamse regering (2009), *Decreet betreffende de kwalificatiestructuur 30 april 2009*.

Vlaamse regering (2009), *Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs van 8 mei 2009*.

Vlaamse regering (2018), *Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de basiscompetenties van de leraren*.

Vlaamse regering (2018), *Decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding van 27 april 2018*.

Vlaamse regering (2019), *Decreet betreffende een geïntegreerd beleid voor de erkenning van verworven competenties*.

Vlaamse regering (2019), *Decreet betreffende het kwaliteitstoezicht voor beroepskwalificerende trajecten op basis van een gemeenschappelijk kwaliteitskader*.

Franse Gemeenschap (1993), *Arrêté du Gouvernement de la Communauté française fixant le répertoire des options de base dans l'enseignement secondaire* [decreet van de regering van de Franse Gemeenschap houdende vaststelling van het repertoire van basisopties in het voortgezet onderwijs].

Franse Gemeenschap (2003), *Arrêté du Gouvernement de la Communauté française fixant le répertoire des 7e années de perfectionnement et de spécialisation* [decreet van de regering van de Franse Gemeenschap houdende vaststelling van het repertoire van de zevende jaren van de gevorderde opleiding en specialisatie].

Regering van de Duitstalige Gemeenschap (2023), *Erlass der Regierung vom 15. Juni 2023 über die pädagogische Fortbildung des Instituts für Aus- und Weiterbildung im Mittelstand und in kleinen und mittleren Unternehmen für Betriebsleiter und Ausbilder* [decreet van de regering inzake de

pedagogische opleiding van het Instituut voor onderwijs en opleiding in kleine en middelgrote ondernemingen voor managers en opleiders].

Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap (1998), *Décret relatif aux missions confiées aux autorités organisatrices et au personnel des établissements scolaires et fixant les dispositions générales pédagogiques et organisationnelles des établissements scolaires ordinaires* [decreet betreffende de aan de organiserende autoriteiten en het personeel van de scholen toevertrouwde taken en houdende algemene pedagogische en organisatorische voorzieningen voor gewone scholen].

Parlement van de Franse Gemeenschap (2016), *Décret organisant l'enseignement supérieur en alternance* [decreet betreffende de organisatie van het hoger onderwijs op basis van werk-studie].

Parlement van de Franse Gemeenschap (2019a), *Décret définissant la formation initiale des enseignants* [decreet betreffende de initiële lerarenopleiding].

Parlement van de Franse Gemeenschap (2019b), *Décret définissant la formation initiale des enseignants*. [decreet tot vaststelling van de initiële lerarenopleiding].

Parlement van de Franse Gemeenschap (2022), *Décret relatif au parcours d'enseignement qualifiant*. [decreet over het traject voor in aanmerking komend onderwijs].

Websites en databases

Actiris.brussels. *Taalcheques Matching*.

Actiris.brussels. *Taalcheques Beroepsproject*.

ADGB. *Infoblatt für Arbeitssuchende: das Arbeitsplatzerprobungspraktikum* [Informatieblad voor werkzoekenden: de proefstage].

Autonome Hochschule Ostbelgien. *Externe Evaluation* [externe evaluatie].

Belgium.be. *Gereguleerde beroepen*.

België. *Lijst van gereguleerde beroepen*.

België. *Comparison of rights and obligations in programmes offered at CEFA and at EFP* [Vergelijking van rechten en plichten in programma's die worden aangeboden bij CEFA en EFP].

België. *Comparison of dual training offered by CEFA and EFP* [Vergelijking van duale opleidingen die door CEFA en EFP worden aangeboden].

België. *Legal status and resources on home schooling in Belgium* [wettelijke status en bronnen over thuisonderwijs in België].

- Cedefop. *European database on apprenticeship schemes* [Europese database inzake Europese leerlingstelsels].
- Cedefop. *European database on apprenticeship schemes: part-time vocational secondary education (BE-FL)* [Europese database inzake leerlingstelsels: deeltijds voortgezet beroepsonderwijs (BE-VL) [database].
- Cedefop. *European database on apprenticeship schemes: Dual training (BE-FR)* [Europese database inzake leerlingstelsels: Duale opleiding (BE-FR)] [database].
- Cedefop. *National qualifications frameworks (NQFs) online tool* [Online-instrument voor nationale kwalificatiekaders (NKK's)] [database].
- Cedefop. *Skills intelligence* [Informatie over vaardigheden] [database].
- Cedefop. *Skills anticipation in Belgium (2022 update)* [Anticipatie op vaardigheden in België (update 2022)] [database].
- Cedefop. *Terminology of European education and training policy* [Terminologie van het Europees onderwijs- en opleidingsbeleid] [database].
- Cedefop & Bruxelles Formation (2022). *Vocational education and training in Europe – Belgium: system description* [Beroepsonderwijs en -opleiding in Europa – België: beschrijving van het stelsel]. In: *Cedefop & ReferNet. Database over beroepsonderwijs en -opleiding in Europa*.
- Fédération Wallonie-Bruxelles. *Qu'est-ce le PEQ?* [Wat houdt PEQ in?].
- Le Forem. *Carrefour et Cité des Métiers* [Carrefours en Cités des Métiers].
- Vlaanderen. *Leerlingenpremie alternerende opleiding*.
- Economie. *Tewerkstelling in kmo's*.
- EPS. *La démarche qualité dans l'Enseignement de promotion sociale* [De kwaliteitsaanpak in het onderwijs voor sociale promotie].
- Eurydice. *België – Vlaamse Gemeenschap* [database].
- Eurydice. *België – Franse Gemeenschap* [database].
- Eurydice. *België – Duitstalige Gemeenschap* [database].
- Europese Commissie, EURES. *Informatie over de arbeidsmarkt: België*.
- Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg. *Betaald educatief verlof*.
- Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociale Dialoog. *Investeren in opleiding*.
- Fédération Wallonie-Bruxelles. *L'enseignement en alternance, CEFA* [Duaal onderwijs, CEFA].
- Fédération Wallonie-Bruxelles. *Le certificat d'aptitudes pédagogiques (CAP)* [Certificaat van pedagogische vaardigheden (CAP)].

- Fédération Wallonie-Bruxelles. *L'enseignement de promotion sociale* [Onderwijs voor sociale promotie].
- heldb. *Master en enseignement section 2* [Master in onderwijs sectie 2].
- IFAPME. *Se préparer à la formation et à l'Alternance* [Voorbereiding op opleiding en werk-studie].
- IFAPME. *Training pour les jeunes: L'Alternance dès 15 ans* [Opleiding voor jongeren: werk-studieprogramma's vanaf 15 jaar].
- La Libre. *Tout comprendre à la réforme de la formation initiale des enseignants* [Alles wat u moet weten over de hervorming van de initiële lerarenopleiding].
- Mesétudes.be. *Le bachelier professionnalisant* [Beroepsgerichte bacheloropleiding].
- Mes études.be *Quelles études pour devenir prof?* [Welke studie volgen om leerkracht te worden?].
- OEC. *België*.
- OESO. *Belgium must continue reforms to sustain recovery and future growth* [België moet doorgaan met hervormingen om het herstel en de toekomstige groei te ondersteunen].
- OECDiLibrary. *The future of work and skills policies in the Brussels-Capital Region* [De toekomst van het werk- en vaardighedenbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest].
- Onderwijs. *Volwassenenonderwijs*.
- Onderwijs Welzijn. *CLB – Centra voor Leerlingenbegeleiding*.
- Onderwijskiezer. SO: *2e graad Kunstsecundair onderwijs KSO*.
- Onderwijskiezer. SO: *3e graad 7e specialisatiejaren BSO*.
- SFMQ. *Les SFMQ, qu'est-ce que c'est?* [SFMQ's, wat zijn dat?].
- Statbel. *Focus op de arbeidsmarkt*.
- Statbel. *Vacatures op de arbeidsmarkt: toename van het aantal vacatures, 12 juni 2023*
- Statbel. *Levenslang leren*.
- Statbel. *Herkomst*.
- Statbel. *Bevolkingsdichtheid*.
- Statbel. *Structuur van de bevolking*.
- Statista. *Belgium: Distribution of gross domestic product (GDP) across economic sectors from 2012 to 2022* [Verdeling van het bruto binnenlands product over de economische sectoren van 2012 tot 2022].
- Statista. *Foreign population of Belgium in 2020, by origin* [Buitenlandse bevolking van België in 2020, naar herkomst].

- Statista. *Rate of unemployment in Belgium from 2008 to 2022, by region* [Werkloosheidspercentage in België van 2008 tot 2022, naar gewest].
- Statista. *Population of Belgium, from 2009 to 2023, by origin* (Bevolking van België, van 2009 tot 2023, naar herkomst)].
- Siep. *Devenir infirmier: quelle formation choisir?* [Verpleegkundige worden: welke opleiding moet ik kiezen?].
- ULB. *Agrégation de l'enseignement secondaire supérieur (AESS) et Masters à finalité didactique* [aggregatie voor onderwijs in het voortgezet onderwijs bovenbouw (AESS) en mastergraden voor didactische doeleinden].
- VDAB. *Tewerkstellingsondersteunende maatregelen voor wie een gezondheidsprobleem heeft.*
- Vlaanderen. *Leerlingenpremie alternerende opleiding.*
- Vlaanderen. *Van leren en werken naar duaal leren.*
- Wallonië. *Me faire aider par un(e) Carrefour ou Cité des métiers* [Hulp krijgen van een Carrefour of Cité des métiers].
- Wallonië. *Se former dans un centre d'éducation et de formation en alternance – CEFA* [Opleiding in een onderwijs- en opleidingscentrum voor werk-studie – CEFA].
- Worldometer. *Gross Domestic Product (GDP) of Belgium* [Bruto binnenlands product (bbp) van België].
- ZAWM. *The Master Craftsman's certificate – your way to the top!* [Het vakdiploma – jouw weg naar de top!].

Beroepsonderwijs en -opleiding in

Belgique

Korte beschrijving

Deze korte beschrijving verschaft inzicht in beroepsonderwijs en -opleiding in België binnen de sociaaleconomische context. Hierin worden de belangrijkste kenmerken, ontwikkelingen van de stelsels en de uitdagingen uiteengezet.

Ondanks de drie taalspecifieke stelsels voor beroepsonderwijs en -opleiding van het land en twee naast elkaar bestaande stelsels in Brussel, met meerdere autoriteiten die toezicht houden op onderwijs, opleiding en werkgelegenheid, bestaat er politieke consensus over specifieke kwesties. De sociale partners zijn op alle niveaus actief betrokken bij het beleid inzake beroepsonderwijs en -opleiding.

In alle stelsels kunnen lerenden technische of beroepsgerichte programma's in het voortgezet beroepsonderwijs en -opleiding bovenbouw volgen op school of in een alternerende vorm, inclusief leertijd. Er worden verschillende beroepsopleidingsprogramma's aangeboden in de tweede fase voortgezet onderwijs en op tertiair niveau.

Het naast elkaar bestaan van drie officiële talen blijft in alle gewesten een belangrijke uitdaging en heeft ook gevolgen voor de interregionale mobiliteit. De huidige uitdagingen zijn onder meer discrepanties tussen vraag en aanbod van vaardigheden, het gebrek aan vaardigheden en de hoge jeugdwerkloosheid. Hoewel duaal leren in trek is in de Duitstalige Gemeenschap, is er sprake van een negatieve perceptie in de andere gewesten. Het verbeteren van de aantrekkelijkheid van duaal beroepsonderwijs en -opleiding staat hoog op de beleidsagenda.



CEDEFOP

Europees Centrum voor de ontwikkeling
van de beroepsopleiding

Europe 123, 570 01 Thessaloniki (Pylea), GRIEKENLAND

Postadres: Cedefop service post, 570 01 Thermi, GRIEKENLAND

Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020, Email: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu



Bureau voor publicaties
van de Europese Unie